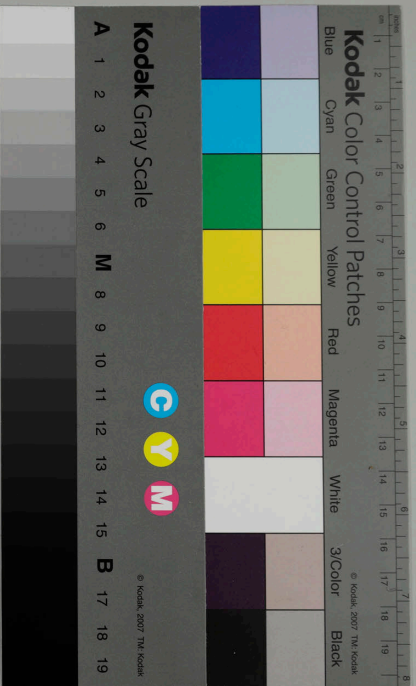
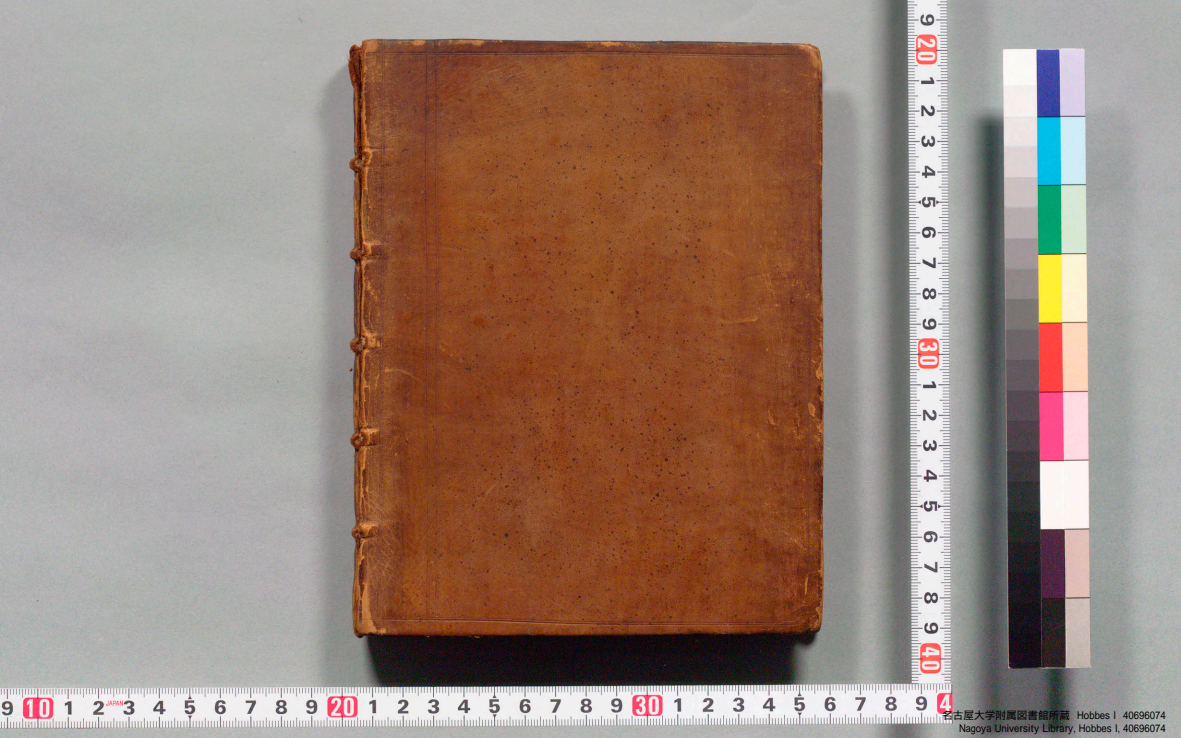

中央貴
Hobbes I
109

40696074

Patent.

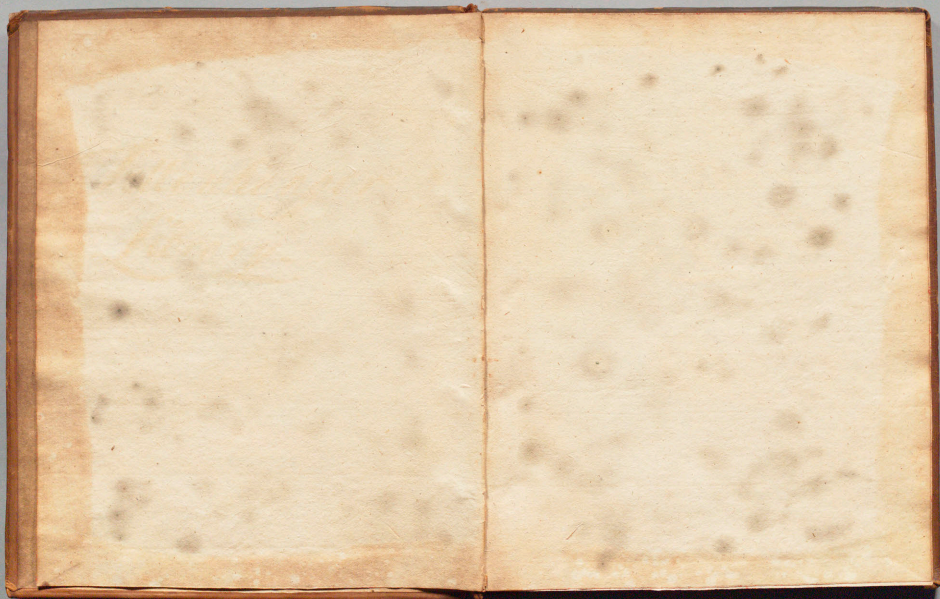
Sittenhanger
Library

名古屋大学図書
洋 696074

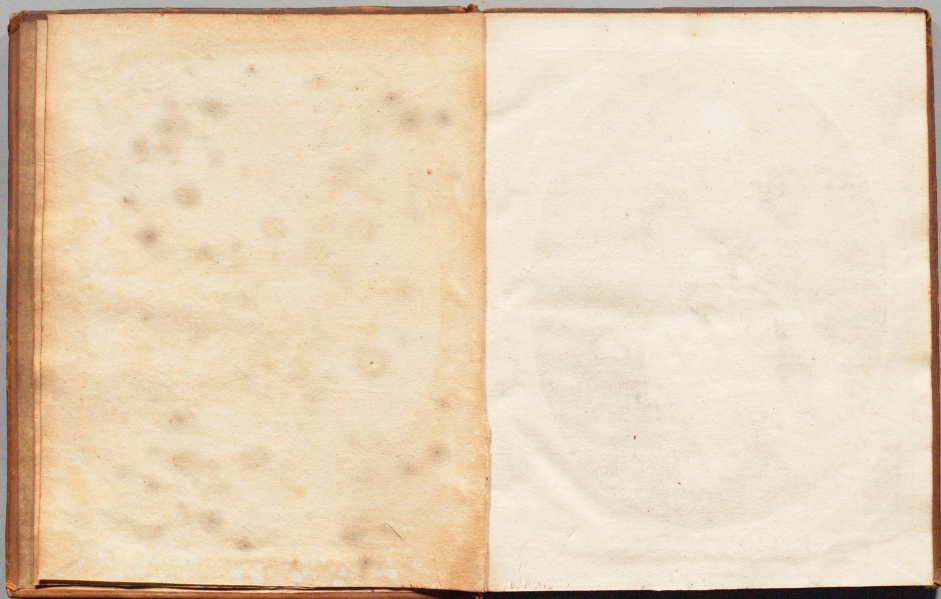
A

Faint, illegible handwriting on the right page.

FRYCIUS PUTEANUS IN EPISTOLIS .

*Intuere, mi Amice, & in ligno ista figurantem adhuc mentem magni Viri.
Epicurus est: sic oculos, sic ora ferebat Intuere imaginem.
Dignam ista lineis, ista manibus & porro oculis omnium.*

DE VITA
ET
MORIBVS
EPICURI
LIBRI OCTO.

Authore PETRO GASSENDO Diniensis
Ecclesiæ Præposito.

Editio altera auctior & correctior.

*Idea quidem ista sententia est (invitis hoc nostris popularibus dicam) sanctæ
Epicurum, & recta præcipere, & si propius accesseris, tristitia.
Itaque non dico, quod plerique nostrorum, Sectam Epicuri flagitiorum magistrum
esse: sed illud dico: malo audit, infamis est; & immerito: nec hoc scire
quispiam potest, nisi interius fuerit admissus. Seneca lib, de vita bea-
ta, cap. 13.*

HAGÆ-COMITUM

Apud ADRIANUM VLACQ,
M. DC. LVI.

FRANCISCO LVILLERIO
PARISINO, RATIONUM MAGISTRO,
Amico longè optimo

PETRUS GASSENDUS *scripsit.*

POSTULAS à me. FRANCISCE LVILLERIO, Amicorum suavissime, ut quando heic longiores moras, quàm fuerim pollicitus, traho, digeram, mittamque ad Te, quos mihi esse de Epicuro commentarios perspectum habes. Quippe licet paria audieris de cæteris Philosophis, cum sermones aliàs de ipsis in secessu confereremus, meminisse me tamen jubes, ut Te præcipuè affecerint, quæ præter tuam expectationem, de hujus viri continentia, disciplinaque ediferui. Scilicet Te candoris plenum, ac mirificè erga omneis benè merentis animatum, statim, ac ille Tibi est visus merito non suo fuisse diffamatus, mirè delectavit eximi cum posse ab iis, quibus est oppressus calumniis, posseque ejus non modò fuisse diffamatus, mirè delectavit sed Philosophiam quoque (expunctis, ut circa Aristoteleam, erroribus quibusdam paucis) tum de natura solertissimè, tum de moribus sapientissimè dogmata tradentem ostendi.

Infinuas quoque, benè multos, quibuscum rem communicaris, tecum agere, ut à me, quod legere possint, obtineas; unde & infuas, ut saltem ea, quæ spectant ad vitam,

vitam, moréſque conſcribam; cætera enim, quæ ad do-
ctrinam, placitaque atinent, longioris operæ cum ſint,
patientis deinceps expectatum iri. Itaque, cum obten-
dere tenuitatis conſcientiam poſſem, excuſareque, quic-
quid id eſt, non eſſe tanti, ut tanto tuo, corumque ar-
dore debeat expeti, ac repetitum denique iri expectatione
longè inferius: aggredior tamen, præſertim, cui nihil
videri, quam non obſequens; Tibi præſertim, cui nihil
eſt, quod abs me negari aut poſſit, aut debeat. Etenim,
Tu ſic amas me, ut pectore primùm eſſuſo, proſuſus
deinde ſis in cæteris; ac per te non ſtet, quin fortunis
tuis omnibus ſic utar, ut meis. Tu ſic agis mecum, ut
cum nihil ſit, quod non polliceri tibi de mea qualicum-
que induſtria poſſis; nihil tamen velis unquam me, niſi
reputes me currentem (quod dici ſolet) incitari, aut ali-
quid, quod ſit communium utrique ſtudioſum depoſci.
Videlicet hæc non poſtrema bonæ meæ fortis pars eſt,
quod eandem mecum literas literatiſſimus ipſe ames; &
huc-uſque ætatis florem, qui ab aliis ſeu ambitioni,
ſeu avaritiæ, ſeu nequitix datur, gratiam habueris fa-
crare Muſis, impenderéque bonis artibus. Equâniam
proinde ratione non ingratum tibi laborem reſugiam,
qui gratitudinem teſtaturus erga virum mei amanatiſ-
ſimum, agnoſcam eundem munuſculi mei intelligen-
tiſſimum futurum? Non pauca ſunt ſanè, quibus ipſe
met pro rara illa linguæ Græcæ eruditione feceris lu-
cem; ut proinde ſit, cur meum illud opus vel hoc
nomine exiſtimes tuum, ac ipſo abundè utaris, fru-
aris, & quibuſcum omnibus voles liberali illa commu-
nices manu. Neque verò ego ſum, qui ægrè ducam,
aut invidcam, ſi quicquid id ſit, alii noverint; cum ſit fu-
turum etiam pergratum, ſi quam-plurimis innotefcat, non
quid ego commentus fuerim, ſed qualem te amicum ha-
buerim; & ſi fortaliſis cuiquam contingat, ut bonæ frugis

quid

quid demetat, id non tam mihi, qui laborarim, quam tibi,
qui præſcriperis operam, referat acceptum. Ut paucis
vota complectar mea:

*Qualis Erechthis Peplus portatur Athenis,
Debita cum caſta ſolvuntur vota Minerva,
Tardave conſeſſo redeunt quinquennia luſtro:*

*Tali te vellem, tuorum doctiſſime, riuu
Purpureos inter Soleis, & candida Luna
Sidera caruleis orbem pulſantia bigis,
Natura rerum magnis intexere chartis.*

*Eternum Sophia conjunctum carmine nomen
Noſtra tuum ſenibus loqueretur pagina ſacris.*

Cætèrùm quoniam fieri poteſt, ut demirentur aliqui,
me, Epicurum dum excuſo, tum niti adverſus torrentem
receptæ vulgò opinionis, tum opus moliri, quod videri
noxium, tanquam & bonis moribus, & Religioni ad-
verſum poſſit: idcirco necceſſe eſt pauca de utroque hoc
capite, iis quæ ſum deinceps dicturus, præmittam.

Ac circa prius quidem non video cauſam ſubſeſ-
ſe, cur valdè movear, quòd vulgari ſententiæ repugnare
exiſtiter; quando jam pridem perſpectum eſt, quàm
malis veritatis iudex cenſeri debeat multitudo. Pendere
etenim res debet non proſeſſo ex numero, aut claritate
opinantium; ſed ex momentis teſtimoniorum, ratio-
numque ex quibus valeat (ſepoſitis vulgaribus præjudi-
ciis) dijudicari. Sanè verò, ſi ita benè ageretur cum
rebus humanis, ut ea, quæ optima ſunt, probarentur à
plurimis, ipſe me quoque eò devoverem, quò plurimè
confluerent: ſed nempe præcipientium exemplo, potius
quam ratione maxima pars abripitur; & rariſſimi ſem-
per ſunt, qui pedem ſiſtant, ut expandant, an quò iur,
pergendum ſit. Ac non contendo quidem propterea

Epicurum aut nihil peccasse, aut unum invenisse verum, ut est a quibusdam illius Sæctatoribus jactatum; inno- dumtaxat ipsum injuriâ fabulam vulgò fieri, quòd Sæctatores aliarum partium, ut olim, invidiâ, & authoritate, ita jam despectu, & multitudine illum obruant. Quid enim, si causâ plenâs cognita, eâ fuisse probetur vitæ innocentiâ, puritate, austeritate, qua Philosophorum alius nemo fuerit? si eâ ingenii perspicaciâ, judicii- que maturitate, qua non facîle cæteris concedat? Sed nimirum ita-ne sit, non ex ipsâ fronte judicandum est, sed penetrandum interius, ut vel ipsè Seneca monet. Nam aliæ quidem factiones sunt, quæ Sæctatorum vigent fre- quentia; cum institutum ejus squalore præ solitudine obducatur: venum non ideo minus tentandum, an non herbescens femita, potius quam lata, tritaque via ad veritatem mortalibus tantopere inviam deducat; non minus fodiendum, atque explorandum, an non ex neglecto, & sterili monte eruat aurum, quicum non vaicant occurrentes passim lapides conferrî.

Adde, me cum sanè non esse, quem hominum vulgariter sententium turbam commovere, & quasi crabrones excitare juvet; sed cum esse nihilominus, quem humanitatis officia delectent; cum non indignè fere non possim opprimi à turba quem vitum esse re- putem innocentem, & suave habeam, si quas illi, tenuis licet, suppetias feram. Nam, si persuasus qui- dem forem fuisse Epicurum luxui deditum, ac sese pro- hibisse obsecris voluptatibus, ut Sardanapalum, He- liogabalum, ac similibus pestis generis humani; tunc sanè diris eum devoverem, ac faces, & saxa cum tota factione non postremus conjicerem: at dum mihi vi- deor cum agnoscere, quo temperantiùs vixerit nemo, piget, inio pudet omnino, dilacerari ipsum ab iis, qui
simu

IV
anulantes Curios, vivunt interim Bacchanalia, & ab illius moderatione prolixissimis absunt intervallis. Quin- etiam, cum in ipsa turba aliqui haud-dubie sint adeo in- genui, ut abrepti solo vulgaris peritasionis impetu, malè afficiantur, quòd existiment vitum perditum fuisse Epicurum, secus comparandi, si consisterit frugi adeo cum extitisse, ut non immeritò proponi in exemplum virtutis possit; ideo delectat me quoque vel in ho- rum gratiam ea congerere, quibus, nisi prorsus slectan- tur, saltè moveantur, ut esse sibi assentium continendum putent.

Heinc patet penè quid sit dicendum de posteriore ca- pite. Quippe non possit me id quidem non gravissi- mè permovere; si nempe, cum mihi nihil sit antiquius, quàm ut pro virum modulo prodesse quamplurimis velim, ex meis tamen conatulis quempiam aliquid de- trimenti percepturum subodorar. Attamen est, quòd longè melius de meo affectu ominer, quàm ut tale quid extimescam. Nam quod ad bonos attinet mores, evin- cam facîle, opinor, id, quod insinuat mox est, Epi- curum putà maximè & sobrium, & continentem ex- stitisse, ac Sæctam nullam Philosophorum illius Sæctæ fuisse sanctiorem: cum circa id quidem quod de vo- luptate potissimum objicitur, haud difficile declarari sit, quàm immeritò optima ut vita, ita & sententia pessimam subiecit interpretationem. Id si minùs præstitero, ut mihi nimium de me non spondeo, at dabo saltè ope- ram, ut Virtus pretium semper obtineat, nullumque voluptatis genus, nisi honestum defendatur. In id enim semper incubam, ut innuam quid verisimilius ex Epi- curi mente appareat; Si fortè verò id non ferendum, vel nimis probandum videatur; ipse primus exautho- rabo, & censurâ omnium severissimâ, nigrum quasi theta præfigam. * 4 Quòd

Quod ad dogmata verò Religionis, non ideo quidem inficam, quin, ut insinuat jam est, placita Epicuri quaedam e diametro cum illis stent, ut quæ sunt præsertim circa Providentiam, animorúmque immortalitatem. Sed primum quis Philosophorum potest hac labe esse immunis? Nihil de Platone, & cæteris dico; de uno Aristotele loquor, quem nemo necit exosum fuisse præfice Ecclesiæ Patribus, ob eisdem, plurisque errores. Quòd si non obstant illi tamen, quò minus libri Aristotelei etiam publicè prælegantur, quid est, cur non saltem privatim hominum manibus terantur quæ ex Epicuro supersunt: licet aliquoties (quæ mentis humanæ extra Fidem sacram vagantis imbecillitas, & caligo est) fuerit in easdem cum cæteris impietatis species prolapsus? Indignum profectò ob aliqua mala, tam multa bona expungere, ac rosæum excindere, quod spinas rosas intexta ferat. Sapientius illi sanctorum Patrum, qui hac occasione censuerunt id agendum, quod Deus olim circa mulierem captivam jussit, quam habere quis in uxorem vellet: nimirum, ut pravæ opinionibus, quasi capillis, unguibus, captivitatique vestibus detractis, id, quod doctrinæ sanioris est, ut non invenustum corpus, retineatur. Deinde, ea mihi mens est, ut quoties non modò ad graviora illa capita pervenero; sed etiam quoties quidpiam occurreret, quod videri possit vel quam-minimum fidei sacræ dissentaneum, in Epicurum nervos contendam, ac ejus sententiam quam-maximo semper rationis vigore potero, convellam. Nam licet consecrã vitæ Apologiam, doctrinæ quoque explicationem aggressurus subinde sim; non propterea tamen illi nomen do, neque placitorum ipsius vadem me, aut sponsores præsto. Quin etiam, ut in aliis rebus rationem solum audio, neque, nisi illam admittat, magis me movet Epicurus, quam

V
quam quisvis alius Philosophorum (& nosti certè, ut aliquin ex æquo affectus erga omnes sim, omnibusque honorem habeam, ac solum Veritatis studio, exercendiq; animi gratia nunc in hujus, nunc in illius cognoscendis placitis non-nihil studiosius incumbam) sic in Religione Majores, hoc est Ecclesiam Catholicam, Apostolicam, & Romanam sequor, cujus hæcenus decreta defendi, ac porrò defendam, nec me ab ea ullius unquam docti, aut indocti separabit oratio.

Jam, ut de Vita, Moribusque Epicuri dicere incipiam; partim posse rem totam videor in libros, libellose octo: Primus scilicet, ac Secundus nudam continet hystoriam vitæ, mortisque Epicuri; ac simul brevem nomenclaturam tum editorum ab eo librorum; tum familiarium, quibus convixit; tum successorum, quos habuit. Et quia deinceps de Moribus, circa quos infamia est illi quæ sita, disserendum erit; ideo adhibebitur Tertius, qui occasionem, auctorisque hujusce infamiae universè aperiat. Quartus subinde impietatem ipsi circa mores objectam depellet. Quintus objectam malignitatem; Sextus objectum gulæ vitium; Septimus objectam Venerem; Octavus tandem objectum odium liberalium disciplinarum. Etenim hæc sunt capita præcipua totius, quæ in Epicurum instituitur, criminations. Nihil interim necesse est Epicurum hunc, de quo agitur, à cæteris discernere, qui nomine eodem fuisse perhibentur. Nam Laertius quidem treis alios præterea commemorat, Epicurum Leonici, & Themistæ filium; Epicurum Magnesium, Epicurum *ἐπιλαμύχου* quibus adjici potest alius Merodori filius, de quo noster in Testamento. Memorat etiam Thucydides Epicurum Pachetis patrem; & Plutarchus alium Demophilii socium; ac rursus Galenus alium, cujus Emplastrum viride multa promittens, refert. Verum nos
heic

heic de Epicuro Philosopho illo satis cognito sermonem instituiamus. Habes ipse jam penes Te duplicem illius effigiem; alteram ex gemma expressam, quam dum Lovanio facerem iter, communicavit mecum vir ille eximius Erycius Puteanus, quamque etiam suis in Epistolis cum hoc Eulogio divulgavit: *Intuere, mi Amice, & in lineis istis spirantem aubuc mentem magni Viri. Epicurus est; sic oculos, sic ora ferebat. Intuere imaginem dignam istis lineis, istis manibus, & porro oculis omnium. Alteram expressam ex starda. Roma ad ingressum interioris Palatii Ludovicianorum hororum existante; quam ad me misit Naudæus noster, usus operâ Henrici Hovenii in eadem familia Cardinalitua pictoris. Tu huc inserto utram voles; quando & non male altera, ut vides, refert alteram; & memini utramque congruere cum alia in amplissimo cimeliarchio Viri Nobilis Casparis Moissonii Lierguii, Proptoris Lugdunensis, asservata.*

Ipse sic de Viro scribere aggredior.

LIBER

LIBRORUM ET CAPITVM HUIUSCE OPERIS SYNOPSIS.

LIBER I.

De ortu ac serie vite Epicuri. pag. 1

Cap. I. **E**picuri Patria Parentes, Fratres. p. 1.

II. Tempus natale. 3

III. Vbi pueritiam, adolescentiam, iuventutem exegerit. 5

IV. Quos Praeceptores audivit. 6

V. Quando & quâ occasione ad Philosophiam se contulerit, Sectamque instituit. 8

VI. Vbi scholam habuerit. 21

VII. Vt Amicis, & illis quidem quàm numerosis convixerit. 10

VIII. Qui praecepti illi amici, sive familiares, discipuli-que extiterint? 14

IX. Quam multa conscripserit. pag. 17

X. Qui libri illius Spectatim ab Authoribus memorentur. 18

LIBER II.

De morte & successione Epicuri. 29

Cap. I. **Q**uod Testamentum fuerit ab Epicuro conditum. 29

II. Qua fuerit illius extrema voluntas. 32

III. Quo tempore obierit. 34

IV. Quam cara sectatoribus ejus memoria fuerit. 36

V. Quam constantia, consensusque Sebasta ipsius successio vixerit. 38

VI. Qui successores, sectatoresque Epicuri commemorantur. 40

LIBER

LIBER III.

De occasione & authoribus quaeritur Epicuro in famia. pag. 52

Cap. I. **N**on fuisse Epicurum eo fastu, quo Zenonem Stoicum, de sapiente ac virtute loquitur. pag. 52

II. Heine Zenonis, nemque Cleantis, Chryssippi, aliorumque Stoicorum odia & calumnia. 56

III. Confirmatio ex Seneca & in Epicteto etiam, aliisque Sectæ Genus. 58

IV. Alia Stoici odii causæ. 60

V. Quorum exinde Epicuro creata, atque propagata apud vulgus infamia. 63

VI. De magnis viris in Epicurum non ex rei veritate, sed ex vulgari opinione scribentibus, ac speciatim de Cicerone. 66

VII. De Plutarcho. 67

VIII. De Galeno. 69

IX. De Sanctis Patribus, ac

nominatim Clemente, Laetantio, Ambrosio. 71

LIBER IV.

De objecta Epicuro impie tate. pag. 73

Cap. I. **E**Picurus arguitur quod Deum aut non prorsus, aut simulatè coluerit. 73

II. Nemque quod se & suos Sectatores in Diis haberi voluerit. 75

III. Declaratur ut Epicurus censeri possit legitime coluisse naturam divinam. 77

IV. De superstitiosis ritibus ab Epicuro contemptis, & de objecta simulatione. 79

V. Affectavitne honores divinos? 82

VI. Quomam sensu Lucretius dixerit Epicurum Deum? 84

VII. Quo sensu Epicurus suos quasi Deos esse voluerit. 86

VIII. Que Epicuri pietas fuerit erga patriam, parentes, alios. 87

LIBER

LIBER V.

De objecta Epicuro malignitate. pag. 90

Cap. I. **A**ccusatur Epicurus ingravitudo nis erga Praeceptores. pagina. 90

II. Arguitur id pra ambitione, vanitatisque studio fecisse. 92

III. Accusatur etiam malevolentia erga omnes antiquiores Philosophos. 94

IV. Quod vitium etiam tribuitur Sectatoribus ipsius. 96.

V. Generalis eorum que sunt objecta, refutatio. 97

VI. De ambitione ob quam arguitur in Praeceptores fuisse ingratus. 98

VII. De convitiis in Philosophos suis. 100

VIII. De objecta Sectatorum dicacitate. 101

LIBER VI.

De objecta Epicuro gula. pag. 104

Cap. I. **E**xprobratur Epicuro gula immodica. pag. 104

II. Exprobratur praesertim gula facta & noxia. 106

III. Epicuri sobrietas, frugalitasque eximia probatur. 108

IV. Solvuntur ea, que objecta de gula immodica sunt. 111.

V. Satis fitque proinde iis que Sancti Patres attingerunt. 112

VI. Respondetur demum objectis de gula facta & noxia. 115

LIBER VII.

De objecta Epicuro Venere. 118

Cap. I. **D**eclamatur in Epicuri Hortum, quasi in lupanar infame. 119
Iterum

Librorum & Capitulorum Synopsis.

- II. Iterum Epicuri amores & accepta ex iis damna. 119
 III. Abactis proinde Epicuri & Philosophorum choro. pag. 121
 IV. Epicurum castè vixisse docetur. 123
 V. Purgatur Epicuri Hortus ab infamia ex mulieribus. 125
 VI. Refelluntur Epicuri Amores, & damna ad ipsos relata. 192
 VII. Restituitur Epicurus in Philosophorum chorum. 132
 VIII. De exactis Epicureis. 137
- LIBER VIII.
- De objecto Epicuro odio liberalium disciplinarum. 198
- Cap. I. **O**bjicitur quòd disciplinas universè oderit. pag. 140
 II. Itemque speciatim, quòd Grammaticam, Poeticam, &c. 142
 III. Quòd Rhetoricam. pagina 143
 IV. Quòd Dialecticam. pagina 145
 V. Quòd artis Mathematicas. 146
 VI. Respondetur ad objecta de disciplinis universè 148
 VII. Ad objecta de Grammatica. 150
 VIII. Ad objecta de Poetica, &c. 154
 IX. Ad objecta de Rhetorica. 158
 X. Ad objecta de Dialectica. 163.
 XI. Ad objecta de Mathematicis. 165

RERUM

LIBER PRIMUS
 DE ORTV, AC SERIE VITÆ
 EPICURI.

CAPUT PRIMUM.

Epicuri Patria, Parentes, Fratres.

PICURUS patriâ Samius creditur nonnullis videtur. Siquidem Timon, apud Laërtium, ultimum dicitur Phylicorum, qui è Samo prodierunt; & Constantinus Porphyrogenneta illum perinde, ac Pythagoram ex Samo oriundum facit. Verum causa fuit, quòd pueritiam, primamque adolescentiam exegerit Sami cum patre, & fratribus; in eam scilicet pater ejus agripeta venerat, ut Ciceronis verbis dicatur. l. de nat. Deorom. lib. 13. Parentem ob causam apud Strabonem Lamplacenus habitus est; quippe Lamplaci commoratus, & familiaritate usus virorum ibi Principum. Epicurus igitur patriâ Atheniensis fuit, ut Laërtius, Suidas, & alii innumeri scribunt. Hinc Lucretius ipsius laudes profertur, sic exorditur: l. de citate. in conc. Epicurus. lib. 6.

*Prima frugiferos satus mortalibus agris
 Dederunt quondam præclaro nomine Athenæ
 Et receperunt vitam, legeisque rogavimus,
 Et prima dederunt solati dulcia vitæ,
 Cùm genèrè virum tali cum corde repertum,
 Omnia veridico qui quondam ex ore profudit.*

A

Cùm

Cum populus verò Atheniensis tribubus distinctus, effusus esset per *vici & vicinas*, seu assinia oppida, ex Theseo usque facta municipia; Epicurus natus est Gargetti, quod oppidum fuit, ut Phavorinus & Helychius habent, ex tribu Ægeide; ubi nimirum Theseus, ex Plutarcho, Pallantidas Ægei, sibi que insidiantem oppresserat; & ubi Eurytheus, ut à Stephano narratur, fuerat consepultus. Ea de causa *divini Gargetti* à Lærtio dicitur, à Statio Gargeticus author, & senex Gargettius; à Cicerone, Æliano, & aliis, simpliciter adjuncto, Gargettius.

Cæterum scribit Lærtius, ex Metrodoro in libro de nobilitate, Epicurum fuisse *γεννηθεὶς ἐκ τοῦ γένους τῶν Φιλαδάρων*, ex genere Philadarum.

Constat verò Philaidas denominatos à Philæo, altero illo Ajacis filio, qui habitavit in Melite, & cujus meminit Plutarchus, adjiciens Pisistratum quoque ex Philaidis extitisse. Ex hoc itaque genere, Epicuri pater, apud Lærtium, & alios, fuit Neocles, mater verò Chærestera. Ex frequenter quidem citatur, Græcæ more, Epicurus Neocles; interdum tamen Neoclesis simpliciter appellatur; ut cum à Menandro confertur cum Themistocle, cujus etiam patri fuit Neocles nomen. Prætereo Epicuri patrem fuisse, ex Strabone, unum ex duobus civium millibus, quos Athenienses *καταξέρον* in Samum miserunt, cum jam antè Pericle, & Sophocle missis, rebellantis Samios obditione gravi afflixissent. Omitto fuisse & Ludi-magistrum, quod præter Strabonem notat Cicero, dum suggillare quasi pergens: *Sed cum agellus*, inquit, *enim non satis alevet, ut opinor, Ludi-magister fuit.*

Frates Epicuri duos solum Suidas memorat, Neoclem, & Chæredemum: ac Lærtius tertium addit ex Philodemo Epicuro, Aristobulum scilicet, quem Plutarchus videtur interdum nominare Agathobulum. Quæ curâ, ac benevolentia Epicurus fuerit ipsorum reverentiam simul, & affectum promeritus, declarat eximie Plutarchus, dum stupore dignum judicat, quomodo ille sic animarit, isti affecti sic fuerint. Hos omnes ante Epicurum diem obiisse vel ex ipsius testamento intelligi licet; cum neque illis, neque de illis, at viventibus, quicquam mandet;

in Theseo de urb. loc. cit. l. 1. & 2. Sibi l. 15. ep. 16. l. 4. var. lib. 10.
in Solene. loc. cit.
in Antid. l. 3. lib. 14.
l. 1. de nat. Deor.
in voc. Epicur. loc. cit. lib. 2. astro. Col.
lib. de amor. frat.

det; sed celebrari solum præcipiat fratrum diem mensè Posidone. Et quamvis de Chæredemo nihil certius constet, de Aristobulo tamen liquet clariss, ex eo, quod Plutarchus scribit Epicurum totum fuisse in Metrodoro, Polyæno, & Aristobulo *col. l. 2. astro. Col.* tum ægotantibus curandis, tum defendendis mortuis. De Neocle autem aperitissimè ex eodem Plutarcho, dum memorat Epicurum voluptate quadam lachrymis permixta diffusum, ex recordatione verborum extremorum Neoclis. Ut illi gravibus morbis adfecti interiorin, à Plutarcho, & Suida satis, superque exaggeratur. *lib. cit. loc. cit.*

CAPUT II.

Tempus Natale.

Natus est autem Epicurus, referente Lærtio, ex Apollodoro in Chronicis, Olympiadis cix. anno iii. septima die *lib. 10. mensis Gamelionis; Quo quidem natali, ex Plinio, fuit Luna xx. Porro, cum Hecatombeon (primus nempe mensis) hujus l. 3. 5. c. 2. anni, incidat in æstatem anni periodi Juliane, quâ jam Chronographi utuntur, mmm, ccc, lxxii. constat Gamelionem ejusdem ab Hecatombeone septimum, incidere in principium anni mmm, ccc, lxxiii. qui inivit ante vulgarem Christi Epocham annis completis cccxli. Quoniam verò Januario mense, in quem principium Gamelionis cadere deprehenditur, novilunium contigit in horizonte Attico, ex tabulis cælestium motuum, die iv. manè, (seu, si mavis die iii. juxta Atticos, qui, ex Cenforino, supputabant dies ab occasu in occasum) idè, cum Luna xx. coincidat diei Januarii xxxii. sequetur Epicurum natum die Januarii xxxiii. Nempe, si ponè Casaris tempus eandem anni formam esse productam sinxerimus. Atque id quidem vetere stylo, juxta quem etiam fuit eo anno cyclus Solis. seu literarum Bisextilis anni Dominicalium B.A. unde & dies Januarii vigesimus tertius esse debuit dies Solis, seu*

feu Dominicus. At si ad stylum Gregorianum decem diebus maturiorem (quod is nobis jam ului sit) componam negotium, colligemus Epicurum natum die Februarii secunda existente Dominica (hinc æ nempe Dominicales fuisse debere intelliguntur E, D.) Anno ante Christum, seu Æram Christianam cccxli. ac proinde ante Iulium à Christo anni M, DC, xxxiv. Februarium inuentem, anno completo M, DCCCC, LXXIV. Præterunda heic aliqua non sunt,

lib. 10.

Primò, oblerare Laertium quo anno natus est Epicurus, Archontem fuisse Sotigenem, huncque ipsum annum fuisse septimum à morte Platonis. Adde & fuisse decimum sextum Alexandri Macedonis; fuit enim ex eodem Laertio proximus ab eo, quo Aristoteles evocatus est ad ipsum natum jam annos quindecim.

lib. 5.

in Ciro.

Secundò, excusari vix posse erroris Eusebium, quòd florentem Epicurum faciat Olympiade cxii. Quippe eo tempore Epicurus vix pueritiam exegerat, solumque florebat in Lyceo Aristoteles incipiebat, reversus putà ex Macedonia Olympiade præcedente, uti apud Laertium est.

lib. cit.

in ceter.

Epic.

Tertiò, ferendum non esse mendum, quòd irespit in Suidam, imposuitque interpreti ejus, dum Epicurum natum facit Olympiade LXXX. Nihil artinet memorare quantum hoc repugnet non cæteris modò historiis, verum is etiam, quæ apud Suidam sequuntur, ut dum Epicuri ætatem productam facit ad tempora usque Antigoni Gonatæ. Observò solum, cum pro numero Olympiadum Suidas videatur haud-dubie posuisse e, s, quibus notis designaretur Olympias cix. facile obliteratam in exemplaribus eandem vs, ut remaneret, quasi e, sicque ex e, s, significaretur Olympias LXXX.

Quartò, nihil esse morandum, quòd Chronicon Alexandrinum, Georgius Sincellus & alii, placidè nimis de tempore, quo Epicurus floruerit, loquantur; ac nihil curandas virorum quorundam alioquin celeberrim hallucinationes, dum Aristippum Epicuro posteriorem faciunt, & quedam familia, Norandum solum quòd B. Hieronymus refert ex Cicerone pro Callio: Me-

de vi. Clor.

mo.

moratur enim poeta, Epicurum, & Socratem colloquenteis faciens, quorum aetates, inquit Cicero, non amnis, sed sæculis scimus esse distinctas.

Quintò, Epicuri natalem ex Laertio, Plinioque desumptum argumentò esse videri, quòd alia mensium civilium, alia Lunarum principia apud Atticos olim fuerint. Mirum profectò esse videatur, nisi quis putet colligi posse cæpisse mensem Gamelionem ab ipso duntaxat antecedente plenilunio: cum si diem Lunæ xiv. primam diem mensis numeraveris, efficiatur, ut xx. Luna septimæ mensis coincidat. Ut taceam quòd Epicurus visus sit testamentò suo constituere celebrandum natalem suum in decade prima dierum mensis Gamelionis, quòd ipsorum nempe uno natus esset; ac deinceps etiam aliquid specialius de xx. Luna ordinàrit, quòd & ipsa natalis fuisset, ut referemus postea. Nisi fortè audiendum putes Anonymum illum, qui Epicurum natum scribit Gamelionis tertio debeat. In illo cerè plurimos errores, eosque gravissimos vel unus Mensuris animadverit. Ut omittam Gamelionis etiam posse fortassis intelligi de Luna xx. intra Gamelionem mensem incidente, ex Cicerone infra citando: Tamesti ista obiter.

CAPUT III.

Ubi Pueritiam, Adolescentiam, Inventum exegerit.

JAm Laertius ex Heraclide in Sotionis epitome, refert coloniam ab Atheniensibus in Samum deductam, Epicurum ibi nutritum ad annum usque ætatis xviii. quo Athenas venit, Xenocrate in Academia, Aristotele verò in Chalcide commorantibus. Addit Strabo partim Sami, partim Tei educatum pubertatem egisse Athenis, cum Menander Comicus unà adolereset. Pergit Laertius mortuo Alexand. Macedone, & afflicto sub Perdica Atheniensium rebus, Colophonem ad patrem transisse, ann. videlicet ætatis circiter xxiii. Scribit aliquandù ibi commoratum, & sub-

lib. 10.

lib. 14.

loc. cit.

A 3

jun-

jungit postea ex Apollodoro, ab anno ætatis xxxii. ad annum usque xxxv. r. vixisse partim Mitylenæ, partim Lampfaci, (quò aliquando cum pergeret, non sine discrimine navigavit, ut apud Plutarchum observatum est.) Desinit Suidas quantum temporis utrobique manserit, annum putà unum Mitylenæ, quatuor Lampfaci. Subdit Laertius rediisse Athenas Archonte Anaxicrate. Quia verò Anaxicrates (successor scilicet Charini, sub quo Seneca observavit datas ad Polyænum ab Epicuro literas) præfuit Olympiadis cxv. anno. r. ac proinde Epicuri nonnisi xxxvi. necesse est metachronismum unius anni heic fieri.

Huc usque potè est locorum, temporumque series, quibus Epicurus pueritiam, adolescentiam, ac juventutem exegit, partim adducens, partim docens, priusquam pede Athenis fixo suam sectam institueret.

CAPUT IV.

Quos Præceptores audivit.

UT aliquid verò dicamus de Magistris, quos habuit; legimus ecce apud Laertium, traditum ab aliquibus Epicurum auditorem fuisse Pamphili Platonici; quod Suidas quoque asseverat. Cicero etiam memorat Epicurum ipsum referentem illum à se Sami auditum, quamvis doctrinam ipsius mirificè contemneret. Idem idem: ac præterea Clemens Alexandrinus, & alii tradunt de Nausiphane Pythagoreo Pyrrhonis auditore, quem apud Sextus Empiricus scribit infictari ipsum, quòd Nausiphanis discipulus exstiterit. Quin Apollodorus in Chronicis, tradidit quidem Epicurum audivisse Lysiphane, & Praxiphane; verùm hoc, inquit Laertius, non asserit ipse in sua ad Eurydicum epistola. Xenocratem quidem audire potuit, & sunt, inquit Cicero, qui putent audivisse, (ut Demetrius Magnetus apud Laertium) ipse Epicurum non vult.

Di-

Dicerem de Democrate, cum quo Plutarchus Epicurum contendisse notat ^{de vita Epicuri, de syllabis, & apicibus; nisi} ^{l. 2. ad v. Col.} suspicauer mendosè Democratem legi pro Democrito, vel ex eo, quòd subjicit Plutarchus Epicurum decreta omnia facta ob illo suffuratum; & quæ est circa Democritum celebris facta obiectio, ut infra memorabitur. Dicerem & de Metrodoro, quem ^{l. 5. in c. rat phæn. cap. 5. col. phys. cap. 1.} Achilles Tatius ^{diōscorid. Magistram} ^{Stobæus} ^{magisteri}, Inter pres ^{doctorem} Epicuri vocat, sulphatèrque illum esse posse, quem Diogeni Cynico Solinus facit contemporaneum; nisi opinio illi attributa de Mundorum infinitate, deque atomis, argueret Metrodorum Chium Democriti discipulum, quem Epicurus non voce ^{doctorem}, sed scripto ^{doctorem} habere poterit.

Quo modo etiam accipiendum, quod Lucianus jocatur fuisse Epicurum Democriti discipulum, dum discipulum etiam facit Aristippi. ob opinionem de voluptate, quam tamen fuisse longè diversam utrique probaram, suo loco constabit. Uteumque seres habeat, ex iis, quæ deducta sunt, Cicero, Plutarchus, Empiricus, alii, scribunt Epicurum solum gloriari, quod Magistrum habuerit nullum, sed ^{absolutè} existens, suoque ingenio, ac industria philosophus evaserit. Esti verò illi videantur non sine probro id memorare, facile tamen concedi debet illum Marte suo adinvenisse plurima; cum & hæc ipsa illi fuerit extrema consolatio, & tot libros conscripserit propriis solum dictis refertos, ut referemus paulo post. Certe Athenæus egregiam illius sententiam Epigrammate complexus, sic concludit, quæ si Epicurus, non aliunde edoctus illam, quam à Musis, Apollo line fuerit. Quo etiam Laertiane illæ commendationes faciunt:

Pectore parva suo, quasi quæque premia liquit. Et,
Virtutem unitat animi, conjungere ut arcta
Natura primus portarum claustra copret.

& conformes aliàs referendæ. Hic noto, si quis requisierit quemnam saltem ex antiquis Epicurus magni fecerit, respondere Laertium illum, Diocle authore, fuisse maxime amplexatum Anaxagoram (et si in aliquibus illi contradixerit,) æque etiam

l. 2. ad v. Col. in Epic.

epist. 18.

lib. 10. in Epic. lib. 1. de nat. deor.

lib. 1. Strom. l. c. ii. lib. 1. ad v. Marb.

l. c. iii.

l. 1. de nat. deor.

etiam Archelaum, qui fuerat Socratis Magister. Dicitur postea de Democrito : adjicio solum Epicurum cum admiraretur Pyrrhonis consuetudinem, quævisse de illo atitudo ex ipsius auditore Nauisiphane, ut Laertius habet in Pyrrhonis vita.

lib. 9.

CAPUT V.

Quando, & quâ occasione ad Philosophiam se contulerit, Sectamque instituerit.

Scriptum porrò Suidas reliquit cepisse illum Philosophiæ dare operam anno ætatis xli. Idem etiam alii, referente Laertio, scripserunt, dum vitam ejus scriberent. Verum ipsemet Epicurus apud eundem Laertium testis est, non attigisse se Philosophiam, nisi anno xiv. *ἰδὲ ἑκάστου τοῦ φιλοσοφῆσαι ἔτα ἡγεμονίας ἡλικίας ἐπὶ δέκα.* Tradidit verò Hermippus, ex eodem Laertio, illum, cum fortè incidisset in libros Democriti, ad Philosophiam se applicuisse. Sed & scribit Laertius ex Apollodoro Epicureo in primo de vita Epicuri, ad Philosophiam illum accessisse, Sophistas damnantem, & Grammaticos, postquam ipsi non poterant quid apud Hesiodum Chaos diceretur, interpretari. Verum, quia Sextus Empiricus hanc occasionem philosophandi luculentius edisserit, non pigebit ipsius verba in hunc locum transferre. Itaque, postquam proposuit difficultatem circa illa Hesiodi carmina,

in Epic.

lib. 10.

Ibid.

Ibid.

lib. 10.

phys.

*Ἦν οὖν ἀπὸ ἀρχῆς καὶ τῆς γῆς ἀνομιῆς ἔπειτα
τῆς ἀνομιῆς καὶ τῆς γῆς, &c.*

*Exortum primum Chaos est, dein pectore lata
Tellus, cœliq; sedes.*

subjicit: Et hanc nonnulli causam fuisse Epicuro dicant subitanè ad philosophandum instituisse. Prorsus enim adolescentulæ cum esset, rogatus Grammaticum, illi sibi prælegendem, Exortum primum Chaos est, & τῆς γῆς ἀνομιῆς, & τῆς ἀνομιῆς γῆς; Ex quoniam Chaos exortum esset, si

si quidem primum exortum erat? Dicente illo, talia docere, non esse sui muneris, sed illorum esse, qui vocarentur Philosophi, *οὐκ ἐστὶν ἐμὸν μῆναι τὸ διδάσκειν, ἀλλὰ τῶν φιλοσοφῶν.* Inquit Epicurus, ad illos mihi accedendum est, quando ipsi sunt, qui verum veritatem perspicillam habent. Simile quidpiam narrat Agellius sibi contigisse, dum rogatus Grammaticus quid verba hæc Enniana essent, *EX IURE MANU CONSERVATUM:* Aut erras, inquit, adolescens, aut ludis. Rem enim doceo Grammaticam, non jus respondes. Sed ad Epicurum. Omisso hoc primùm, quod nonnulli dicunt, fuisse illum Ludimagistrum, *παιδαγωγὸν καὶ ἄρχοντα*, & priusquam quidem se ad Philosophiam conferret, ex Hermippo apud Laertium. Prætered etiam quòd infestè eroga illum Stoici, apud eundem, ipsi exprobrarunt, exiguâ quadam, & invidiosa mercede literas cum patre docuisse; cum matre verò *κατὰ νόμον*, *preculas Iustitiae* legisse, circumeundo ædículas, Hoc obervo: postquam Philosophiam attigit, cepisse illum scholæ præesse annos natum xxxi. ut Laertius memorat, idque primùm Mitylenæ, ac deinde Lamplaci: ut vel ex iis, quæ sunt ex Suida relata, intelligitur. Quanquam ex Colophon usque discipulos coegerat, ut idem quoque Laertius habet.

lib. 20.

cap. 9.

lib. est.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

lib. 10.

lib. 10.

Ca:

Verum postquam est Athenas reversus, anno seu xxxvi, seu xxxvii, primùm quidem ad aliquod tempus in congressu cum ceteris, inquit Laertius, *est philosophatus; ac privatim deinde Sectam à se vocatam constituit:* Videlicet Democriti admittatus primùm doctrinam, Democriteum se professus est, quemadmodum Plutarchus refert: Quia verò plurima deinceps vel immutavit, vel de suo adiecit, idcirco is fuit, à quo Sectatores Epicurei nominarentur.

Quædam hæc dicenda de Secta hac forent, ut scilicet propago fuerit appellata Italicæ, quæ à Pythagoræ origine ducens, per Xenophanè, ac Parmenidè, ad Zenonem pervenerit Eleaticæ Sectæ authorem, ac deinceps per Leucippum, & Democritum, interceprosq; alios (etiam Pyrrhonem Scepticæ authorem) ad Epicurum fuerit deducta: Ut item varia placita, quibus à Sectis cæteris discerneretur haberit, ac fusè adeò differerit de rebus attinent-

B

nen-

mentibus ad omnibus Philosophiæ partem: Verùm quia res ad Philosophiam, ipsamque adeò doctrinam spectat, idè præterenda hoc loco non est.

CAPUT VI.

Ubi Scholam habuerit.

Cæterùm cùm alii principes Sectarum quædam Athenis loca delegissent, ut Academiam, Lyceum, & alia; coemio ipse hortum peramœnum, comparavitque pretio minarum xxx, (seu aureorum Solutorum, quingentorum septuaginta trium, quales nobis usui sunt) ibique cum suis familiaribus, discipulisque, & vixit, & philosophatus est. Ita Laertius, præ cæteris, ex citato Apollodoro. Scribit autem Plinius Epicurum in primis hoc instituisse Athenis, agrorum, villarumque delicias, minime hortorum in ipsa urbe possidere; cum usque ad eam non fuisset in oppidis habitari solita. Ex quo fit anxia suspicandi hunc locum fuisse in Xantho, eam regimem, quam Paulanias adhuc temporibus suis appellatam memorat hortos; adjiciens in ea extitisse statuam Veneris, Alcamenis opus, inter cætera, quæ Athenis celebrarentur, spectatu dignum (quod vel ex Luciano colligere licet) ipsique adjacuisse templum Veneris, cum statua Veneris cælestis. Taceo exinde hortum per sæpe multitudinis numero offerri; ut videre licet apud Ciceronem, Juvenalem, & alios. Interdum verò etiam cum diminutione, ut cùm à Virgilio appellatur *hortulus*. Quomodo cumque autem usurpetur, accipi solet pro ipsa Secta, seu Doctrina, quæ ab Epicuro, Sectatoribusque in illo tradita est. Unde & Epicurei dicuntur esse, exempli gratiâ, ab Empirico, et dicitur ex hortis Philosophi: (sicuti et dicitur inæ intelliguntur Stoici) & nominatim Apollodorus, quòd princeps hortorum suo tempore haberetur, dicitur est, ut à Laertio perhibetur.

Observa obiter emendari heinc posse distichon illud Petronianum

nium Epigrammatis ultimum, quod ex antiqua editione in hunc modum legitur,

*Ipse pater veri doctus Epicurus in arte,
Iussit, & hoc vitam dixit habere sua.*

Id eruditus sic exercit, ut alii legendum censeant, *doctus Epicurus in arte*; alii, *doctrina Epicurus in arte*; alii, *doctus Epicurus amare*; alii, *doctus Epicurus amare iussit, & hanc vitam dixit habere Deos*. Enimvero, quod spectat quidem ad carmen Pentametrum, nihil videtur immutandum, cùm celebre sit Epicuri dogma, *voluptatem esse beatæ vitæ finem*; & dici aliunde non possit, quis unquam, etiam obtrectatorum, Epicuro tribuerit, ut existimavit esse apud Deos illam seu vitam, seu voluptatem, qua de ille agit. Quod attinet verò ad Hexametrum, planum videtur, ut sic legatur,

Ipse pater veri doctus Epicurus in hortis.

Nampe inmutatio non magna, *doctus, pro doctus; hortis pro arte*; & sic aliunde non modo quadrat cum eo, quod in hortis Epicurus docuit, sed etiam penè indicatur illo Propertii disticho:

*Illic aut studium animam emendare Platonis
Incipiam, aut hortis, doctæ Epicure, tuis.*

Eleg. 21.
ad Cynth.

quippe *docto hortis, pro docto Epicuro, meronymicè*, appellatis, eo modo, quo idem Propertius Elegiam sic inchoat,

Magnum iter ad doctos proficisci cogor.

Præter porro hortum, hortosve, qui cum adjunctis ædibus civitati adjacebant, fuit Epicuro domus, ad quam aliquando cum discipulis, amicisque diverteret, sita in Melite; quod oppidum fuit Cæcæopiæ tribus ex Suida; inhabitatum à Philæo, majorem Epicuri uno, ut supra memoravimus, habensque celeberrimum, ex Phavorino, Herculis templum. (Stephanus certe ut insulam, sic aliam ab hac intellexisse urbem videtur, cùm & tribus Oenideis, & Carthaginiensium coloniam descripsit.) In hanc Epicurus interdum cum discipulis secedebat; ipsamque deinde, testamento suo reliquit Sectatoribus, ut recitabimus postea.

Heic advertere locum illum epistolæ xix. libri v. ad Atticum, qui hæcenus totis erudita ingenia, non incommode explicari.

B 2 L O

Locus sic vulgò legitur: *Etiam, atque etiam vale. De Patrone, & tuis condiscipulis, qua de Tarentinis in militia laboravi, ea tibi grata esse gaudeo.* Utrumque verò aliqui legant, *vale dic Patroni, &c.* nemo tamen dicere potest qui sint illi *Tarentini*, quæ illa *militia*, quid illud quod Cicero *laboravit*, five egit. Itaque nobis videtur non in *militia* legendum, sed in *Melitæ*, & pro *Tarentinis* reponendam vocem *Parietinis*, cujus Cicero aliàs meminit; sicque sensum planum futurum. Sciendum nimirum adeis illas, quas in *Melitæ* Epicurus habuit, parietinas jam fuisse factas Ciceronis temporibus. Cùm verò illas C. Memmius exædificandas decrero A reopagi obtinisset, Patro, aliique Epicurei id ægrè ferentes, poposcere ex Cicerone literas ad Memmium, quibus illum hortaretur, ut à cepto desisteret. Cicero ergo ad Memmium scripsit, illumque caixè rogavit, ut vel ipsius Attici causâ, parietinas illas Patroni, ceterisque concederet. Exstat hac de re Epistola prima libro familiarium xiii. ejusque exemplum ad Atticum missum constat ex Epistola xi. libri ad Atticum v. Cùm autem & res successisset, & Atticus id gratum habuisset (nempe & ipse Epicureus, adeò ut Patro, aliique haberentur ejus condiscipuli) tum sequente epistola xix. Cicero postquam vale dixit, quasi postscripto, apposuit: *De Patrone, & tuis condiscipulis, (supple, quod restabat dicendum, seu quod oblitus fueram:) qua de Parietinis in Melitæ (nimirum scitis) laboravi, ea tibi grata esse gaudeo.*

CAPUT VII.

Ut amicis, & illis quidem quàm numerosis con-
vixerit.

AD Epicurum ipsum ut redeam, is, ex quo Athenas rediit, Archonte Anaxierate, solum bis, aut ter in Joniam adinvifendum amicos excurrit; ac reliquam porro ætatem, eamque celibem exegit Athenis; neque patriam unquam deserere voluit, quantumvis ea temporibus difficillimis urgeretur, uti

uti à Laetio adnotatum est. Difficillima illa autem illa tempora videntur potissimum fuisse, quibus Demetrius obsedit Athenas, circa annum Epicuri xlv. Quanta tum fames civitatem opprellerit, describit Plutarchus. Memoria verò dignum est, quòd enarratà digladiatione circa præoccupandum munem, qui fuerat mortuus è recto delapsus, inter patrem quandam, & ipsius filium. subdit: *Ferunt etiam Epicurum Philoponem familiaris suos sustentasse, partitum cum ipsi ad numerum fabas.* Vixit itaque Epicurus reliquo tempore Athenis in tot amicorum, discipulorumque consuetudine, & institutione, ut civitates integre his capiendis impares essent: quæ sunt verba Laetii. Scilicet non ex Græcia modo, sed undique, ut ille habet ex Apollodoro, ad illum confluebant, simulque cum illo in horto vivebant. Intellige verò præsertim ex Asia, ac nominatim Lampaco, atque etiam ex Aegypto, ut vel ex uno Plutarchi loco facile est colligere. De vitâ continentia, frugalitatèque inferius dicendum. De convivio cum amicis notari id potest, quod ex Diocle apud Laetium, aliisque intelligitur; Epicurum nempe, non ut Pythagoram amicorum omnia communia dicentem, bona in commune conferri voluisse; quippe idesse diffidentium, atque idcirco non amicorum; sed ab unoquoque, si quid opus foret, hilariter suppeditari. Innotescit res ex infra dicendis. Reticens hic interim nò est egregius Ciceronis locus: *Neq; verò, inquit, Epicurus amicitias oratione solum, sed multò magis vita, & factu, & moribus comprobavit. Quod quàm magnum sit, fides veterum fabula declarant; in quibus tam multis, tamque variis ab ultima antiquitate repetitis, via vix amicorum parva reperitur, ut ad Orestem pervenias, profectus à Thebes. At vero Epicurus unâ in domo, & eâ quidem angustâ, quàm magnos, quantaque amaris conspiratione consentaneis tenuit amicorum greges? quod sit etiamnum ab Epicureis, fide Cicero. Adde cum inter varios amicos Polystratus etiam à Laetio commemoretur, atque is ille esse videatur, de quo Valerius Maximus, simulque de Hippoclidae altero Epicureo, mirabile aliquid narrat, idcirco verba Valerii merito hinc adtextum iri; ac præsertim cum exinde illustrari*

lib. 1 cap. 8

valeat, quod referetur postea ex Epicuri testamento, de communicatis Sectatorum bonis. Ea sunt: Hoc loco aperte referantur Polystratus, & Hippocleides philosophi, eodem die nati, eiusdem præceptoris Epicuri Sectam secuti, patrimonij eriam possidentis, alendaque Scholæ communione conjuncti, eodemque momento temporis ultimâ senectute exstincti. Tam æqualem sortitâ pariter, atq. amicitia societatem, quis non ipsius calestis Concordiæ sinu genitam, nutritam, atq. finitam putet? Sic ille.

CAPUT VIII.

Qui præcipui illi amici, sive familiares, discipulique extiterint.

lib. 10.

lib. de amor. frat.

l. 2. advo. Col.

ut Genabr. lib. 2. chonist. in Epic.

Verùm ut elenchum heic interferamus eorum, qui præcipui illius amici, sive familiares, discipuli que sunt habiti, præmittere in primis non deceat tres illos Epicuri fratres, quorum initio meminimus, Neoclem, Chærcedemum, & Arillobulum. Illi nempe, ejus hortatu, philosophati cum ipso sunt, ex Philodemo apud Laertium. Addit Plutarchus arreptam ab ipsis, ut à Numine percitis, *κοινωδιστάτων*, fratris Philosophiam, cùm videlicet à teneris annis persuasum haberent, ac profiterentur exitisse neminem Epicuro sapientiore. Celeberrimus porrò trium fuit Neocles. Is, cùm à puero prædicaret fratrem suum moralium sapientissimum, adiciebat, quasi rem miram, matrem suam tot, tantaque continuïse aromos, ex quarum congressu sapiens gigneretur, ut apud eundem Plutarchum est. Heinc, quia Neocles non suam, sed fratris Philosophiam amplexatus est, nescio quorsùm aliqui dicant Sectam fraternæ similem, fuisse à Neocle introductam. Nisi forte nixi videntur loco illo Stuidæ, quo dicitur Neocles scripsisse de sua Secta: quis tamen non videat intelligi posse scripsisse illum de Secta, quam profiteretur, etsi inductam ab alio; & maximè cùm de hac Neocleidarum Secta talium ubiq. silentium,

No-

Nota obiter dictum illud *καὶ ἠθώσιμος, delitescere vivens*, seu *occultus vive*, quòd à Plutarcho impugnatur, estque relatum inter adagia, istius esse Neoclis, uti Stuidas citatus docet.

Trius fratribus subjiciendi sunt tres ii familiares, quos ex Epicuri contubernio magnos viros produisse apud Senecam legitur.

Metrodorus primus occurrit, ipse enim penè alter Epicurus fuit, ut Cicero loquitur. Lamprocentus autem is fuit, ut Strabo aperte declarat. Etsi enim Laertius videatur Atheniensem dicere, locus est tamen valdè mendosus, cùm præsertim confiter Atheniensem non fuisse ex illa Ciceronis antithesi: Quis locuti.

beatior Epicurus, quòd in patria, quam quòd Athenis Metrodorus? Quia scilicet non erant Athenæ Metrodori patria. Laertii locus ita habet: Μαθητὰς ἔστι (ἀ' Εὐνοῦ) πάλαι ἄρτι, ἐπεὶ ἔργα δὲ ἠδὲ λόγους Μαρτυροῦντες Ἀθωαῖος, ἐπὶ Τιμοκράτη, καὶ Σανδίου λαμβάνειν ἔδει, ἐκ τῶν δ' ἑαυτοῦ ἔργων, οἷα δ' οὐκ ἂν εἴη. &c. id est, Discipulos multos ille quidem, admodum verò illustres habuit Metrodorum Ἀθωαῖος, & Τιμοκράτην, & Σανδίον Λαμψάκων, quæ ex quo agnovit virtutem, ab eo non discessit, &c. Crediderim, quòd me adtinet, voces illas, Ἀθωαῖος, καὶ Τιμοκράτην, καὶ Σανδίον, expugnandas ab eo loco esse. Quippe eas si detraheris, reliqua optime coherent; si admiseris, prorsus dissonant. Metrodorus scilicet fuit, quem verè dicas *καμψάκων*, & cui illa omnia, quæ sequuntur, conveniant, non verò Sandes, cujus fallum est (præter cætera) Epicurum in testamento, de quo postea, meminisse. Et quamvis Calaubonus putet Ἀθωαῖος esse in not. ad Laert.

His certè detractis tres iidem, putà Metrodorus, Polyænus, Hermachus continuâ serie describuntur, quos Senecam, ut *ἐκαστὸν* conjunxisse jam diximus. Quòd spectat ad Τιμοκράτην, ille obiter, cùm de Metrodoro, ut illius frater postea memoratur, ac videtur proinde eo loci præter rem interpositus. Quomodo autem voces illæ in textum irrepserint, causam suspicor, quòd fortassis librarius quispiam adnotasset in margine,

ca,

le. *Atque hi quidem*, inquit Laërtius, *illosres discipuli sunt*, Adnumerari tamen iis possunt cum alii, tum maximè duo ex Valerio jam memorati, Polystratus & Hippoclidès; potissimum verò cum Laërtius connumeret Polystratum, qui Hermaco poetica successe: nisi tamen Polystratus, qui Hippoclidè copulari, censeri debet alius à successore Hermachi.

Subjungi possent Timocrates Lampfacenus Metrodori frater; sed is videtur defecisse, quòd reprehensiones fraternas non ferret, ut referendum est postea. Subjiciatur itaque potius servus Epicuri Mus, quem inter philosophanteis clarissimum, *et dicitur*, evasisse Laërtius testatur, neque Agellius, & Macrobius oblivioni dant inter eos, qui philosophi ex servis non incelebres evaserunt.

Ut præteream verò Apellem, quem alicubi Plutarchus substat, tres heic dicendæ mulieres sunt, ex iis quæ sunt cum Epicuro philosophata. Una est Leontium, quam Philosophiæ sub Epicuro operam dedisse, tum Athenæus recitat, tum ex eo intelligitur, quòd, Cicerone referente, librum scripserit adversus Theophrastum, & sermone quidem scito, Atticoque, ut rursus occurrit dicendum inferius. Altera est Themista Zoili filia Lampfacena, & memorati Leontei uxor, de qua etiam, præter ea, quæ attingenda inferius sunt, Clemens Alexandrinus apertè testatur. Tertia Philænus, quam etiam aliqua scripserit Athenæus indicat, simul inveniuntur libros obscenos, qui illi tribuerentur, suppositos fuisse à Polyerate Sophilla, ut fœminam calumniaretur.

Adjiciantur jam Herodotus, ille scilicet, ad quem Epicurus Epitomen parvam Physicæ, quæ est apud Laërtium, scripsit, & qui inter cætera, ex eodem Laërtio, librum edidit de pubertate Epicuri. Pythocles, ad quem Epicurus scripsit de rebus sublimum quæ apud Laërtium supersunt, & cujus, cum esset annos duodeviginti natus, indolem in Græcia non haberi parem, Epicurus censuit, ut habet Plutarchus. Menæceus, ad quem Epicurus scripsit Epistolam illam de rebus ad mores pertinentibus, quæ est etiam apud Laërtium, & cujus initium refertur à Clemente Alexandrino. Timocrates Demetrii filius Potamius, simulque

Amy.

Amynomachus Philocratis filius Batithes, quos ambos Epicurus fecit testamenti sui curatores. Nicanor, cujus studium Epicurus mandat prælicis curatoribus. Eurydicus, unus ex iis, ad quos, ex Laërtio, Epistolæ misit. Dositheus, ejusque filii Pyrrhon, & Hegesinax, ad quos consolatoriam ob parentem mortuum Epicurus scripsit, uti apud Plutarchum est. Præterea Polyædem, Antidorus, & alios, postea, cum de libris, dicendos.

CAPUT IX.

Quam multa conscripserit.

NEC verò Epicurus vivà modo voce discipulos erudiendo tempus contrivit; sed & plurimum operæ in variis libris conscribendis posuit. Ut facta autem comparatione ad ceteros Philosophos, quantum in eare defulsarit, intelligas, unicum juvat audire Laërtium. Is nimirum in præfatione dam Philosopho-
 lib. 1. phos comparat: *Multa*, inquit, *Zeno scripsit, plura Xenophanes, plura Democritus, plura Aristoteles, plura Epicurus, plura Chryssippus*. Quo loco vides Epicurum multitudine scriptorum uni Chryssippo concedere. Ne verò telateat, ut etiam Chryssippum censeri possit superavisse, citat alio loco Laërtius Apollodorum Atheniensem, lib. 7. qui volens, inquit, ostendere ea, quæ essent ab Epicuro proprio Marte scripta, neque aliunde apposta, Chryssippi libros longè superare, ita ad verbum loquitur: *siquis enim tollat ex Chryssippi libris quæ aliena adtexita sunt, manus ipsi ebarta relinquatur*. Hoc autem ne mirum videatur, docet alias idem Laërtius, Chryssippum, cum æmularetur Epicurum in multis conscribendis, parajum librorum ejus idèò appellatum à Carneade, quòd, si Epicurus quidpiam scriberet (legendum enim est *quædam*, non *quædam*) scriberet tantumdem ille assiclarer. Quare illum & scire cæceni, & quicquid occurreret, scripsisse, idque pròinde mementatū præ estimatione intrusse.

C 2

fisse

lib. 1. c. 13.
lib. 1. Saturni
c. 11.

lib. 13. lib.
de nat. Deor.

lib. 4. Strom.

lib. 6. & 10.

esse, ac tot induxisse testimonia, ut iis soli libri completerentur, quemadmodum etiam invenire tum apud Zenonem, tum apud Aristotelem licet. Et hæc de Chryippo Laertius. Non idem verò de Epicuro. Refert enim ejus Cylindros (velamina, nempe anni 8. *ἑξήκοντα*, seu volvendos dicta) ad trecentos exiisse, in quibus, inquit, nullum alienum testimonium exscriptum exstat; sed ipsæ voces Epicuri sunt. Quæ memoro, ut videas, cum Epicurus scripserit tam multa, *ἡλικυρογραφῶντο*, quod ille ait, *ἡ ἀπὸ τοῦ ἀλλοῦ, καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἐπικουρίου*. adeò ut etiam Origenes temeritatem Celsi coarguens, ac veluti rem quampiam factu impossibilem judicans, id objecerit, Nemo nostram adest se nosse quæ Epicuri sunt omnia; videas, inquam, divitem venam, quæ ille scaturierit, simulque, quæ res maximè illum habuerit occupatum.

ibid.

Laert.
ibid.lib. 1. ad
Cels.

CAPUT X.

Qui libri illius speciatim ab Authoribus memorentur.

Opera-premium porrò est texere hoc loco quasi Indicem Librorum, non profectò omnium qui conscripti ab illo sunt, sed eorum, quorum vel tituli apud Authores occurrunt: Tituli, inquam, nam libri ipsi temporum injuriâ sic intercederunt, ut præter pauca compendia apud Laertium aservata, præterque fragmenta hæc, illic apud varios variè dispersa, nihil ex ipsis superstes sit, saltem quod hucusque nobis immoruerit.

Ut primum ergò recenscamus quos optimos Laertius ait, en quæ illi serie habeantur.

Περὶ φύσεως δὲ, De Natura xxxvii. II. citantur aliquando simpliciter, *ἢ περὶ φύσεως, de Natura*; aliquando cum adjuncto libri ordine, ut cum inferius ab eodem Laertio citantur libri i. xi. xii. xiv. xv. Facie Galenus & tituli & multitudinis librorum mentionem.

enumerat.
in 1. lib.
Hipp. de
nat. hom.

Περὶ ἀτόμων, & κινήσεως, De atomis, & inani. Ita citari solet hic liber; sed & Cleomedes videtur illum indicare sub nomine de *ἰσότητι*. *lib. 2. cap. 1. ἴσων ὀμῶν ἀτόμων, ἐκ τῶν ἰσῶν ἀτόμων*.

Περὶ ἀφροσύνης, De amore.

Ἐπιπέδησι τῶν ἠθῶν, Compendium eorum, quæ ad Physicos. Duplex autem fuit hæc Epitome, *ἡ πρώτη, ἡ ἕκτη, magna, & parva*: Siquidem utraque citatur a Laertio, & parva quidem dicitur, quæ ad Herodorum scripta est.

Περὶ τῶν Μεγαρέων ἀσχημάτων, Adversus Megaricos (seu appellatos Dialecticos) addubitationes. Videntur autem hæc Dubitationes attigisse maximè argumenta quædam moralia, ut circa justitiam, circa Connubia, &c. cum hic præsertim liber videatur, quem interdum citant & Laertius, & Plutarchus *ἢ περὶ ἀσχημάτων*, *lib. 1. ad Col.* sine adjuncto *ἢ περὶ τῶν Μεγαρέων*.

Κεφάλαιον, Rata sententia, vel, ut Cicero vertit, maximè rata: *lib. 2. de fin. quia*, inquit, gravissime sint ad beatè vivendum breviter enunciatae Sententia. Appellat alibi selecta, brevissimè, sententia: appellare Sextus videtur *ἢ κεφάλαιον*, Dilationes memorabiles. Ipsas & Laertius ad calcem appolluit, & Lncianus alicubi perinde commendavit, ac Cicero Crantoris librum, qui est quidem, non magnus, in *Ἰψιδου*, inquit, *verum aureolus*, & ut Tuberoni Panætius præcipit, ad verbum ediscendus libellus. Secus nimirum sensit, quam Suidas, qui has sententias appellavit *κατὰ τὴν ἐπιπέδου ἐκλεκτὰ ἰσθμιά*. *lib. 4. Acad.*

Περὶ αἰσθησέων, de Electionibus. Ita vertendum potius duco, quam de Sælis: quod in hoc libro Epicurus prosequutus non videatur. Scitarum historiam, sed morale institutionem, quæ circa delectum rerum occupetur, ut Laertius quoque indicat sub finem Epistolæ ad Menæceum. Ne memorem, quod idem docet, genus Ethicæ totum esse *ἢ περὶ αἰσθησέων, ἢ περὶ φύσεως, de profectione, seu electione, & fuga*. Ex quo efficitur, ut citatum vulgò & consequenter librum.

Περὶ ἰσότητος, de Plantis, censuerim potius inscribendum, *Περὶ φασκῶν, de Engendis*; tum ob titulorum coherentiam: tum quia Epicurus penè totus in moribus argumenta specialia ex Physicâ vix attigit, nisi ea conducerent ad hominum animos à

vanis terroribus eximendos, cuiusmodi illud de Plantis non fuit. Quin etiam quia in MSS. hic titulus cum superiore copulatur vocali *επι*, coniecit licet inscriptionem fuisse *αδει ειπικου επι αδει φουρι*, vel etiam sub uno solum titulo *αδει ειπικου επι φουρι*, de electione & fuga, quatenus fieri potuit inscriptio etiam numero multitudinis, ob id, quod postmodum habetur, ex voluptate & dolore dijudicari vis *αεικου επι φουρι*, electiones & fugas, seu prosecutiones, & declinationes. Nisi forte magis ardeat inscriptio *αδει ειπικου επι φουρι*, de eligendis & fugiendis.

Προειμινα, De fine. Ita hic liber citatur passim, & nominatim à Plutarcho: nec verò aliam Cicero videtur intelligere, et si librum De finibus bonorum, & malorum citat.

Προειμινα, ε κριση, De iudicio, seu Regula: vel, ut Cicero ipse vertit, de Regula, & iudicio. Porro, si pro iudicio iudicatorium verteris, vim nominis exprimes magis.

Χαριθικους, ε αδει των, Cheredemus, seu de Diis. Hic est unus ex iis libris, quos Epicurus inscripsit seu fratrum, seu amicorum nominibus, ut nec illorum quidem mortuorum nomina ignorarentur: quod observatum à Plutarcho est.

Προειμινα, ε Ηγερμανε, de Sanctitate, seu Hagesianax. Hic fortassis est, qui apud Plutarchum legitur *Hegesianax*, is scilicet de cuius morte ab Epicuro ad parentes scriptum infra notabimus.

Nisi forte velis esse illum, qui historias, & Troica apud Athenam scripsit; quippe qui fuerit Alexandrinus, cum Epicurus etiam amicos ex Aegypto haberit.

Προειμινα ε. De vitis. Perinde est, ac si inscriptio foret, de vita, & moribus. Neque enim Epicurus complexus his libris videtur insignium quorundam virorum historiam, ut à Plutarcho, & Laertio factum intelligimus, dum ipsorum libri de vitis citantur (quod tamen viro erudito, & amico placuit) sed rationes, quibus vitam degere tranquillam liceat; ut vel ex designatione librorum moralium, & locis etiam ab ipso Laertio citatis, aperte satis colligitur. Videlicet hoc loco *επι*, ita accipiuntur, ut apud Plutar-

in *Συνοχη*.

chum, dum dicit, *δυσφορι των βλων, επι των μαλιστα*, quod interpres præclare vertit *discrimen morum, publicorumque institutorum*. Ex his libris citantur postea à Laertio primus, & secundus.

Προειμινα, ε δικαιοσυριας, De iusta actione.

Κριση, *επι Θουμους*, Neocles ad Themistam. Videtur iste Neocles non parens, sed frater fuisse Epicuri: sic enim & aliorum fratrum inscripsit libris nomina.

Συνομιση, Convivium. Meminerunt hujus libri Plutarchus, Athenæus, & alii. Plutarchus porò meminit quæstionem in eo agitari de calefactione vini, de tempore concubitus, & Laertius de difficultatibus circa conjugium, &c.

Ευρυλοχος επι Μετροδοτου, Eurylochus ad Metrodorum. Crediderim facile hunc Eurylochum eundem esse ad quem Epicurus scripsisse jam dictus est sub nomine Eurydici; res tamen incerta.

Προειμινα ε, De visione.

Προειμινα ε, *επι των γωνιων*, de Angulo, qui est atemo.

Προειμινα ε, *επι του τακτου*, seu atomorum, opinor, tangibilitate. Quippe & Inane appellat Epicurus *επι αμαθι*, id quod tangi

apud Laertium.

Προειμινα ε, De Fato.

Προειμινα ε, *επι των αετιων*, De perturbationibus sententia, ad Timocritem.

Προειμινα ε, *επι των προαγοιων*, Præcognitorium, sic enim liceat vertere: siquidem videtur hoc libro *αδει επι των προαγοιων διαμαρτυριαν* disputavisse.

Προειμινα ε, Exhortatorius, intellige, Sermo. Sic enim, & Hocrati, & Clementi expressè est *επι των προαγοιων διαμαρτυριαν*.

Προειμινα ε, *επι των ομιλων*, de simulacris, imaginibus, speciebus, formis, spectris; sic enim varii varietate verterunt, & interpretati sunt, quas vulgò jam vocant intentionales species.

Προειμινα ε, *επι των φαντασιων*, De Imaginatione, seu impressione ejus, quod apparet in facultate cognoscente. Neque enim seu Epicurus, seu plerique alii ex antiquis Philosophis intellexerunt hoc nomine, ut jam serè fit, ipsam facultatem.

Αριστοβουλος, Aristobolus. Et hic liber tertii Epicuri fratris nomen præ se fert.

Προειμινα

tur; utcumque Adagium citari ex Menandro Erasimus scribat.

Porro circa Epistolas adnotari potest fuisse Epic. iis præmittere solitū ex vocibus saluatoriis, nunc *καίτοι*, *γαυδία*, nunc *ἀπὸ* bene agere; nunc *ἀπὸ* *ἀπὸ* bene degere; nunc *καταίμαι* *εἶ*, bene vivere; nunc *ἐπιταί*, *γυαί*, live sanum esse. Nam quod apud Laetium quidem in ejus vita legitur, *ἐπι* *εἰ* *καὶ* *καταίμαι*, *ἀπὸ*, *ἢ* *καίτοι*, *ἀπὸ* *καίτοι* *εἶ* *ἀπὸ* *καίτοι*, mendii aliquid subesse videtur: deest quippe verbum phraisi necessarium; & tum vox *ἀπὸ* non videtur ad salutandi ritum spectare, tum voces illæ, *ἀπὸ* *ἢ*, excludunt *καίτοι* ab Epicuro salutandi more: cum ea vox & præmissa exlet superstitibus apud Laetium Epistolis, & Cicero eandem interpretatus fuisse videatur, cum Epistolam retulit, quam moriens Epicurus scripsit. Heinc cum pro duabus iis voculis reposuissim olim, *καί* (ut minor nimirum esse: immutatio, quam si vocem *καί* *ἀπὸ*, aut aliam similem substituissim) id probavit quidem eximius Puteanus, sed *ἀπὸ* vocem retinendam censuit: Præclarus autem Menagius, cum verbum desideraretur, censuit quidem loco vocis *ἀπὸ* reponendam vocem *καίτοι* (alias simili occasione eidem Laetio usurpatam) verum retinendas contendit ipsas voculas *ἀπὸ* *ἢ*, quod Epicurus minimè usus ipsa voce *καίτοι* videatur, ut quam fuisse Cleonis propriam memoretur tam à Luciano, quam ab ipso Laetio. An verò loco vocis *ἀπὸ*, reponi posset *ἀπὸ*, aut etiam ad minimam omnium immutationem, *ἀπὸ*, ad significandum placuisse inter salutando un eas voces, *ἀπὸ* *καίτοι*, *καί* *καταίμαι* *εἶ*. An retineri possent voces *ἀπὸ* *ἢ*, ad innuendum non vocem *καίτοι* repudiata penitus fuisse, sed ejus vice illas duas fuisse interdum usurpatas; quasi nimirum voce *ἀπὸ* aliquando, aut desideratâ, aut subintellectâ? Videtur profectò Lucianois id non obscure suggerere, cum referendo Epicurum impense alioquin delectatum *καίτοι*, insinuat eum tamen interdum aliâ, quam istâ voce; & in Epistolis quidem accuratioribus, gravioribus *καταίμαι* (quas quidem fuisse paucas ait) vel cum ad amicissimos *καί* *φιλοτάτος* scriberet, fuisse præsertim, *καί* *καίτοι*, ipsâ *καίτοι*, voce usum. Laetius

lib. 10.

lib. 2. de fin.

lib. 3.

de lapsu in salut. lib. 3.

lib. 11.

is verò cum heic relinquit Epicuro vocem *καίτοι*, censeridebet pari jure vocem *καίτοι*, relinquere; quod attribuens ipsi alias vocem *καίτοι*, tam facit Platonis proprium *καίτοι* quam ipsius Cleonis *καίτοι*.

Atque hæc tenet series est librorum, quam Laetius contexit. Adverte verò cum statim post vocem illam *καίτοι* sequatur *καί* *ἀπὸ*, &c. quasi Laetius sit adscripturus unam ex illis epistolis, cum tamen & adferat tres. & se id statim futurum recipiat; ea de causa non prorsus male censuisse Casaubonum reponendum *καίτοι*, loco vocis *καίτοι*. Adde autem vocem *ἀπὸ* non ad solas epistolas videri esse referendam, sed ad libros omnes recitatos, quorum Epitomen tres illæ deinceps integræ afferendæ contineant.

Præter hos porro omnes libros, citari alios videas tam à Laetio, quam ab aliis. Quippe ipse Laetius citat jam antea librum *καίτοι*, *καίτοι*, *καίτοι*, seu *arte oratoria*, cujus etiam apud Scholiasten Hermogenis habetur mentio Quod citatur verò *De perspicuitate in oratione exigenda*, id spectat ad Canonice in Dialectices locum substituendam.

Citare etiam visus est *καίτοι*, seu *Antecedentia*, seu *Præcipua* dicas, ut accipiunt Stoici. Profectò libros jam citatos intelligerem, si aliqui citati forent, in quibus id, quod memoratur, fuisse ab Epicuro scriptum.

Ut cumque sit, citantur quoque postmodum *καίτοι*, seu *Elementalia XII*.

Quin etiam citari videntur *καίτοι*, seu *De Mundi XII*. Si quidem varios Mundos describens, egisse id dicitur *καίτοι*, seu, ut MSS. habent, *καίτοι*, in XII. *de hoc ipso*, seu *de hac materia*: idque præsertim, cum non appareat intelligi unum ex triginta septem, qui *καίτοι* *de Natura* constantissime citantur.

Adderem *καίτοι*, seu *Quæstiones Naturales*, itemque *καίτοι*, seu *Placita Moralia*; nisi possent iis vocibus ea omnia intelligi, quæ Epicurus circa naturam, & mores enucleavit, aut edidisset.

lib. 3. *Thfr.*

Ad-hæc verò à Cicerone citatur liber *De summo bono*: nisi quis fortè eundem putet cum eo, quem de *Fine* inscriptum jam retulimus.

lib. 5. *de
drom.*

Citatur etiam ab eodem liber *de Voluptate*. Fortassis Laertius hunc significavit, cum retulit quosdam objecisse Aristippi librum *de Voluptate* ab Epicuro usurpatum, tanquam proprium.

lib. 1. *de nat.
Deor.*

Præterea citat Cicero librum *De pietate adversus Deos*, & distinctum quidem, ut videtur, ab eo, qui *de sanctitate* ex Laertio citatus est: sic enim habet Cicero; *As etiam de sanctitate, de pietate adversus Deos libros scripsit.*

Rursus Plutarchus indicat libros conscriptos *adversus Theophrastum, Neque Epicuræus*, cum *de doctis* in secundo illorum continetur dicit *Disputationem de coloribus*. Verùm de libris hæcenus.

LIBER

LIBER SECUNDUS
DE MORTE,
ET SUCCESSIONE
EPICURI.

CAPUT PRIMUM.

Quod Testamentum fuerit ab Epicuro conditum.

UM Epicurus tum docendo, tum scribendo jam consenuisset, Testamentum sub vitæ finem, ut moris erat, condidit. Quoniam verò id integrum apud Laertium adhuc habemus, nihil necesse est corrigere, quæ ex eo à Cicerone, aliisque ipsarum attinguntur. Illius capita hæc sunt.

I. Hæredum institutio. *Δίδουμ, inquit, τὸ ἐπιταγὴν τοῦ ἐπιταγῆτος Φιλαρῆτος Βασιλῆος, καὶ Τυμοκράτη ἀνακτοῦ Περσῆος, καὶ τῶν ἐκ τῆς Μεσσηνῆος ἀποικιστῶν ἐπιταγῆτος δέου.* *Dono mea omnia Anonymacho, Philocrati filio Batithæ (scilicet ex oppido Bate in tribu Ægeida, ut est apud Helychium) & Tymocrati Demetrii filio, Potamio (ex oppido nempe Potamio in Leontide tribu, uti est apud Phavorinum) juxta eam, quæ in Metroo relata inter alia est, utriusque scilicet donationem.* Fuit enim in Metroon magnæ Deæ templum Athenis, sub-
tuentibus primum ex portu occurrens; in quo leges, judicia, lib. 3. cate-

D 3

*Ἐπιχάρου δὲ πάλαι ἔβουλοῦτο καὶ τὸ ἀποθανεῖν
Εὐκλειῶν, ἢ τὸ Κλέωνος ἕως τῆς ἡμετέρας.*

*Extremum hoc moriens Epicurus dixit amicis:
salvete, & placitis invigilate meis.*

*Quippe inuit pelvium calidam, vinisque subhaussit
Platonis gelidas protinus hausit aquas.*

CAPUT III.

Quo tempore obierit.

Luebat porro, quo tempore Epicurus interiit, CXXVII. Olympiadis annus 11. Archonte Pytharato. Siquidem post *ἑξήκοντα ἔτη*, quod ex Apollodori Chronicis retulit Laertius, bene legit Calaubonus *ἑξήκοντα ἔτη*, qui *ἑξήκοντα ἔτη* dicitur: Quippe cum vulgo deesse vox, *ἑξήκοντα*, quis capiat Epicurum natum Olympiade CIX. mori potuisse CVII. Et verò CXXVII. est, in quam annus Epicuri 1XXII. quo obiisse dicitur, cadit. Jam & mensem, & diem anni, quo Epicurus è vivis excessit, indicat Clemens Alexandrinus. Memorat enim Antiochum ab ætate Pythagoræ ad mortem usque Epicuri, numerantem annos CCCXI. adiciéntemque huiusmodi mortem contigisse mensis Gamelionis die decimâ. Quo loco nota, si Pythagoræ ætatem numeraveris ab Olympiade LX. quâ ille floruisse apud Laertium dicitur, non reperiri pluris annos ad mortem usque Epicuri, quàm CCLXXX; ac proinde calculo Antiochi deesse annos XLII. Quocirca *ἑξήκοντα* illam, seu ætatem accipiendam esse à nato usque Pythagoræ, qui anno deinde ætatis circiter XI. florere ceperit. Cum Epicurus porro dicatur à prædicto Apollodoro vixisse annos LXXII. quod confirmat etiam Cicero, dum, *semper*, inquit, *vivens fuit, morietur Epicurus cum duos, & septuaginta annos vixerit, Archonte Pytharato;* (& ex quo nonnulli conjiciunt Epicuri mortem in annum climactericum

lib. 10.

lib. 1. A. Strom.

lib. de fato.

ricum, qui novenario mensuretur) non est tamen annus extremus, seu LXXII. ut completus accipiendus. Siquidem illum Epicurus solummodo attigerat, ut puta tribus adjectis diebus ad LXX. cum fuerit natus VII. mortuus XV. mensis Gamelionis (interpositis ab ortu ad interitum Olympiadibus, seu retracteribus completis XVII. uno anno minus.) Quam obrem, perinde hoc est, ac dum Plinius, Lucianus, Censorinus, Siculum, Seu Leontinum Gorgiam vixisse dicunt annos CVIII. cum illum tamen Cicero, & Valerius Maximus complefle tantum dicant CVII. Notanda verò heic comparatio, quàm Plutarchus insinuit Epicurum intrer, & Gorgiam. Postquàm enim scripsit Alexidem Comicum (scilicet Menandri filium, & Stephani Comici patrem, ut refertur à Suida) vixisse duplum vite Metrodori, hoc est annos CVI. cum Metrodorus, ex Laertio LIII. vixerit; subjicit Gorgiam Sophistam vixisse *ἑξήκοντα ἔτη*, in Lex. *ἑξήκοντα*, amplius triente, seu proportionè sesqui-tertia, quàm Epicurum. Id nempe, quia si accipiamus numerum XXXVI. is ipsè erit, quem duplicatum Epicurus vixerit, triplicatum Gorgias. Quod Plutarchus verò dixit, amplius, respexit fortè ad opinionem, quam deinde sequuti sunt Quintilianus, & Suidas, quòd videlicet Gorgias vixerit annos CIX. Non video porro quorsum Interpres Clementis Alexandrini pro Gamelione verterit *Ὀρόβρι*. Esti enim sit aliqua circa ordinem mensium Græcorum controversia; neminem tamen reperias, qui Gamelionem non faciat sextum, septimum, vel octavum ab Hecatombæone, qui cum altius, quàm à Junio non possit incipere, profectò dicitur Gamelion longe aberit ab *Ὀρόβρι*. Cum itaque multis argumentis Gamelion fuisse convinctur ab Hecatombæone septimus, ille ad Januarium potius videtur fuisse referendus. Quia verò annus ille secundus Olympiadis CXXVII. cæpit ab æstate anni periodi Julianæ MMMM, CCCC, XLVII. debuit Gamelion ejusdem anni incidere in Ianuarium anni incipientis periodi Julianæ MMMM, CCCC, XLIV. In quem autem diem Januarii dies decima Gamelionis incidere poterit, determinatu facile non est. Si liceat tamen Gamelionem

lib. 7. cry.

48.

in Macro-

crib.

de die nat.

in Cat.

lib. 8. cap.

13.

lib. de orat.

def.

in Lex.

lib. 10.

lib. 3. cap. 1.

in Lex. Hier-

vetus.

inchoare (ut tempore natiuitatis factum observauimus) à decima quarta Luna, seu à plenilunio, quod septimo loco post solstitium æstiuum contigerat; cum nouilunium celebratum fuisset die Decembris xxx. ac proinde Luna decima quarta numerata fuisset die Ianuarii xii. idcirco ubi istum primum Gmelionis fecerimus, decimus ejus incidit in Ianuarii xxx. Tali igitur die debuit mors Epicuri contingere. Ex quo notandum ulterius est, cum Epicurus dicitur artigisse annum lxxvi. debere illud de Græcorum anno, non de Juliano accipi; sic enim duo deessent dies, cum die Ianuarii xxiiii. natum fuisset probatum sit. Nunc facile est Epicuri mortem ad ea referre tempora, quæ jam nobis in usu sunt. Siquidem ubi x. dies detraxerimus, & pro Solari cyclo illius anni (scilicet xx.) ac littera D in veteri stylo, nostrum G reposuerimus, perspicuum evadet Epicurum mortuum die Ianuarii xxxi. existente feria quarta, seu die Mercurii, ante Christi æram ccl. xx. ac proinde ante hujus à Christo anni Ianuarii exeuntem m, dccc, lxx.

CAPUT IV.

Quàm cara Sæclatoribus ejus memoria fuerit.

Superest cognoscamus paucis ut Epicuri mortui memoriam Sæclatores coluerint. Nam nihil quidem imprimis facio, quod patria illius statum aris honoraverit, *zaxaxi oiein npiçare*, ut Laertius loquitur. Adnoto verò itas dies, ac testamento caritas cæremonias fuisse à Sæclatoribus studiosissime observatas. Post enim ccc. annos scribens hac de re Plinius, *Natali ejus*, inquit, xx. Luna sacrificant, serialesque omni mense custodiunt, quas *scadas* vocant. Ex hoc intelligere licet Epicureos à Græcis authoribus (ut ab Athenæo) *scadæ* dici, quod *scadæ* observarent, ut Rhodiginus quoque animadvertit. Tamen si non desint, qui putent *scadæ* dictos, quod *scadæ* nomine non modo

dò vicefima seu dies, seu Luna significetur, verum etiam effigies, seu imago, *id est*, Epicuri, qua eorum nullus desistebatur. Porro de hisce imaginibus audiendus etiam Plinius est: *Vultus, inquit, Epicuri per cubilia gestant, ac circumferunt secum.* Cicero autem sub persona Attici: *Nec tamen, inquit, Epicuri licet obtriserit, si scipiam, ejus imaginem non modo in tabulis nostris semiliares, sed etiam in poculis, & annulis habent.* Sunt qui addant, aliquibus magne *Alex. ab Alex.* cya fuisse Epicuri imagines non annulis modo, sed & poculis habere, *ar. lib. 2. cap. 19.* *litræ* tribus hoc genti, & nomini suo fassus esse omisit. Ad hæc, ut affectum erga ipsum verbis expressum habeas, audi Patronem illum loquentem circa Melitenium Parietinarum negotium: *Honorem, inquit Cicero, officium, testamentorum jus, Epicuri auctoritatem, Phædri obsequationem, sedem, domicilium, vestigia sanctorum virorum sibi tuenda esse dicit.* Maxime verò ipsum Torquatium: *Nonne ei maximam gratiam habere debemus, inquit, qui exaudita quasi voce natura, sic eam firmè, graviterque comprehenderit, ut omnes bene sanos in viam placatæ, tranquillæ, quietæ, beatæ vitæ deduceret? Ecce rursum: Quem ego, inquit, arbitror nunquam vidisse verum, maximeque erroribus hominum animos liberavisse, & omnia tradidisse, que pertinerent ad bene, beatæque vivendum.* Hæc quia Epicurus suos moriens admonuerat, ut placitorum suorum meminissent, docet Cicero, cum omnes ad verbum edicerent ratas Epicuri sententias, fuisse etiam, qui dogmata omnia memoria tenerent, ac imprimis Seyronem illum, de quo in Academicis. Verum sufficit hæc pauca ex Lucretio atrexere, ut uberius intelligas, quanto affectu & doctorem, & dogmata prosequerentur. Sic igitur ille tertium librum inchoat:

*E tenetis tantis tam clarum extollere lumen
Qui primus potuisti, inlustrans commoda vite,
Te sequor, o Gratia gentis decus, inque tuis nunc
Fixa pedum pono pressis vestigia signis:
Non te certanis cupidus, quam propter amorem,
Quid te imitari auro. Quod enim contendant hirundo
Cyzicus? aut quidnam tremulis facere artibus hædi
Consimile in cursu possint, ac fortis equus vis?*

*Tu pater es verum inventor ; tu patria nobis
Suppeditas præcepta, tuusq; ex, inclute, chartis,
Floriferis ut aperis in saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea, perpetuâ semper dignissima vitâ.*

Et statim :

*Hic tibi me rebus quedam divina voluptas
Percipit, atq; horror, quod si natura tuâ vi
Tam manifesta patet ex omni parte resecta.*

Ac postea :

*Ipse Epicurus obit decurso lumine vite,
Qui genus humanum ingenio superavit, & omnes
Vrasimul, stellas exortus uti atherius Sol.*

CAPUT V.

*Quantâ constantiâ, consensioneque Scholæ ipsius successio
viguerit.*

DIGNUM verò quoque memorari est tum Scholæ ipsius successione fuisse constantem admodum ; tum successores, sectatorè que ita perpetuò consensisse, ut videri res admirationis dignissima possit. Et quod attinet quidem ad constantiam, notum est præfides hortorum, seu præfectos Scholæ, ab ipsa morte Epicuri ad tempora usque Iulii, & Augusti Cesarum continuâ serie sibisuccedentis memorari à Suida existisse quatuordecim ; idque per annos ccxxxv i i. Illis verò temporibus, quam multi essent Epicurei etiam viri summi, & in Republica Principes, vel ex unius Ciceronis monumentis postea dicitur, Deinde Lucianus scribit temporibus suis stipendia Epicureis, haud

de ev. Epi.

de ev. Epi.

haud secus quàm aliis professoribus, ab Imperatore fuisse constituta ; adiciens illorum aliquo demortuo, probatissimum quemque in locum ipsius fuisse solum subrogari. At Laerius lib. 10. post Lucianum scribens declarat quemadmodum cæteris Philosophorum successionebus prope deficientibus, Epicuri successio continenter perseveraret, præfecturaque discipulorum, alias aliis succedentis innumeras efficeret. Addit Numerius lib. 14. apud Eusebium, ejuscemodi successione ad sua usque tempora sic perseverasse, ac etiam-num persistere, ut in posterum etiam perduratura videretur. Hinc sequutus Lactantius, Epicuri, inquit, disciplina multo celebrior semper fuit. Uno verbo, quandit literæ in Græcia floruerunt, & Roma ipsa à Barbarorum devastatione immunis fuit, Epicuri Scholæ, atque disciplina non incelebris constitit.

Circa Consensionem, prætereo illud Ciceronis, *Suffinero* 4. ad. Epicureos tot meos familiares tam bonos, tam inter se amantes viros, cæteraque loca familia. Illud potius adnoto ; cum cætere Sectæ ab ipsis usque initiis discrepæ semper interlatis distidiis fuerint, Epicuream longe abfuisse, ut tale quidpiam pateretur. Scribit enim Themistius ea, quæ Epicuro placuerunt, ut quasdam *erat. A.* Soloni, at Lycurgi leges ab Epicureis omnibus servari. Et quasi omnis unus, idemque animaret spiritus, Apud istos, inquit Seneca, *est. B. 33.* quicquid dicit Hermaclus, quicquid Metrodorus, ad unum refertur. Omnia, que quisquam in illo contubernio loquutus est, unum ductu, & *est. C. 14.* auspiciis dicta sunt. Inde est & illud ejusdem, cum proposita hac sententia, is maxime divitijs fruitur, qui minime divitijs indiget ; & quasi justus à Lucilio auctorem ejus edere, ut scias, inquit, quam benigni sumus, propositum est aliena laudare. Epicuri est, aut Metrodori, aut alicujus ex illa officina. Verùm res fiet adhuc illustrior, si Numenii Pythagorici locum, qui est apud Eusebium, isthuc traduxerimus. Ille enim postquam doluit, quòd Platonis successores consensionem non defendissent, propter quam Pythagorei in pretio forent, subjicit, *lib. 14.* Hoc vero modo Epicurei *est. D. 17.* (immerentes licet) infestis, nullâ omnino in re dissidere ab Epicuro visi sunt ; professique eadem cum Sapiente suo placita habere, non injuria

suam attingere scopum. Ex eo deinceps Epicureis longo jam tempore evenit, ut neque sibi invicem, neque Epicuro ulla in re contradixerint, quae digna quidem sit memoratu. Quin apud ipsos delictum est, vel impietas poenis, & damnandum piaculum, si quidpiam fuerit innovatum: Quare id nemo audeat. Hinc propter constantem illorum inter se consonantiam, dogmata placidissima, pacatissimèque se habent, haecque Epicuri instigatio Reipublicae cupiam vera, Germanaque persimilis est, quam nempe à seditione remotissimam una mens communis, unaque moderatur sententia. Ex quo nec defuerunt, nec desunt, neque, ut apparet, defuturi sunt, qui perlabenter illam sequantur. At Stoicos inter factiones, etc. Posset quispiam exultare nihil isti loco deesse, nisi ut de Epicureis omnibus illud diceretur, quod de duobus dictum à Valerio supra vidimus, ut scilicet quia talem Societatem caelestis concordiae sinu genitam, nutritam, ac finitam putet.

lib. 1. cap. 8.

CAPUT VI.

Qui Successores, Sectatoresque Epicuri commemorantur.

Nunc, cum videatur Catalogus illorum esse subtexendus, qui Epicuro mortuo in illius Secta claruerunt: Notum est quidem ex antè dictis, successisse Epicuro Hermachum, & Hermacho Polystratum, consiatque ex Laetio successisse Polystrato Dionysium, & Dionysio Basilidem: at qui fuerint illi decem successores à Basilide ad eum usque, qui temporibus Augusti scholam tenuit, non est nobis dicere promptum. Fortassis tamen Basilidi successit Protarchus Bargyleites, ille scilicet, qui Straboni Illustris vir dicitur. Docet vero idem Strabo Protarchi discipulum extitisse Demetrium cognomento Laconem, cuius Laertius etiam meminit, & quem Sextus Empiricus dicit inter Sectatores Epicuri fuisse insignem. Fortè huic successisset Diogenes Tarvensis Scholarum auctor, quarum Laertius in Epicuro ad viginti usque libros citat: citat

lib. 14.

lib. 10.
lib. 2. m. 7.
leg.

tat: citat verò etiam dogmatum moralium ejusdem Epitomen. Memorat praeterea Laertius (incertum tamen an ad seriem successorum pertineant) duos Ptolemaeos Alexandrinos, ex quibus seu color, seu aliud diveritatem fecerit, unus Niger dictus fuit, alter vero Albus. Memorat etiam Orionem, Memorare etiam videtur Democritum quemdam, qui intellecte Epicuro voluptatis meminerit in Timocrate.

Sequuntur praeter ordinem duo, quos videre licet apud Atheniensem. Unus est Diogenes ex Seleucia Babyloniae vicina, quem ille faciundum quidem inter differendum describit; sed caetera male moratum, ut referendum inferius est. Alius est Lyfias, quem idem scribit apud Tarsum imperasse, & electum à Patia Stephanephorum, Hercules nempe Sacerdotem, principatum cum regis ornamentis refinuisse. Hic est, qui divitum fortunas in pauperes distribuens, multos etiam ex his occidit, qui dare abnuerent. Quo tempore is vixerit, desistere non possumus; Diogenes ille cum fuerit Alexandri Syriae Regis, & Antiochi illius successoris temporibus, referri potest ad Olympiadem circiter clv. Videtur per haec tempora floruisse Eucratidas ille, de quo apud Janum Gruterum in inscriptionibus haec leguntur: *Brundisii pro foribus aduon Diomedis Athenaei medici, in basi, ΕΥΚΡΑΤΙΔΑΣ Ηγεμόνα τῆς πόλεως τῆς Εὐκρατίας* & *αὐτὸς ἦν ὁ θεοδότης θεῶν ἐν τῷ νεώτῳ Ἰστανμπούλει.* Eucratidas Persidam F. Rhodius, Philosophus Epicureus L. P. D. D. D.

At non longè post ea tempora floruisse videtur in schola Apollodorus ille, quem Laertius & illustrem dicit, & *νεωτῆρα* ut opinor, vocat, quod sic in hortis regnavit, ut in iudiciis regnasse Demosthenes dictus est. Hic supra libros trecentos scripsit, ac nominatim Epicuri vitam aliquot libris complexus est: Laertius enim *αὐτὸς ἐν ἑκτονῷ βιβλίῳ* primum citat. Suspicetur quispiam eundem esse, cuius & Laertius, & alii Chronica citant. Apollodori auditor fuit Zeno Sidonius, ex Laetio, qui adiri ipsi multa scripsisse. Memorat etiam alicubi eundem fuisse sententia, & eloquutione clarum; ex quo fit, ut hunc esse putem, què Zenonem Cicero scribit dixisse distinctè, graviter, ornate, adiciens dictum Coryphaeum, & Principem Epicureorum. Nisi forte sit

lib. 1. de nat.
Deor.

F

tam

tam ipse, quam Apollodorus superiorum sunt temporum; Sin autem sit, tum perire: ad tempora Imperatorum, quando Cicero & ipsum audivi, & de eodem ad Atticum scribens: Zenonem, inquit, tam diligo quam tu.

Aliquantò vetustior, sed Romæ fuit T. Lucretius Carus (sobit enim juxta Eusebium Olympiade cLXXI. cum ageret annum ætatis quadragesimum tertium) Poeta nempe ille insignis, cujus sex libri de rerum natura hætenus superstites. uberiorum, quam aliis usquam, Epicuræ Philosophiæ explanationem continent, & qui videretur præsertim hoc loco esse celebrandus, nisi quotquot magni viri scripta ejus attigerunt, maximopere ipsum commendassent. Dicitur nimirum illis esse *vir multi a artis, præstanti elegantia, doctus, magnus, & alia.* Hinc cum elogio nostro non egeat, sufficiat hæc apponere egregium de scriptis illius, Ovidii vaticinium:

Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,

Excitio terras cum dabit una dies.

Minimè porro videtur dubium, quin mendum apud Varro-nem subfuit, ac sit pro *Lucretio* legendum *Lucilius*, aut quid simile, dum *Lucretius*, inquit, suorum unius, & viginti librorum initium fecit hoc,

Aethiæ, & terra genitabile quaerere tempus:

Nimirum neque hoc librorum Lucretianorum initium est; neque dici potest quid Lucretius in quindecim libris desideratis edidisset; neque (quod mirum) cum Grammatici veteres, alique authores memoratos sex libros cõsent, ullus tamen unquam citavit aliquam ex iis quindecim.

Vetustior adhuc Romæ fuerat Pompilius Andronicus natione Syrus, quem Suetonius inter illustres recenset Grammaticos, quoque opusculum annalium Elechorum sedecim millibus nummum pressus inopiâ, vendidit. Ne memorem verò Aurelium Opiliam Epicuræ cuiusdam liberum, qui Philosophiam primò, deinde Rhetoricam, novissimè Grammaticam docuit, ex eodem Suetonio placet potius eos memorare, quos Cicero refert ut contemporaneos, & maxima parte etiam familiaris.

EX

Ex illorum numero sunt T. Pomponius Atticus, quem Cicero colloquutorem in libris de legibus facit; cui dicat librum de Senectute; ad quem scripta sedecim superant Epistolarum volumina. De præclaro hujus ingenio, virtuteque æximia nihil est, quod hæc adjiciamus; cum præter ea, quæ colligere ex Ciceronis operibus licet, vita ipsius egregia per Cornelium Nepotem scripta teratur omnium manibus.

L. Torquatus, ex nobili, & antiqua illa Torquatorum familia; & alius tamen ab eo, qui cum Cn. Octavio Consul fuerat, quem Cicero colloquutorem in libris de Finibus facit, appellans ipsum hominem omni doctrinâ erudicum. Hic obierat, cum Cicero hujusmodi opus conscripsit, ut testatum ex iis habemus, quæ sunt scripta ad Atticum. Videtur verò & idem esse, adversus quem acculatorum pro P. Sylla oratio est.

C. Velleius Senator, quem colloquutorem facit Cicero in libris de natura Deorum, eloquentiam ejus commendans, ipsumque esse prædicans, ad quem qui tum Romæ essent Epicurei primas deferrent; cum eundem quoque L. Crassus omnibus togatis sine dubio antelaret, & paucos cum illo è Græcia Epicureos compararet.

C. Calpurnius, cujus, & ad quem Epistolæ quædam inter Ciceronianas exstant. Iste ex inita cum Bruto ad tuendam patriæ libertatem societate evasit illustri. Multa de eo habet Plutarchus; multa etiam variis in locis ipse Cicero; sed in Philippicis præsertim tibi & gesta ipsius in Oriente commendat, & generosam familiam prædicat, & nullam censet posteritatem tam immemorem, nullas literas tam ingratas, quæ non ejus gloriam memoriâ immortalitatis prosequantur.

C. Trebatius, quem factum Epicureum, & idem cum Attico sentientem jocatur in Epistolis. Iste est, ad quem Topica misit, & quem apud Cæsarem ita commendavit, ut probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem neminem dixerit. Et, accedit, inquit, quod familiaritatem inducit, in jure civili singulari memoria, summa scientia. Sed, ne multa conseret, vide vel unicum locum in vi. Epistolarum, in quo quanti virum faciat.

F 2

8

ibid
lib. 5. epist.
11.

Cic. ad Brut.
Ep. 10.
Quintil.
Stat.
Seren. Ep.
lib. 1.
Anon.
eleg. 15.
lib. 4. de
logica lat.

ib. de ill.
Gram.

ibid.

lib. 1. de fin.

lib. 13. ep.
19.

lib. 1.

lib. 5. juan
Bruto.

Philop. 2.

lib. 7. ep. 12.

lib. 19.
ib. ep. 5.

epist. 6.

& quantopere ipsum amet, facit luculentissimum; addeque si Luber, illud Horatianum;

lib. 2. Sat. 1.

--- Nisi quid tu, docte Trebatii, Discaris---

lib. 9. ep. 21.

L. Papius Pater, cujus illustrem familiam Papiusorum antiquius didicim Cicero reterit; simulque eloquentiam, ac peritiam re militari, & virtutes ceteras, atque ornamenta commendat in Epistolis Nominatim vero ad Atticum scribens, L. Papius Pater, inquit, vir bonus, amatique possit, mihi libros eos, quos Ser. Claudius reliquit, donavit.

lib. 9. ep. ult.

Verrius, qui Patri familiaris, cum ipso simul Attico, deire dicitur, quod ex eadem quoque fuerit Epicuri familia.

lib. 2. ep. 4.

in vit. Att.

L. Saufeius, cujus Cicero in Epistolis ad Atticum meminit. De eo sic habet Cornelius Nepos, cum de Attico loquitur: Cum L. Saufeij Equitis Rom. equalis foret, cum eum eo compluribus annis studio ductus Philosophia habitaret, habebatque in Italia praeiosas possessiones. Triumvirum bona vendidissent, consuetudine eorum, qua tum res gerebantur, Attici labore, atque industria factum est, ut eodem nuncio Saufeius ferret certior se patrimonium amisisse, & recuperasse.

lib. 1.

T. Albutius, cujus fit mentio in libris de natura Deorum, & qui in Bruto doctus Graecis, vel potius penè Graecus dicitur. Scilicet Athenis adolecens fuit, ubi & perfectus evasit Epicureus, ac orationes deinde scripsit, ut ex eo loco intelligitur.

lib. 5.

Quid T. Albutius? inquit in Tusculanis, Nonne equissimum animo Athenis philosophabatur? cui tamen illud ipsum accidisset, sin Republica quiescens Epicuri legibus parvisse. Colligi interim ex hoc loco potest, esse istum eundem cum Albutio illo, quem Cicero in orationibus air, cum triumphasset in Sardinia, fuisse postea dnmator Romae.

in Pisonem.

L. Pifo, quem Cicero cum praedicto Albutio confert, posset haec adungi, verum ita depingitur, ut videatur moribus corruptissimum extrixisse. In ipsa porò in Pisonem Oratione memoratur Graecus ille, qui fuit vir non Philosophia solum, sed literis etiam perpolitus: Homo verè humanus, ac eo solum nomine infelix, quod Pisonem (et si Senatorem) nactus fuit discipulum.

lib. 1.

Acad.

C. Amasianus, cujus dicendi rationem et si Cicero improbat, non

nò negat tamen, quin ejus libris (quibus scilicet Epicuri disciplina explicabat) multitudo comota, ad eam se contulerit. Hic ille idem esse videtur, què Callius in Epistolis ad Ciceronem Amasianum dicit, & unù censet esse ex malis verborum interpretibus.

lib. 15. ep. 19.

Catius Insuper, quem idem Callius censet alium malum verborum interpretem. Hic est, quem Cicero scribit dicta Epicuro, & Democrito adhibere nominale spectra. Doctum appellat Horatius, & Quintil. levem quidem, sed non injunctum auctorè.

lib. 15. ep. 19.

lib. 15. ep. 19.

lib. 15. ep. 19.

lib. 15. ep. 19.

lib. 15. ep. 19.

Pansa, cujus idem Callius commendat probitatem, & elegantiam, laudans virum, quòd videtur sequens virtutem retineat, Hunc Cicero vocat suum, Cum vero Torquatus illum interemptum à medico ipsius Glaucone suspicaretur, & hominem in vinculis ut patricidam custodiret, medicum Cicero purgavit in Epistolis ad Brutum.

lib. 7. ep. 12.

lib. 7. ep. 12.

lib. 7. ep. 12.

lib. 7. ep. 12.

lib. 7. ep. 12.

M. Fabius Gallus, ad quem Cicero de morbo ex intestinis, quò decimo jam die laboraret, scripsit, significans similem illi, quò Epicurus interierat, hocque adjiciens; confectus languore, & fame magis tuum officium desideravi, quam abs te requiri putavi meum. Hunc Gallum fuisse alium ab iis, quos Virgilius in Eclogis memorat, satis manifestum est.

lib. 7. ep. 26.

lib. 7. ep. 26.

lib. 7. ep. 26.

lib. 7. ep. 26.

lib. 7. ep. 26.

Phaedrus, quem Cicero audivit, & Atticus valde amavit. Nobilis fuit Philosophus, sic enim illum Cicero in Philippicis appellat, dum Lysiam Atheniensem illius filium commemorat. Quin etiam illo nihil elegantius, nihil humanius fuisse scribit in libris de natura Deorum: sed solum habatur, inquit, senex, si quid asperius dixeram, opinor, contra Epicurum.

lib. 1. de fin.

lib. 13. ep. 1.

lib. 5. de fin.

lib. 5. de fin.

lib. 5. de fin.

lib. 5. de fin.

Patro, quicum Cicero dicit omnia sibi fuisse praeter philosophiam. Videtur autem fuisse ex haeredum Epicuri successioribus; scilicet non oscitanter curabat legatam domum. Quippe cum, ut est ante adnotatum, ab Areopago, Polycharmo Pictore, C. Memmii locum obtinisset; in quo exadificaret, id summè contendit, ut deperiret, seu decretum in tabulas relatum Areopagus tolleret, unde & Ciceronem induxit ut eà de re ad Memmii Epistolam scriberet, de qua, ipsiusque successu, nihil est haec loci repetendum.

lib. 13. ep. 8.

Et Memmii quidem aliquis videri potest ascensus Se-

atoribus Epicuri, is nimirum, cui Lucretius libros suos dicens *Pangere conor*, inquit, *Memmiada nostro*; &c. *Inclate Memmi*, &c. Verum aflentiri Lambino non possum existimanti illum esse C. illum Memmium; nec Gifanio adiciendi voluisse ipsum parietinas illas in honorem Epicuri edificare, ut Cicero edificavit Academiam. Certè enim, qui illam ad Memmium Epititolam legerit, nihil minus intelliget, quam ipsum aut fuisse Epicuri doctrinam lequentum, aut edificationem illam in Epicuri honorem voluisse suscipere.

Plato Sardinianus, qui solebat multum esse Athenis; is scilicet, qui Licinium Ælopi tragœdi servum, cum aufugisset, ac apud Patronem pro libero fuisset, re cognita comprehendit, & in custodiam Epheli tradidit, ut Cicero Quintum fratrem moner.

Timagoras, quem Cicero dicit negavisse sibi unquam, cum oculum torfisset, duas ex lucerna flammulas esse visas.

Denique Syron, & Philodemus, quos cum optimos viros, tum doctissimos homines Cicero appellat. Videretur porro hic Syron, quem amicum suum alicubi dicit, idem esse quem Scyronem alias nominat. Sed & notum est, quod adnotat Servius, Syronem esse, quem Virgilius in Eclogis sub Sileni persona loquentem inducit: cum Chromis, & Mnafylus sint Virgilius, & Varus, qui docente Syrone sectam Epicuream didicerint. Philodemus autem idem esse videtur cum eo, quem Strabo Gadareum dicit, & cuius Laertius librum decimum de Philosophorum compositione citat; ac Horatius sententiam circa Parationem facile voluptatem. Alconius Pædianus in illud Orationis in Pisonem, *Est quidam Græcus*, &c. *Philodemum*, inquit, *significat, qui fuit Epicureus illa ætate nobilissimus; cuius & poemata sunt lapsa*.

Præter hosce verò, quorum nomina apud Ciceronem habentur, commendatur ecce non semel à Plutarcho Sarryllus ille, qui fortis, inquit, pectore erat, & Catoni additus, *Cæsarique insensu, in fractum ipsius Catonis emulabatur animam; & cum virum prohibitus, ne sibi manus inferret, fuisset à ceteris Philosophis; insignem*

in I. *Horat.*
in *Lucret.*

lib. 1. ep. 2.
lib. 4.
Acad.
lib. 2. de fin.
lib. 6. epist.
11.

Rel. 6.

lib. 16.
lib. 1. Sat. 3.

in Cat.
Mon. & in
Bruto.

postea à Bruto silem, operam, præstitit, Philippensib, in acie occubuit; utcumque Brutus ex ejus sententia non suscepisset negotium; quatenus non decere aiebat cordatum, sapientemq, virum prætorum, stultorumque causâ periclitari, ac perturbari. An is idem est cum Statylio Flacco, cujus hocce in Anthologia elegans exstat distichon?

*Χρῆστὸν αὖτ' ἔργον, ἢ τὸν ἐπιπέδον, ἀλλὰ τὸ ἐπιπέδον
ὅτι δὴ τὸν ἐργὸν, ἢ τὸν ἐπιπέδον, ἀλλὰ τὸ ἐπιπέδον.*

Hic aurum inveniens laqueum sicut ille relictum

Non aurum, at laqueum, quem subeat, reperit.

Exstat distichon apud Stobæum aliquantò secus, & aut Platonem (intellige Comico) aut Antipatro attribuitur;

*Χρῆστὸν αὖτ' ἔργον, ἢ τὸν ἐπιπέδον, ἀλλὰ τὸ ἐπιπέδον
ὅτι δὴ τὸν ἐργὸν, ἢ τὸν ἐπιπέδον, ἀλλὰ τὸ ἐπιπέδον.*

Aurum illi inventum, perit huic; tande ille, reperto,

Liquit; hic amisso, corripuit laqueum.

Legitur & apud Quintilianum L. Varus, qui Cæsaris amicus fuit, & cui, cum fecissent convitium Cassii Severi advocati, ipse Cassius, & à Prætoře fuit objurgatus, & transfudit crimen, nescire se dicens qui convitiati, &c.

Jam Augusti temporibus notum est claruisse, quem fuisse Epicureum ex Servio mox retulimus, P. Virgilium Maronem, Latinorum poetarum absque controversia Princepem. Possimus varia loca proferre, quibus ipsum sub Epicuro militasse Servius notat; sed sufficit principium illud elegantis Poematis,

Est me vario jactatum laudis amore,

Irriatq, expertum fallacis præmia vulgi,

Cecropius suavis exspirans hortulus aræ,

Elorentis viridis sophia complectitur umbra.

De Quintilio Varo, quod Epicureus fuerit, præter recitatum Servii testimonium, conjectura est quedam, quod Horatius Epicureus Virgilium Epicureum obi Vari mortem consolat (interfectus nimirum fuit cum tribus legionibus, dolo ab Arminio circumventus, cum Augustus illum præfecisset exercitui Germanico) Inter cætera sic canit Horatius:

Ergo

Virg. Part. 11.
Tarsica: 11.
Adonal.

lib. 1. ode 24.

Ergo Quintilianus perpetuus sopor
Viget? cum pudor, & iustitia sopor
Incorrupta fides, nudusq; veritas
Quando illius invenient parem?

Quòd porro Q. Horatius Flaccus ad hanc quoque Sectam pertinere, omnes propè consentiunt, cum propter varia dogmata, quæ Epicuri genium sapiunt, tum propter illud in omnium ore, quod ipse jocando de se evulgavit dixerim:

Me pinguem, & nididum, &c.

Addere etiam possumus Sex. Aurelium Properium: scilicet ut non Epicuri minus, quam Platonis Sectam affectaverit, indicat elegià ad Cinthiam, in qua declarans se Athenas proficisci velle, illud inserit:

lib. 3.

Illic vel studis animum emendare Platonis
Incipiam, aut hortis, doctæ Epicure, tuis.

l. 1. ad v.
Cels.

Postmodum, hoc est sub Nerone, scribit Origines existisse Epicureum quendam nomine Celsum.

Seneca verò eo tempore scribens, duos memorat, ac imprimis Diodorum illum, qui cum finem vitæ suæ manu suâ impo-
luit, Me, inquit Seneca, beatus, ac plenus bonæ conscientia red-
didit sibi testimonium vitæ excedens, laudavitque atatu in portu, &
ad anchoram acta quietem, & dixit, quod vos invisisistis, quasi vobis
quoque faciendum sit.

lib. de vit.
de. cap. 19.

A. Enoid.

epist. 30.

Vixi, & quem dederat cursum fortuna peregi.
Deinde Bassum Aufidium, cum nempe, quem dicit virum optimum, & ad quem extrema ætate decubentem ipse sapienter venerit, fidem facturus insignis constantiæ, summæque alacritatis, qua mortem jamjam imminenter exciperet. Et dicebat quidem ille, inquit, Epicuri præceptis obsequens primum sperare se nullum dolorem esse in illo extremo anhelitu; si tamen esset, habere aliquantulum in ipsa brevitate solatii, &c.

lib. 7. qd.

ma. cap. 13.

Artemidorum adderent eidem Senecæ memoratum; sed is fortè non est ex sola Atomorum positione Epicureus iudicandus.

An addendus potius est ille Lucilius, quem Seneca Mustrem fecit,

fecit, scriptis ad ipsum Epistolis? Certè cum aliæ causæ sunt, tum Seneca illum sic alloquitur: *Postum vocem tibi Epicuri tui red-
dere.* An addendus Seneca ipse? Protectò non modò innumeras propè præclaras sententias ex Epicuro & refert, & probat; non modò agit compilatorem Epicureorum operum, ac se Epicuri Angelum, seu quasi interpretem dicit; non modò à Stoicis audit, quòd ad Epicurum transfugiat; verùm etiam videtur planè sub Epicuro militare, dum hisce verbis utitur: *Habeant sanè no-
men, quòd illis Epicurus noster imposuit.*

Ad hæc Staius sub Domitiano memorat Pollium Surrentinum, dum illius studia describens, sic canit:

Hic seu fiderias exerceat Pollius artes,
Seu volvit monitus, quos dat Gargeticus auctor,
Seu nostram quatit ille chelyn, seu dissona necit
Carmina, sive minax ultorem stringit lambon.

Ad eadem tempora pertinet Anonymus ille, quem Origenes accessisse cum famulo Euphrante ad Apollonii magiam scribit. Sed, si magus quidem esse voluit, haud dubiè spurcius Epicureus fuit, ut & duo illi Alcæus & Philiscus, quorum est inferius ex Æliano faciendæ mentio, quique hæc tempestate, an alià expulsi Româ fuerint, compertum facis non habeo.

Haud multò post esse debuerunt, quos Plutarchus Trajani præceptor inducit: nempe Boethus Geometra, qui enarravit historiam de Pausonis Pictoris equo currente, & solâ tabulæ inversione factâ, sese volutante. Alexander, quem Plutarchus dicit fuisse & elegantem, & valdè literatum. Is est, qui de gallina & ovo quæstionem proposuit, utrum scilicet priùs existisset Zo-yrus medicus, quem idem appellat vestatium in Epicuri Philolophia scribit. Is est, qui exposuit, quemadmodum Epicurus in suo symposio de temperantia verba fecisset, ostendissetque; cum res venera facilè aliàs noceat, tum possimum si quis illam ita imò convivi exerceat.

Sequuti sunt, quos habet Lucianus, qui ab ipso usq; Trajano florere cœpisse videtur. Videlicet Damis, quem ille facit cum Timocle de Doorum existentiâ, & providentiâ disputantem.

G

Her-

epist. 23;

epist. 8.

epist. 20.

lib. de cont. st.

cap. 28.

epist. 107.

lib. 2. s. 70.

lib. 1. ad v.

Cels.

lib. 9. var.

hist. cap. 12.

lib. de Pyth.

arar.

lib. 2. s. 70.

s. 3.

lib. 1. s. 70.

qu. 6.

in lib. 1. s. 70.

in conviviis
seu Lapid.
in teatromen.

Hermion, quem genere primum inter civeis, & Sacerdotem in *ad eas* sive Calloris & Pollucis, inducit in convivium. Hermodorus, quem Menippus jocatur, & ob mille nummos pejerantem, & à Jove fulmine percussum. Hæc nomina me admonent, ut Hermoclem huc inferam, quem Theodorus Prodrromus in Amarantho colloquentem facit.

Dial. sen.
An.

Sed ad Lucianum ut revertar, adjici potest ille Celsus, ad quem Lucianus perferibit historiam de Alexandro pseudomante. Nempe, cum Alexander famam Epicuri lacerasset, postquam Lucianus Celsum commendavit propter sapientiam, & amorem veritatis; propter morum mansuetudinem, & modestiam; propter vitæ tranquillitatem, comitatem, amicitiam, qui-

in pseudom.
lib. de lib.
pro.

bus permotus tale opus conscripserit, subdit: Tum magis, quod tibi fuerit etiam jucundius, ut Epicurum alsis fecer. Porro hic Celsus esse videtur, cujus à Galeno fit mentio in iis, quæ adversus Epicurum, aut Epicureos conscripsit. Quin etiam idem esse videtur cum eo, adversus quem Origenes octo illos libros composuit: cum videlicet emississet librum adversus Christianos sub titulo veri sermonis; cujus Eusebius quoq; dum Librorum Origenis mentionem facit, meminit; ac pollicitus etiam fuisset alium, in quo traderet rationem vivendi secundum propria dogmata. Tempora certe congruunt; scribit enim Origenes hunc Celsum vixisse Adriani, sequentibus; temporibus, quibus & Lucianus, & Galenus etiam vixerunt.

lib. 8. adv.
Celsi
contra Ihe
rael.

lib. 1.

in pseud.

Subjici heic posse videtur ille Lepidus, cum quo etiam alii Epicuri erant, in Pontica urbe Amasri, quando ut idem Lucianus habet, Alexander illos infectatus est, Ut nihil dicam de eo, in quem imposturas detegentem Alexander lapides movit.

Deid.

Potest ipse quoq; Lucianus, qui appetitus insidiis ab eodem Alexandro est, quod Epicureus esset, arteisq; varias detegeret. Epicureum certe fuisse declarat, & communis vox, & virtus doctrina, & multiplex quidem commendatio; sed illa præsertim, quæ Epicurum postremò à laudans, scribere ad Celsum pergit fuisse Epicurum virtum verè sacrum, divinoq; ingenio; & qui, inquit, solus, qui verè sunt honesta & novit, & tradide-

rit; solusque exstiterit, qui liberos reddere solitus sit eos, qui secum haberent consuetudinem.

Addantur jam duo alii, quos præter Celsum Galenus habet: *lib. de lib.* Pudentianus videlicet, cujus aliquam Epistolam memorat & Antonius, cui librum quandam meminit scriptum. *de passio.
an. &c.*

Ad hæc tempora spectare videtur Zenobius ille, adversus quem testatur Simplicius librum scriptum ab Alexandro A- *in 2. physie.
etiam. 49* phrodisæo, quem sub Antoninis floruisse manifestum est.

Quosdam longo post intervallo citavit D. Ambrosius, verbi causa Philomarum. De Epicuro enim loquens, *hic, i. offic.
quæ alienus à vero sit, vel ex eo deprehenditur, quod voluptatem in ho-
mine Deo auctore creatam asserit principaliter, sicut Philomarum ejus
statat in Epitomis suis disputat. Fortè etiam Demarchum illum, ex
quo vir sanctus mutuatus est quod dicitur infra haberi in Epi-
stola ad Menæceum.* *lib. 3. epist.
25.*

Sunt qui adjungant Decium Aufonium, celebrem illum Poëtam, cum ob expressas alias Epicuri opiniones, exempli *lib. 1. epist.
109.* gratiâ,

Quod est beatum, morte & æternum cavens, &c.
tum propter istam maximè,

— — — tenuissima tantis
Principia, & nostros non admittentia vixus
Parvarum serie consistunt connexa atomorum, &c.

An postremò adjiciam quod Albertus Magnus in libro de animi immortalitate habet, dum Epicureorum antiquissimos fuisse Hesiodum, Atalium, qui ab aliis, ait commentator, nuncupatur Achalius & Cecinnam (qui vocatur à quibusdam, ait idem, Terminus) subjicit; sequitur hos fuisse Isaacum Israelitam Philosophum? De Atalio certè nihil habeo quod dicam; imò neque de Cecinna, quando neque illum Ciceronis familiarem, pro quo Oratio, & ad quæ, cunq; Epistolæ existant, neq; ullum alium ex iis, qui eodem fuerunt nomine, Epicureum comperio. Isaacus Israelites ille potuit, qui Salomonis Arabiæ Regis adoptivus filius dictus est, & cujus duo supersunt libri, de diætiis universalibus, & particularibus: nihil tamè reperias

in illis, quod Epicureum declaret. At Hesiodum cur non potuerit Poetam intelligere; cum aliunde ex Stoicorum Secta faciat Speusippum, Platonem, Socratem, Pythagoram? Scilicet vir alioquin doctus nisi & librum alterius dicas, tam esse potuit temporum ignarus, quam germanarum opinionum, quas attribuit Philolophis. Sed de Sectatoribus satis.

LIBER

LIBERTERTIUS
DE OCCASIONE,
ET AUTHORIBUS QUÆSITÆ
EPICURO INFAMIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Non fuisse Epicurum eo fastu, quo Zenonem Stoicum, de Sapiente, ac virtute loquutum.

HUc-usque fuit vita, & mors Epicuri. Quod autem nudè recitata, ac sine morum deductione, commendationeque ulla fuerit, in causa fuit, quod res præstanda inter elevandum præcipuas criminationes videretur. Nunc cum istæ criminationes diluende deinceps occurrant, ac sit imprimis operæ pretium factam illarum occasionem, originemque reregere; idè est de hac initio dicendum. Et quoniam ipsi Stoici sunt, ad quos ea referenda est, tanquam ad præcipuos auctores, propagatoresque infamiæ; idcirco res alius repetenda est.

Imprimis constat Epicurum, & Zenonem illum Citiensem Stoicorum Principem fuisse contemporaneos. Siquidem Aulus Gellius celeberris scribit exitisse eodem tempore; scilicet ad annum ferè à condita Urbe CCCCLXX. & Suidas testatur Zenonem floruisse Olympiade CXX. quæ Epicurus etiam ex supra deductis florebat. Videtur autem Epicurus fuisse paulò junior. Etsi enim prior obierit (mortuus est enim Olympiade CXXVII. cum Zeno, ex Laërtio viveret adhuc jam senex Olympiade CXXX.) Zeno tamen diutius vixit, ad usque nempe annum ætatis nonagesimum octavum, uti & Laërtius, & Lucianus.

nus scribunt. Certè cum Zeno jam octogenarius ad Antigonum Regem scripserit, miserique Perseum, ac Philonidem, & Epicurus tantam aetatem non attigerit, meminert verò utriusque illorum, ut videlicet apud Regem Antigonum fuerit, in Epistola ad Aristobulum fratrem, quod Laërtius commemorat; certè, inquam, junior esse Epicurus non nihil debuit. Nihil autem moror, quod Perseus apud eundem Laërtium scribit visisse duntaxat Zenonem annos LXXI. Id enim ut dictis repugnat, ita coherere cum eo non potest, quod scripsit Apollonius Zenonem Scholæ suæ præfuisse annos LVIII. Utcumque sit, scholam habuere simul, ac multo tempore, tam Zeno in sua Porticu, quam Epicurus in suis Hortis.

Jam Zeno, ut erat naturâ suberitiss, austerus, & vultu contracto, præparcus, &c. sic enim illud describit Laërtius, *οὐκ ἔστιν ἄλλο, ἢ ἡ ἀρετὴν ἐκείνην ἀποδεικνύων, ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἦν ἡ ἀρετὴν ἐκείνην ἀποδεικνύων, &c.* Sæctioresque etiam ipsius ad sui ducis imitationem, sic se componebant, ut se exhiberent tetricos adspèctū, & maxima parte ad eum derafos, *ἀπὸ τῆς αἰσθητικῆς καὶ τῆς νοητικῆς ἀρετῆς*, quod à Luciano observatum est; heinc effectum est, ut Stoica virtus, seu Sapiencia ea descripta sit, quæ eximiam aliquam austeritatem præ se ferret.

Quia verò isti propriè à admirationi, & venerationi apud vulgus erant; ea de causâ sic seipso existimantur solos sapere, ut jactarint solum Sapientem (Stoica nempe virtute instructum) esse Regem, belli ducem, magistratum, civem, Rhetorem, amicum, pulchrum, nobilem, divitem, prætercâque ipsum solum non penitere, non misereri, non injuriâ affici, non ignorare, non opinari, passionem esse expertem, semper liberum, semper in gaudio, Deo parem, &c. quæ magna ex parte relata, impetitaque à Plutarcho sunt, cum Stoicos docuit, longè absurdiora, quam Poëtâs docere.

At Epicurus, prout erat naturâ humanior, ita bona fide, & simpliciter agens, probare non potuit hæc jactationes; sed humanæ consuetudinis imbecillitatis, expendit, portare quid possent, quid recularent humeri. Facile perdidit ea, quibus intonaret Porricus, si apparatus, saltumque verborum quis distraheret, haberi-

duntaxat in votis; quare virtutem, & Sapientiam, cujus natura humana esset capax, excogitavit. Cum videret porro omnes homines naturâ ductu, quicquid agerent, ad voluptatem aliquam ferri; expensis verò omnibus voluptatum generibus, deprehenderet nullam esse generaliore, constantiore, expetibiliorem eâ, quæ in corporis sanitate, animique tranquillitate (sed istâ præsertim) constituta esset; idcirco hunc finem bonorum constituit; adjecitque solum virtutem esse instrumentum maximè idoneum, quo voluptas hæc pararetur: Defendit proinde Sapientem, seu virtute præditum virum esse illum, qui primùm quidem sobrietate, & continentia, hoc est virtute temperantiae, sanitatem corporis, quatenus per constitutionem naturam liceret, tueretur; deinde verò operam potissimum impenderet, ut virtutum choro adjutus, ac sedatis libidinis, gula, avaritiæ, ambitionis, ceterisque affectibus, tueretur quàm maximè posset tranquillitatem animi. Scilicet veram, germanamque voluptatem consistere non in ipso actu, seu motu, ut Aristippus definierat, sed in statu, seu vacuitate tum doloris in corpore, tum perturbationis in mente.

Ad Epicurum, inquit Seneca, duo bona sunt, ex quibus summum illud, beatumque componitur, ut corpus sine dolore sit, animus sine perturbatione: Et sic ille quidem ingenè, simpliciterque edisserat, ut & paulò post rursus attingetur, & plenius suo loco demonstrabitur; neque curabat interim, quod Zeno auram popularum magnificis illis vocibus captaret, & gestu, habituque morum gravitatem exprimeret: quippe egit semper candidus, quàm ut populo imponere vellet, cui nosset nihil esse acceptius ostentatione earum rerum, quas nec intelligentia, nec opere assequitur. *Namquam volui, inquit, apud Senecam, populo placere; Nam quæ ego scio, non probat populus: quæ probat populus, ego nescio.* Et ad amicum; *Hæc ego, inquit, non misisset tibi; satis enim magnum alter alteri theatrum sumus.*

- lib. 7. libros, quos scripsit illis titulis, qui sunt apud Laërtium, *Demonstrationes, quod voluptas suis non sit; quod voluptas bonum non sit;* itemque præter cætera que spectant in Epicurum *conviviatum, & de opibus suis, & de adhibenda;* veluti ipsi Oenomaus apud Eusebium objicit, descripsit, & representavit, quasi discipulum illius Archestrati, qui author Gastrologiæ, solertissimè de gula, & ventrisque voluptatibus differuit; quod apud Athenzùm est. Diotimus illi succellit, qui, ne nihil ageret, evulgavit quinquaginta impudicas epistolas, & eas etiam, quæ ad Chrylippum referuntur, cohxuit, ac postremò Epicurum, quasi illarum esset author, *calumnias eius, & aduersus,* ut habet Laërtius. Quid Posidonium memorem, cæterosque ex eadem familia, quos Laërtius quoque recenset? Unus Cleomedes sufficiat, qui & ipse Stoicus fuit, ut totum ejus opus clamat, & demonstrat Balforeus. Iple, cum satis non judicaret comparasse Epicurum cum Therista Homero, innoxilique alia id genus, hac peroratione demum usus est: *Non heinc abibi, Præmentum, ad Crocoras, & Pellicæ, quibuscum in lectis dies totos decumbas, nunc potioram nunc, nunc corollis recubans, nunc nunquam etiam oculis suum inspicias, aut etiam in multa, & sedit ebrietate tibiarum cantu titillatus, denique his alta consentanea faciens, tanquam verum in valde spurro, & hercoveo cenio volutatus? Nonne etiam tu andacissimum, & impudentissimum caput, abortus Philosophiæ, bene ad Leontium, & Philænidem, meretricisque alias abibi, & ad sacras acclamationes cum Minda-rida, & Sardanapolo, ceterisque omnibus convivialibus tuis sociis? Nescis Philosophiam Herculem, & vires Herculeos ad se, non verò per Iovem, curas, & voluptatem vocare?*

CAPUT III.

Confirmatio ex Seneca; & in Epicæto etiam,
aliquæ Sectæ Genus.

ISTA ad verbum refero, ut Sectæ Genium melius agnoscas. Id enim erat illis præscriptum, ut seu jure, seu injuria, Epicurum quan-

quantum possent accèbè infectarentur, & atrociter dixerent, Scilicet hinc tibi vicissim tradebant quasi lampada, illeque spiritus, ac degener habitus fuisse Stoicus, qui non Epicurum damnaret, qui laudem illi quàm minimam, tamen iustam tribueret. Id colligere potissimè n licet vel ex uno Seneca. Etenim cum in penè unus Stoicæ Sectæ studioita captus fuerit, ut tamen etiam veritatis amorem retinuerit, coactus fuit sæpenumerò candorem suum, invidis licet consecratoribus, testari. Siquidem non plurima modò ex Epicuro laudanda decessit, ac, ut par erat, commendavit; verùm & ipsum Epicurum sortem virum fuisse, dixit, & epist. 3^a. ipsius disciplinam aliam esse censuit, quàm reluctantes Stoici alii populares objecerent. Verba illius hæc accipe: *Mea quidem, inquit, ista sententia est (virum hoc nostris popularibus dicam) sancta Epicurum, & recta præcipere, & si propius accerteris, tristia. Et rursus: Non dico, inquit, quod plerique nostrorum, Scilicet Epicuri flagitiorum magistrum esse; sed illud dico: male audit, infamis est, & immeritò. Cæterum ad illa, aliaque id genus, en ut reliqui Stoici, ipso etiam Senecæ referente excandescerent: Quid agis, Seneca? deseris partem? Quid nobis Epicuri præcepta in ipsis Zenonis principibus loqueris? Quam tu bene, & guarviter, si partium piget, transfugis potius, quàm prodis? Quo sane loco Stoicos vides non ad ipsam rei veritatem respexisse, sed populari solum more studii partium sic defendisse, ut cæptum semel fuerat. Eodem spectat, quòd relatà, commendatàque illà sententiâ, *Malum est in necessitate vivere; sed in necessitate vivere, necessitas nulla est;* subjungit: *Epicurus, inquit dicitur; quid tibi cum alieno? Quod verum est, meum est. Perseverabo Epicurum tibi ingerere; ut ipsi, qui in verba jurant, nec quid dicatur, estimant, sed à quo, sciant, quæ optima sunt, esse communita. Non curantur itaque illi quid Epicurus dixisset, introspicere, ad nomen solum voluptatis, ut ad frontem respexerunt; sicut verò hæc sunt, ut Seneca habet, quæ dedit locum fabulæ, neque hoc, inquit, scio & quisquam potest, nisi merum fuerit admissus. Ex quo mirari satis non possum, quare Epicætos vir alioquin optimus, non Senecam potius, quàm ceteros illos populares, imitatus fuerit. Ecce enim quàm olear Stoicum illum adflatum, dum apud Laërtium dicit Epicurum digna Cinædo lo-**

quatum fuisse, *quæ in modum laudis, quam maximèque effundit covitia.* Et apud Anianum sic invenitur: Dormi, & ea facio, qua vermes solent, quibus tunc ipse dignum iudicasti. *Ede, bibo, indulge veneri, caca, sterne, &c.* Itemque cur Hierocles, vir, ut habet Agellius, & sanctus, & gravis, Epicurum etiam meretricis nomine infamaverit; in quo Taurus est illum imitatus. Sed nimirum Epicetus in suis illis concionibus, cæterisque similes, juxta rumorem de Epicuro disseminatum, loquebantur; neque enim aliter aures auditorum præoccupatæ fatis æquæ fuissent percipiendis cæteris, quæ de virtute differuntur. Sic sæpè fit, ut præconceptam apud populum opinionem accuratè fovere præstet, quàm obiter convellere. Id autem mirum; Cum morbus ille, quo Epicurus obiit, causas alias naturalis verisimiliores habuerit, Stoicos hanc denique ansam ex Cicerone arripuisse, quæ Epicurum edacitatis, ac turpioris etiam intemperantiæ arguerent. Non satis nempe memorabantur, aut dissimulabant Chrysiippum eodem interisse morbo, ut colligitur partim ex Galeno, partim ex Laërtio. Verùm, ut patet, nullum unquam non moverunt lapidem, quò Epicurum facerent exosum. Dicerem, ut hunc Sectæ Genium etiam in ipsos Epicuri Sectatores sic retinuerint, ut fuerint in ipsos nihilò aequiores: verùm & res est satis nota, & obiter potest vel ex eo solo intelligi, quòd cum Cassius ille Severus, cujus ante est ex Quintiliano facta mentio, objurgatus à Prætorè fuisset, quod ejus advocati L. Varo Epicureo Caesaris amico fecissent convitium; non alia ipsi excusatio expeditior occurrerit, quàm ut Stoicos causaretur. *Nam nescio, inquit, qui convitiati sunt, & puto Stoicos fuisse.*

CAPUT IV.

Alie Stoici odii cause.

ATque huc usque quidem unam odii causam commemoro, ipsam scilicet opinionem de voluptate, ut sine bonorum: fuere

fuere verò alie itidem complures. Quippe Epicurus non ea in re modò contradixit Stoicis, sed etiam in aliis oppidò quam multis. Ut autem cætera præteream, veluti de Deorum formâ, ac de nominibus; de divinatione, & infomniis, de peccatorum æqualitate: itemque de elementorum crasi, de divisione continui, de magnitudine siderum, aliisque innumeris, quæ suis locis sunt referenda; duo quædam solum heic attingo: unum, quod ad Dialecticam; alterum, quod ad Providentiam spectat. Et circa Dialecticam quidem manifestum est Stoicos fuisse in ea penè totos (cum vel unus Chrysiippus scriperit de ea supra trecenta volumina, quæ à Laërtio recensentur) ac sese mirè extulisse, quod reducendo omnia ad apices Dialecticos, subtilissimè concluderent omnia. Exinde fuit nempe, quod ferri vix possent in suis disputationibus, ac illis non modò Cicero objecerit, quod *rationibus quæ 1. & 3. ludiis uterentur, quod ossa nudarent, spinas vellerent, contortis concluderent, &c.* sed ipse quoque Seneca affectatam, ac inutilem subtilitatem carperit, quâ, ut subulâ, (aut etiam aristâ, quâ nihil est subtilius) leonem exciperent; interdumque etiam ita exclamarit: *Hæc disputans attractus supercilii, fronte rigoâ? ô tristes ineptias!* Et iterum: *O puerilis ineptias! In hac supercilii subdusimus? in hac barbam demimus? hoc est, quod tristes docemus, & pallidi?* &c. Itaque cum Epicurus quoque Dialecticam illam Stoicorum contempserit (ut apud Empiricum est) ac uno, alter òve solum canone circa usum vocum præscripto, omnes eorum technas & facillè dissolverit, & ridiculas exhibuerit; idcirco magnâ impatientiâ sic insectari illum sunt, ut quem affectu depravatam ob voluntatem prædicabant, eundem mente captum ob Dialecticæ ignoracionem inclamarint. Si quidem tum se erga ipsum modestissimè gerere sunt visi, cum eundem, atque hebetem apud Ciceronem dixerunt. Itemque cum 2. de fin. tardum; nam, vide, inquit idem Cicero, *quàm sit caustus is, quem isti tardum putant, &c.* Missum autem facio, quod postea apud eundem Ciceronem habetur, ad ostendendum, ut Stoici, licet inter se in Dialecticis mirè differerent, impatientissimè tamen tolerent sibi ab aliis contradici. *Quid me igitur in invidiam, inquit Cicero alloquens Lucillum professione Stoicum, & tanquam in concionem ro-*

ca? & quidem, ut scditiosi tribuni solent, ocelludi tabernas jubet? Quo enim spectat illud, cum artificia tolli quereris à nobis, nisi ut opifices concitentur? qui si quidque omnes convenerint, facile contra vos incitantur: experiamur primùm illa invidiosa, quod eos omnes, qui in concione stabant, exules, servos, infanos esse dicatis, &c.

Circa Providentiam, præmittendum est, commendandos Stoicos esse, quod illam defenderint. Epicurumque ipsam negantem, improbaverint; Scilicet is fuit Epicuri gravissimus lapsus, quod non capiens quemadmodum immortalis, beataque natura sibi habere, aut alteri exhibere negotium posset, censuerit Deum non gerere nec generalem totius mundi, nec specialem hominum curam; ut constabat cum hunc errorem Deo bene propitio refutabimus; tanquam non religioni modo, sed naturali etiam rationi penitus adversum. Præmittendum etiam Epicurum non tam Stoicis repugnasse, quod Providentiam defenderint, quam quod cum Fato eam copularint: quippe, quod fati necessitas, cui Jovem quoque subjecerant, non modo ipsam hominum libertatem everteret, sed perverteret etiam ipsammet Providentiam, ac hominum & sper inanis, & vanas preces redderet, si Dii quidem nihil, nisi quod esset in fatis, ut agebant, posset. Id nempe suo loco fultius deducetur, cum heic adnotare sufficiat, Vellejum apud Ciceronem appellasse ob hanc causam Providentiam *saticam* anam Stoicorum. Cum his autem præmissis, questio jam non sit, jure-ne, an injuriâ ex hoc capite Stoici in seipso Epicuro fuerint; sed cum jure fuerint, monstrandum sit solum, quemadmodum fuerint; sufficit ad hoc vel unus Plutarchus, quo loco refert Stoicos in Epicurum sic invehi, ut impensius non valeant (*επιδοκίμασαν τον επικουρον*) & proh! proh! vah! vah! inclamare (*ουδεν, ουδεν, ουδεν ανθρωπον*) quod tollens Providentiam, anticipationem de diis laborasset. Ac ostendit quidem subinde Plutarchus Stoicos errare, quam Epicurum graviter; Sed gravius ne, an levius, heic non queritur; cum satis se Stoicos ansam quoque hanc invehendi in Epicurum arripuisse; & tantò quidem ardentius, quanto ex hoc quasi prætextu proclive fuit facere cæteris in ipsam objectis probabilitatem.

CAPUT

CAPUT V.

Quorsum exinde Epicuro creata, atque propagata apud vulgus infamia.

JAm, cum Stoici nihil æquè, ac virtutis nomen in ore haberent, quam ipsi possidere se præ cæteris profitebantur: cum facile virtutis lux fidem facerent apud vulgus, quatenus illam vultu austero, cute detersa, incessu gravi, habitu incompto, aliisque id genus quasi indicibus præ se ferebant: cum proinde captata, afflanteque populi aura in Epicurum, ut in authorem, sectatoremque obsecnarum voluptatum, debaccharentur; nihil mirum profectò, si vulgus, cui, ex his solum, que apparent, omnia judicanti, nihil est facilius, quam quidvis suadere, ac imponere; cui cordi non est ipsam veritatem aut profundius inquirere, aut cum errore, si ille quidem semel placuerit, commutare; nihil, inquam, mirum, si Stoici adeò acriter in id incumbentes, Epicurum fecerint apud vulgus adeò infamem. Cæterùm postquam is rumor fuit de Epicuro disseminatus; connutrii illicè cæpè ab ipsis Poëtis (ut citatis ab Athenæo) qui populi captivi, persuasioneque se accommodantes, Epicurum variis fabellis, seminatibusque impetierunt. Incrementum etiam habuit à Sophistis, & declamatoribus, ut Himerio, & aliis, qui & ipsi populares, nihil magis emphaticum; nihil magis auribus vulgi acceptum fore reputarunt, quam si Epicurum cum spurcissimis quibusque viris compararent. Habuit etiam robur ab illis superstitionum auctoribus, e quorum fuit numero apud Lucianum Alexander, qui ut suis artibus auctoritatem quæreret, in Epicurum, à quo illæ fuerant explosæ, deblaterabat. Confirmatus quin etiam fuit à viris aliis, quin doctis, & non malis, quibus dignum, applausu visum est consilium, si ut horrorem obsecnarum voluptatum incuterent, instam ob illas Epicuro notam, caustico acriore agerent profundius. Seligendi nobis ex his aliqui; sed prius tamen dicendum est de quibusdam aliis hominum generibus, qui severint, ad auxerintque occasionem infamiz.

Itaque

Itaque triplex quoddam genus hominum semper exstitit, à quibus mali labes profundius impressa. Unum Pseudo-Epicurorum neque enim negandum est, quin aliqui sæpè fuerint, qui Epicuro, ejusque Sectæ dantes nomina, & Epicuræ, seu præter leges ipsius vitam duxerint. Il sunt, & si *Epictetus* *Enchiridion* *cap. 12.* *de vit. Stoicorum*, quos *germani* Epicuræi *Sophista* appellant, ut notavit *Laërtius*; indignati scilicet illos, à laudabili instituto inhonestè desciscere.

lib. 10.

lib. 9. var. hist. cap. 1.

in dial. vit.

Ejusmodi fuerunt *Alcaeus*, & *Philiscus* apud *Aelianum*, qui à Roma pulsi fuisse dicuntur, quòd essent turpium voluptatum adolescentibus auctores. Non memoro autem quàm sæpè societates amplissimæ, eademque sanctissimæ commaculatæ vulgò censentur; propter paucorum privatorum, aut singularium etiam vicia. Et *Lucianus* certè, ut *Pseudo Epicuros*, ita & *Pseudo-Platonicos*, & *Pseudo-Zenonios* recenset.

Alterum virorum intemperatissimorum, quibus, cum libidibus suis patrociniū quoddam in Philosophia quærent, satis fuit se *Epicuri* Philosophi nomine tueri, à quo voluptas commendata esset, curantibus parūm qua de voluptate sermo illi foret habitus. Talis fuit *Piso*, de quo *Cicero*: Itaque *admissarius* iste simul atque *audivit* à *Philosopho* voluptatem tantopere laudari, nihil expiscatus est; sic *suos sensus voluptatis* incitavit; sic ad illius (præceptorū *Epicuræi*) hanc orationem adhibuit, ut non magistrum virtutis, sed auctorem libidinis à se illum inventum arbitraretur. Et *occupinimum distinguere*, atque dividere illa, que modum dicentur; iste claudis, quem admodum ajunt, pilam retinere, quod acciperet, testificari; tabulas obsequare velle, *Epicurum* disertum decernere, &c. Talis *Gabinus*, de quo idem *Cicero*, laudabat, inquit, homo doctus *Philosophos* nescio quos, nec eorum tamen nomina poterat dicere, sed eos tamen laudabat maxime, qui dicuntur præter ceteros, auctores, & laudatores voluptatis. Cujus, & quo tempore, & quo modo, non quærebat: Verbum ipsum omnibus modis animi, & corporis devorabat, eosdemque præclarè dicere aiebat. Sapientia omnia sui causâ facere; *Republi*, capefere hominem bene sanum non oportere; nihil esse præstabilius otiosâ vitâ, & plenâ, & conferriâ voluptatibus; eos autem, qui dicerent dignitati esse servicendam, *Republi*, consulendam, & cetera, ratiocinari, atque insanire dicebat.

Orat. pro Sen.

Quam-

Quamvis porro illud verissimè dictum inter cetera à *Seneca* lib. de vit. Stoicorum, Non ab *Epicuro* impulsū luxuriantur; sed vitis dedit, luxuriam suam in *or. cap. 12.* philosophia sua abscondant, & eò concurrunt, ubi audiunt laudari voluptatem: Nihilominus notum est nullum argumenti genus appositum magis ad reprehensionem esse, quàm si quis declamet adversus illam Philosophiam, quam hac ratione possit ut asylum intemperantiæ coarguere.

Tertium illorum, qui fronte perfricta, & malignitate quadam naturæ, non alio fine currunt ad incendium, quàm ut picem, quod dicitur, lignaque injiciant. Qui cum nullam habeant nec veri, nec boni rationem, aut boni dissimulant, aut certè extenuant quicquid præfertur laudabile; avidè arripiunt, si quidquam occurrit, quod vituperio dignum videatur. Qui demum, si defuerit ansa, comminiscuntur, & dividunt quicquid creat infamiam; ut fecisse haud dubiè debet *Theotimus* ille, qui cum liberos aliquot scripsisset contra *Epicurum*, accusatus propterea fuit à *Zenone* *Epicureo*, capiteque etiam mulctatus, quod apud *Athenæum* est. Ut nihil dicam de *Menippo*, qui tameti aliquid etiam adversus *Epicurum* scripsit, studiosè tamen nihil egi, quod notavit *Laërtius*; sed risu solum libros complevit: Ut nihil de *Theodoto*; cujus citat *Laërtius* librum quartum ex iis, quos scripsit in *Epicurum*; sed illum postea cum iis, quos dicit insanire, connumerat. Adde & multa semper fuisse *Epistoliarum* *Diotimi* exemplo jactata ab aliquibus, quasi conscripta ab *Epicuro*; quæ, cum libri adhuc ipsius exstarent, reperta in illis non sunt, studiosè licet requisita; uti vel ex *Theone* *Sophista* in *progymn. 2.* programmatis comprobatur.

lib. 13

lib. 6.

lib. 10.

I

CAPUT

CAPUT VI.

De magnis viris in Epicurum non e: rei veritate,
sed ex vulgari opinione scribentibus, ac
speciatim de Cicerone.

SED ad genus aliorum virorum ut redeam, quos & doctos dixi, & bonos; ii quoque nominis sui exillimatione, & famâ nocuerunt, dum probitati, honestati que studiosissimè incumbentes de Epicuro loquuti sunt, non prout ipsi eum noverant, sed prout ipsum habebat vulgus, cui consultum esse volebant. Ut res innocentiat, feligo imprimis tres Authores ex Ethnicis, qui studiosè præ cæteris scriperunt contra Epicurum. Primus est M. Tullius, quem notum est in Epicurum concessisse quam plurima in libris de Legibus, de Finibus, de Natura Deorum, & aliis in locis. Cùm certè amici ipsius ex Epicurea familia sapissimè conquirentur, quòd præter rei veritatem tam multa in vulgus efficeret; ille nihilominus semper, ut erat homo popularis, populariter loqui maluit. Ecce locum ex Tusculanis, unde id possis conjicere. Negat Epicurus, inquit, jucundè posse vivi, nisi cum virtute vivatur; negat nullam in sapientem vim esse fortunæ; & tenuem victum antefert copioso; negat ullam esse temporis, quo sapiens non beatus sit; omnia Philosopho digna; sed cum voluptate pugnantis. Non istem dicit voluptatem: dicit quamlibet; nempe eam dicit, in qua virtus nulla pari infit. Age, si voluptatem non intellegimus, ne dolorem quidem. Nego legitur ejus esse, qui dolore summum malum metiatur, nevitium facere virtutis. Et conperitur quidem Epicuri, viri optimi, (nam nullum genus est minus malum sum) me studere cedere contra Epicurum. Ita credo, de honore, aut de dignitate contentidum. Mihi summum in animo bonum videtur; illis autem in corpore: mihi in virtute, illis in voluptate. Et illi pugnans, & quidem viciorum fidem implorant; mihi autem sunt, qui statim convolent. Ego sum is, qui dicam me non laborate ratum habiturum quod egerint. Quid enim? &c. Vides ergo ut Cicero aureis veluti obturari, ne ex rei potius veritate, quam

lib. 3.

ex præconcepta vulgari opinione loqueretur. Sic audivisti illum paulo antè memorare Epicureum quemdam circa voluptatem distinguere, ac dividere illa, quemadmodum dicerentur; & ipse tamen non multò prius: *Audisti profectò dicit, inquit, Philosophus Epicureos omnes res, quæ sunt homini expetenda, voluptate metiri. Rectè, an secus, nihil ad nos; aut, si ad nos, nihil ad hoc tempus. Sic alio loco: Nec ulla tamen ei Philosophia (Epicuri videlicet) fiet injuria à nobis. Non enim repelletur inde, quòd se gredi cupiet: sed in Hortulo quiescet suis, ubi vult; ubi etiam recubans, mollior, & delicatè, nos avocet à vestris, à judiciis, à curia; fortasse sapienter, hac præsertim Repub. Verum ego non quæro nunc quia sit Philosophia verissima; sed quæ oratoris conjuncta maxime. Alia id genus proferrem loca; sed sufficiat addere illud quod aliquando scripsit ad Cassium: In ista ipsa aspera (Secta nempe Epicuri) meo ne plus nervorum sit, quam ego putârim; si modo eam tu probas. Itemque id, quod de Philone Academico ait: Nam Philo, inquit, mollior or. ferre non poterat, aspernari, Epicureos molles, & delicatè voluptates. Nempe, quasi illi aspernarentur quidem, sed simulatè facerent, parùm dextrè id interpretabatur.*

in Pison.

lib. 3. de

Orat.

lib. 3. famul. epist. 16.

1. de nat. de

or.

CAPUT VII.

De Plutarcho.

ALTER est Plutarcho, cujus filius Lamprias sex prodidit libris in Ind. lib. aduersus Epicurum scriptos; præter duos illos, qui adhuc supersunt in Colone Epicureum. Tituli fuerunt, neque de re Epicurea dicitur (& ut Stephanus legit) neque de Epicuri auctoritate de Div. Et magis de auctoritate, contra auctoritatem Epicurearum, neque de re Epicurea dicitur, de eo, quod in nostra potestate situm est, scholæ Academicæ. Et in hæc dicitur: Epicurei, quàm poetas increduliora dicere. Epicuri, & Epicurius dicitur, & Epicurius, Stoicorum, & Epicurorum selectæ sententiæ, eorumque rellationes. neque de Epicurius neque Epicurius, de superstitione aduersus Epicurum. Quinam verò in hisce libris aut objecerit, aut

in Ind. lib. 3.

pat.

insinuare in Epicuri excusationem poterit, librorum jactura dicere non fuit. Nam quem librum adhuc habemus, de Superstitione, inscriptum ? praterquam quod adjectum illud, adversus Epicurum, non praefertur in titulo, ille sane neminem minus, quam Epicurum attingit. Ut ergo potissimum dicam de duobus libris fideis, quorum uni titulum fecit, *περὶ Κολοτών ὁτι τὸν ἄνθρωπον ἀδύνατον ἔστιν Ἐπίκουρον*. Ne vivi quidem suavitatem secundum Epicurum posse: occasione nimirum sumpta ab eo libro, cui Colotes titulum fecerat, *ἐν τῷ τὸν ἄνθρωπον φιλοσοφῶν διακρίσας ὁτιδὲ ἔστιν ἄνθρωπος*. Ne vivi quidem iuxta aliorum decreta posse; ut de his, inquam, libris dicam, illud praemitto, nullum auctorem omnimemoria exflare, quem cum viro illo eximio comparandum existimen: ita videtur ubique mihi insignem morum suavitatem cum eruditione maxima testari. Quod atinet autem ad ea, quae in hisce libris adversus Epicurum urget, existimavit, quantum opinor, tum melius honestatis studium in animis defixum iri, cum Epicurum calculo suo pergetet facere infamem, quem sana jam fecisset auctorem nefandae turpitudinis. Ego quidem sic sentio, sicque interpretari malo, quam cum Agellio dicere, Epicurum carpi à Plutarcho minute nimis, ac propè etiam subfrigidè. Non recusat fortasse Plutarchum potius ex divulgata opinione, quam ex rei veritate in Epicurum disputavisse; sed attende quælo quid habeat posteriore horum librorum. Nimirum, postquam attigit dogmata præcipua, ob quæ Epicurus, Sectatoresque ipsius male audiunt, cuiusmodi sunt, *Amicitia carere, Actiōne privari, Deum nullam putare, Voluptati indulgere, Res omnes negligere*; subdit imprimis, *ista esse, quæ homines omnes, ipsi excerpit, huic sectæ attribuant*. Deinde verò sibi objicit *ἀδύνατον φρονεῖν, ἀνίκανον ἔχειν, ἀδύνατον ἀποφραγεῖν, ἀνίκανον ἀποφραγεῖν*, tum autem ipsemet respondet: *ἀδύνατον φρονεῖν, ἢ τὸ ἀδύνατον σοφιστῆρα, νεκρὸν τὰν νοῦν ὀπίσθεν, non veritatem attendimus*. Vides quàm apertè Plutarchus se *φραδέος*, non *φραδέως* profiteatur, de Epicuro cum agit. Vis porrò locum indicem ex quo videatur major adhuc in illo candor desiderari? Vidimus jam in relata illa tum ex Cicerone, tum ex Laetio epistola, quam Epicurus moribus scripsit, doloribus ipsum suis posuisse

lib. 1. cap. 9.

posuisse animi gaudium, *ἐν ᾧ τὸ φρονεῖν χαίρειν*, quod perciperetur excusatione sicutum olim rationiarium, *ἐν τῷ τὸν ἀλλοτριῶν ἀλλοτριῶν ἀνίσταται*. At Plutarchus, ut Epicurum posset feliciter carere, verba detorsit, ac immutavit. Ecce enim in eodem libro Epicurum dolores suos opposuisse scribit *ὅτι μοι καὶ τὰ ἀλλοτριῶν ἀνίσταται ἔδειξεν, περιεργασίας πρὸς τὴν μνήμην*. Quæ loco iterum notanda vox illa *ἀλλοτριῶν ἀνίσταται*, siquidem illam etiam Epicurus expresse respicit scribens ad Menæceum; cum per spectum alioquin fit in quàm *lib. 1. 10. mala* partem solet accipi, vel ex eo, quòd opponi solet ipsi virtuti, ut cum apud Aristotelem quaeritur, *si ne vita iuxta virtutem*, *lib. 1. Top. ὅτι καὶ ἀδύνατον, ἡμετέριον*; Exaggerare id non contendo, ne accusare Plutarchum videar; indigitandum tamen censui, ut Epicurus excusaretur.

CAPUT VIII.

De Galeno.

Tertius est Galenus, qui libros proprios enumerans, sic recenset eos, quos specialiter adversus Epicurum scripsit, *περὶ τῶν Ἐπίκουρον φιλοσοφῶν ἀδύνατον*, De istis, qui ad Epicuri Philosophiam pertinent, *ποῖοι τὸ κατ' Ἐπίκουρον εὐδαιμόνιον ἢ μακαρίδιον ἢ β. β. β. De beatitudine, an felix secundum Epicurum vita, libri duo, ποῖοι τὸ κατ' Ἐπίκουρον ἀρετὴ ἢ β. β. β. De eo, qui iuxta Epicurum est voluptati expertus, duo, ἐν τῷ περὶ τῶν Ἐπίκουρον ἀδύνατον ἢ περὶ τῶν Ἐπίκουρον ἀδύνατον ἢ β. β. β. Quod ea, quæ voluptatem creant imperfecte sint ab Epicuro expressa, unus. Τὰ ἀδύνατον ἢ ἀδύνατον ἀρετῆς, De Secta voluptaria. Eὐδαιμόνιον κατὰ τὸν Ἐπίκουρον φιλοσοφῶν ἢ, in Philologia ad moralem Philosophiam conferat, unus. ποῖοι τὸν περὶ τῶν Ἐπίκουρον ἀδύνατον, quæ ad Sophistas spectant, unus. Μετὰ τὸν Ἐπίκουρον ἀδύνατον, Metrodori Epistola ad Celsum Epicurum. Ἐπίκουρον Πυθαγορῶν ἢ περὶ τῶν Ἐπίκουρον ἀδύνατον Epistola. Cum hujusmodi porrò libri desiderentur, plurima tamen adhuc leguntur in libris superstitionibus, quæ Epicurum feriant. Cur autem Galenus, vir tantus, ad eò male animatus in Epicurum fuerit, occasionem factam opinor,*

quod male affectus erga Asclepiadem, qui Hippocraticam medicinam penitus subruerat, viderit Epicurum esse, ex quo Asclepiades sua principia desumpisset: tamen si Sectæ Princeps fieri, ut ambitiosus erat, vellet. Jam ut videas Galenum quoque aliud de Epicuro scisse, evulgasse aliud; Nōrat impudens Epicurum in descriptione viri sapientis, quæ exstat apud Lærtium, venererum usum damnasse. Nimirum cum aliis locis suo tempore referendis, tum præsertim in librum tertium Epidemiorum Hippocratis scribens, hanc inde desumpsit Epicuri sententiam;

lib. 10.

ceterum.

καὶ πῶς οὐκ ἐφείλετο ἄφ' ἑσθ' ἀποτιμῆσαι τὸν ἄριστον, ἀναμνηστικῶς δ' εἰ περὶ ἀλλοῦ. Nihil unquam prodesse veterem usum; præclarè agi, si nihil noccat. Quin ex eadem consequenter descriptione noverat, eum, qui sapiens fuerit; amore captum non iri; quæ Epicuri sententia, est deinde mirè a Lucretio amplificata. Sed & scrutator adeo curiosus Epicureorum operum ignorare non poterat, quod citatum superius est ex Epistola ad Meneceum, de suavi vitæ, quam non puero-rum, mulierumque fruiiio pariat, non piscium usus, &c. quæque omnino separari à virtutum choro non possit. Nisi verò id ex illa Epistola cognoverat, ignorare saltem non poterat ex ratis sententia, apud omnes notiffimis, quarum aliquæ Galeno interdum citantur, & ex quibus occasio sumpta conferendi librum illum,

lib. 4.

apud Lært.

lib. 10.

lib. 5. cap. 9.

εἰ δὲ φωνάζοις χρεῖται, &c. Nempe & in ratis sententiis habetur, πῶς οὐκ ἔστιν ἡσυχία, ἀλλ' οὐκ ἐφείλετο, &c. Cum Galenus ergo hæc non ignoraret, in libris tamen de placitis Hippocratis, & Platonis, distinxit primum tria quadam tribus animæ partibus accommodata, seu familiaria, voluptatem concupiscenti, victoriam animosæ, honestatem ratiocinanti, ac deinde subjunxit, Epicurus quidem solum id, quod pessime animæ parti est familiare, spectavit (voluptatem videlicet) Chrysippus verò id, quod optima, afferendos concilietur: ἄλλοι δὲ πάλιν, ad id solum quod est beneficium. Quasi scilicet Epicurus aut honestatem abjureret, ἢ ἡσυχίαν, aut nullam, nisi indecoram voluptatem affectavisset? Sic alio loco de facultatibus naturalibus scribens, & Epicurum præsertim, ejusque Sectatores notans: Ex horum, inquit, sententia nulla est intelligentia animæ congenita; nulla ratio consequentium, repugnantia, divisiōnis; compositio-nis; re-tum

rum justarum, injustarumque; honestarum, ac turpium: sed ex sensu, & per sensum fieri dicunt in nobis omnia, & imaginatōibus quibusdam, memoriisque regi animata. Ad hoc, nullam in anima, quæ ratiocinetur, facultatem esse, sed sensibus, passionibusque pecorum ritu ducinos, cum scilicet vivere, resque esse nihil possumus. His authoribus, Fortitudo, Prudentia, Temperantia, Continentia, mera sunt nugæ. Sic rursus aliàs, licet nomen Epicuri reticeat, haud obscure tamen in illum insultat, ut constat ex iis, quæ supra attingimus ex Suida. & ex opinione circa usum partium suo loco commemoranda. Attende jam, inquit, in lib. 3. de off. utram familiam, quæ in hisce libris versatis, cooperari debeas, Platonsive, Hippocratis, ceterorumque virorum, qui opera natura suscipiunt; an aliorum, qui eam reprobant, quod non statuerit, ut per pedes excrementa effluerent. Dissolbat enim adeo delicias, qui dicere hæc mihi est ausus, ut grave esset ipsi de lecto surgere ad exonerandum ventrem. Præstiterit nempe hominem ita comparatum esse, ut sola pedis exprorellione excrementa scerneret. Quid hunc vel pati, vel agere existimes, cum solus est? quas exercere contumelias in omnes partes corporis? quomodo depravare, & corrumpere pulcherrimas animæ dotes? qui nempe mutiam, & cæcā facultatem divinam fecit, quæ solā homo potis est veritatem contemplari; inexplebilem verò voluptatem magnam reddidit, ac potentem, quæ præter legem, ac injuste exercet tyrannidem, quæque vim & pessimam, & maxime serinam habet. Sic ille.

CAPUT IX.

De sanctis Patribus, ac nominatim Clemente, Lactantio, Ambrosio.

EX his jam intelligi licet, quid agere potuerunt, debuerintve Ecclesie patres, quibus studium incubuit, & veritatis eminentioris, & honestatis angustioris. Quiores certe in Epicurum esse non potuerunt, quàm authores Ethnici; cum præsertim magna ex parte ipsolmet Epicuri libros, ut apparet, non viderint: Neque

LIBER QUARTUS.

DE OBJECTA
EPICURO IMPIETATE.

CAPUT PRIMUM.

*Epicurus arguitur, quod Deum aut non prorsus,
aut simulatè coluerit.*

Nunc ut præcipuas attingamus in Epicurum criminationes, exoidium facimus ab ea, quæ est omnium gravissima, nimirum circa impietatem. Tamest porro quæ præcipua obicitur impietas ad doctrinam spectet, de qua seorsim dicendum est; non desunt tamen qui mores etiam, de quibus jam agimus, impietate sua notent; seu Deos, seu patriam, parentes, ceterosque respexeris. Ac primum quidem Seneca ex opinione ejus ducit, quod verum Deum non deberit. En illius verba: *Tu Epicure, Deum in membris facis; omnia illi tela, omnem detraxisti potentiam, & ne cuiquam timendus esset, projecisti illum extra murum. Pergit: Hinc igitur seipsum ingenti quadam, & inexpressibili muro, disjunctumque à conspectu mortalium non habes quare verearis. Nulla illi nec tribuendi, nec nocendi materia est. Seneca Cicero consentit; Nam, quamobrem, inquit, Dii colendi sunt, non intelligo, nullo nec accepto ab eis, nec sperato bono. Videtur proinde Plutarchus non immeritò Epicuro, leætoribusque obijcere, quod abolerent sacrificia, mysteria, pompas, festos dies; quodque proinde adimant quæ sacra sunt debiti Baccho, cæterisque Diis, seu servatoribus, seu impietatem præsidibus, seu aliis. Sic Athenæus: *Apud Epicurum, inquit, non libatio, non primitiæ Diis offeruntur; sed quod de indecora quadam muliere Simonides dicit;**

Non

Non immolatas sæpe victimas vorant.

Deinde, quamvis Epicurus vilis fuerit Deos colere, hypocrisios tamen, seu simulationis impietas inuritur. Hac de re ecce Plutarchi locum: *Precaiones, inquit, & adoraciones, non ut quidpiam his indigent, sed pro multitudine metus simulat, vocis que contrarias res, quas inter philosophantem ederet, pronunciat. Ac sacrificans quidem militantis sacrificio, ut cogno assitit, sacrificio tam n per alio discedit, illud submurmurans: quod quidem hominem oportuit facere, sacrum fecit, verum: amen dicit ad me nequaquam ad verentibus. Ita scilicet Epicurus fingendum esse existimat; neque invidendum esse, aut insensum fieri vulgo hominum, quicum gaudio peragunt ista. Hætenus Plutarchus, qui & post-modum tibi ostendit nec Epicurum, nec Epicureos superstitionis feliciores esse, quatenus læteris, mysticisque, necessitate compulsi, assunt, subijcit, illos id agere timentes, & expavescentes, ne detegantur, atque idcirco cum fallacia populo imponere; apud quem etiam libros de Deo, naturæque divinæ component, in volutos illos, nihilque bonæ frugis continentis; dom opiniones interim suas omnimodè seu supererant, ac propter meram operunt. Ex hoc est, cur apud Lucianum, cum Epicureus Hermon infuisset honorem sibi aliqueum, quod esset Sacerdos, deberi; Zenothemis Stoicus id cum risu exceperit, quasi facerem prius foret Epicureum Sacerdotem esse.*

lib. 2. adv. Col.

in Sympos.

lib. 2. adv. Col.

CAPUT II.

*Itemque quod se, & suos Sectatores in Diis
haberi voluerit.*

Sequitur alia impietatis species. Videtur enim Epicurus Deos è mundo sustulisse, ut sese quasi novum quemdam Deum mortalibus inveleret, & quos luberet faceret Deos. Siquidem Plutarchus commemorans illam Colote adoracionem, quæ Epicurum de natura differentem prosequutus fuerat: *Epicurus ipse, inquit, gloriabundus seipsum Deum sic illam describit;*

K 2

d;

lib. 4. de be- nef. cap. 19.

lib. 1. de nat. Deor.

lib. 1. adv. Col.

lib. 4. cap. 27.

scilicet pietatis Epicuri erga Deos, ineffabilis fuisse dicitur, & *lib. 2. de nat. deor. lib. 1. de nat. deor. lib. 2. de nat. deor.* Moveor, quod in ea civitate, in qua Epicurus incolomis vixit, & ut adnotavit D. Augustinus, gloria etiam floruit, adeo male nunciatentur quotquot ex I. hilosophis, vel levicillam impietatis suspitionem exhiberent, ut exemplo esse possunt Anaxagoras, Protagoras, Socrates, & florente jam Epicuro, ipse Aristoteles. Tum, ut objectis fatishar, harendum in eo non opinor, an Epicurus Deum coluerit; id disquirendum potius, an se in cultu naturæ divinæ exhibendo ritè gesserit. Principio verò nemo deat exigendum ex ipso cultum, quem solum temporibus illis profitemur verum fuisse, ac legitimum, Judæis scilicet præscriptum: siquidem qui exigeret, Platonem, Zenonem, ceterosque omnes Epicuro faceret pareis. Quocirca inspicendum restat, quid in communitam Epicuro quàm ceteris caligine, decuerit magis naturam divinam. Circa hoc porro, vide ut etiam nostris hinc temporibus de pietate philosophemur; & Epicurum præ ceteris, quotquot ipsam reprehendunt, maxime pium fore comperies. Duplicem solemus assignare causam, quare Deum homines colant: Unam dicimus excellentem, supremamque Dei naturam, quæ seipsa, & sine ullo ad nostram utilitatem respectu, cultus, ac reverentiæ dignissima sit: Alteram, beneficiam, quæ Deus seu bona largiendo, seu à malis avocando, aut confulerit, aut, quod magis movet, collaturus sit. Heine, si quispian ad Deum colendum priore causa alliciatur, hunc se affectu vere filiali componere asserimus; sin posteriore, profus servili. Et quamvis honor, amorque servilis, non sit omnino improbandus, ac ne præsertim in Benefactorem ingrato sumus animo; nemo est tamen qui sustineat filialem non longè præstare, quod is exhibeat ut ipsummet Deum, cujus sanè altaria aliunde frigerent, si dominante affectu servili, homines nihil ab ipso, (quantumcumque excellens foret) aut acciperent, aut metuerent. Jam cum Cicero, Seneca, & alii affectu planè servili ducti fuerint, quid-nam aliud Epicuro reliquum fecerunt, quàm ut filialis ejus pietas (non illa sanè supernatoralis, seu ex gratia justificata, secundum quam filii Dei nominamur, & sumus; verum naturalis, & qualem rectis

ratio

ratio suggerit, secundum quam etiam agnoscutur Deus ut pater) ut, inquam, ejus pietas magis, magisque commendaretur. Cicero sic instat: *Quid est, cur Deos ab hominibus colendos dicat, cum dix non lib. 1. de nat. modo homines non colant, sed omnino nihil curent? Pergit: Quæ porro Deor. pietas ei debetur, à quo nihil acciperis? aut quid omnino, cujus nullam mercedem sit, ei debere potest? Agnoscutur ut alium, quam servilem cultum Cicero non probaverit: At filialem in Epicuro non probavit ille quidem, sed tamen non ignoravit. Quippe Vellejo pro Epicuro respondente, inter cætera hanc rationem audiit: Habet venerationem justam quisquid excellit. Seneca autem sic quidem urget: Atqui ibid. Deum, Epicure, Deum vis videri colere, non aliter, quàm parentem? grato, lib. 4. de be- ut opinor, animo. Aut, si non vis viæri gratus, quia nullum habes illum be- neficium, sed te atomi, & ista mihi a tua sorte, ac temere cogitaverunt, cur colas? Verùm cum solam reverentiam servilem Seneca agnoscat, nonne filialem in Epicuro, vel nolens, satis indicat, cum ab ipso Deum, tanquam parentem coli dicit? Quid quod Epicurus statim *loc. cit.* à Seneca inducitur Deum colere, nulla spe, nullo præio inducitur; sed propter ejus majestatem extimam, supremamque naturam? An-ne pietas Epicuri fieri poterat commendatior.*

CAPUT IV.

De superstitiosis ritibus ab Epicuro contemptis,
& de objecta simulatione.

QUOD Epicurus libationes, primitiarumque oblationes in suo convivio neglexerit; quod festa, aliaque id genus (quantum doctrina potius, quam exemplo suo) abolere curaverit, non videtur esse cur vitio veritamus. Profectò nemo negaverit, quin alia religio sit pura, & alia spuria, quæ superstitio proprio nomine dicitur, nemo consequenter, qui, cum illam præbet, improbare istam non debeat. Quid-nam verò aliud egit Epicurus? Observavimus ut contenderit religionem puram amplecti; quod si aliunde vel contemptis, vel etiam radicèis convellere studuit ritus illos

illos, ac caeremonias, quæ sinceram in Deum affectum profusius opprimere, crucem præterea mentibus figunt; nihil sanè voluit aliud, quàm improbare superstitionem. Plura sunt de his suo loco dicenda. Adde hæc solum, si hac ratione repurgavit Epicurus superstitionibus homines: si & cultum illum neglexit, & Deos illos sustulit, potè Bacchum, & cæteros, quos neq; nos probare debemus, neque ferre possumus; traducere autem curavit exemplo suo homines ad cultum veræ divinitatis (est aliunde, quia homo fuit, neque iis, quibus nos jam, illustratus luminibus, non attigerit unde-quaesecopum) quamobrem à nobis dicatur ex hoc capite culpam contraxisse? Admoneo proinde, non de vera Religione, sed de spuria, seu supersticiosa intelligendum Lucretium, cùm ab Epicuro instructus concludit:

*Quare Religio pedibus subjecta vicissim
Obteritur; nos exaquat victoria calo.*

Nempe & statim protèr exemplum supersticiosi, ac nefarii imolatorum hominum ritus:

— Sapius olim

*Religio peperit scelerosa, atque impia sacra,
Aulæ quo pacto Trivias Virgines aras
Iphianassæ turparunt sanguine sedæ
Ductores Danæon delictis, prima virorum.
Cui simul insula virgines circumdata comus
Ex utraque pari malorum parte profusa 'st,
Et mastrum simul ante aras adflare parentem
Sensit, & hunc propter ferrum celare ministror,
Adspèctaque suo lacrimas effandere civei;
Muta metu terram genibus summissa petebas;
Nec misera prodesse in tali tempore quibus
Quod patrio Princeps donârat nomine Regem;
Nam sublata virum manibus, tremebundâq; ad aras
Deducta 'st; non ut solemnî more sacrorum
Perfecto, posset claro comitari hymenæo:
Sed casta incestû nubendis tempore in ipso
Hostia concideret mactatu missa parentis,*

Xcivus

Exitus ut classis felix, sanctusque daretur.

Tantum Religio potuit suadere malorum!

Superstitiosa videlicet. An quæ Diis alioquin fuissent offerenda, Epicurus præ intemperantia devoraverit, dijudicandum est ex iis, quæ dicentur inferius.

Circa objectam simulationem, is non sum, qui tueri velim simulatè eum nihil egisse & unus, qui corda, reneque scrutatur, scire id potest, ac dicere. Dico solum, si Epicurus quibusdam Religionis patriz interfuit caeremoniis, quas mente tamen improbare, videri posse illi quamdam exultationis speciem obtendi. Intererat enim, quia jus civile, & tranquillitas publica illud ex ipso exigebat: Inprobabat, quia nihil cogit animum Sapientis, ut vulgaria sapiat. Intus, erat sui juris; extra, legibus obstrictus societatis hominum. Ita persolvebat eodem tempore quod & aliis debebat, & sibi. Ac fateor quidem veracitate, non in verbis modò, sed etiam in actionibus nihil esse posse laudabilius: Quid facias tamen, ubi spectaris hominem extra Religionem, in qua debemus cogitatione, verbo, opere contenture? Pars hæc tum erat Sapientiz, ut Philosophi sentirent cum paucis, loquerentur verd, agerentq; cum multis. Sanè enim quod Epicuro, Epicureisq; objectum à Plutarcho est, aliis prope omnibus Doctores nostri objiciunt; exempli causa, Origenes, qui in hac ipsa seu stultitia, seu impietatis specie copulat non semel Peripateticos, & alios. Quod quidem attingo, ut intelligas Epicurum nihil peccasse, quod alii non peccaverint. Quanquàm nescio quispiam-nesit, qui cùm caeremonias illas improbet, existimet tamen debuisse ab Epicuro probari? Id, quod Plutarchus urget de turbata Epicuri felicitate ob necessitatem, & metum, declarandum alio est loco, ut & cætera quæ exaggerantur. Illud Hermonis, si nihil aliud, saltem indicat ejusmodi fuisse Epicureos habitos, à quibus Sacerdotium, cultusque Deorum non foret alienum.

L

CAPUT

CAPUT V.

Affectavit-ne honores divinos?

SEquitur quod Plutarchus urget circa Colotæ adorationem. Attamen, quis non hæc pervideat tam puerilem commendationem, ut refutatione non egeat? Epicurus Deos ex omnium sententia extra hunc mundum constituebat; ipse se verò intra hunc mundum non ambigebat degere. Deos docebat ex parte esse ortus, atque interitus; ipse se non corpore modo, sed & animo prædicabat esse ortui, ac interitui obnoxium. Quomodo se ergo pro Deo habere, aut incorruptum reputare? quomodo ceteros mortaleis divinæ esse conditionis existimare poterat? Et dicere quidem posset aliquis hac in re ipsum delirasse, ac sibi ipsi contradixisse: verum ex iis, quæ sequuntur facile erit colligere aliam fuisse viri gravitatem, modestiam, sapientiam, quam ut negaretur tam anileis nugis. Quare cum tam multa Epicuro fuerint afficta à Stoicis, ut antè à oblivimus; quis non credat hanc Epicuri ad Colotem Epistolam in supposititiis habendam? Negare quidem nolumus, quin Coloces aliquando præceptoris sui doctrinam miratus, ipsum ad genua complexi potuerit: quin Epicurus vicissim, quasi sese excusando, quod modesti tacere solent, complexus illum fuerit; sed actio hujuscemodi anam præbere non debuit commentis illis subtexendis. Prætereo Epicuri factum, ubi concessum fuerit, elevari posse, si dicas Epicurum voluisse duntaxat commendare Colotæ affectum, quasi scilicet enthusiasmo quodam ad sapientiam fuisset correptus: Si defendas non propterea opinatum fuisse Epicurum divinos sibi honores delatos (nisi quis censet quotquot patiuntur sibi deferri complexiones, genullexiones, aliaque hujusmodi, quæ, tametsi alio adfectu, ad Deum etiam deferri norunt, usurpare sibi velle honores, qui divini sint:.) Si incorruptibilitatem illam, aut pro nominis immortalitate accipiendam esse sustineas; qualem Metrodorus post se, postque Epicurum vitæ sanctos, Seneca testante, præsentit; aut pro-

pro ipsamet possessione bonorum immortalium, cujusmodi virtutes sunt; sic enim sumpsit Epicurus, ut referetur paulò post, in Epistola ad Mencecum. Hæc inquam prætereo, cum dicere præflet, & verisimilius sit, rem fuisse confictam, & à Plutarcho, ut ille erat, ex supra dictis, animatus, pro vera fuisse dividendi. Quod idem dicendum de primitiis ad cultum sacri corporis ab Idoineo postulatis. Ad illud de impensis, & celebritatibus, quas in sui honorem haberi Epicurus testamento cavet, respondere facile est, nihil ipsum propterea divinum appetuisse, sed honores tantum quosdam solitos deferri viris bene merentibus. Is mos olim fuit, ac jam perseverat, ut, pro innato famæ appetitu, quisque mandet aliquid in sui commendationem post obitum fieri, seu illud funera attineat, seu sepulchra, seu statuas, seu annuus commemorationes, seu largitiones natalis, seu similia, quæ varia sunt pro personarum, temporum, & locorum varietate. Epicurus quid tale fecit: an potest quisquam illum damnare, nisi statim damnet magnos viros, qui fuerunt & præcis, & nostris temporibus? Ut Epicuri ævum attingamus, nonne, si ille quidpiam de celebritatibus mandavit, ipsi etiam Aristoteles, Theophrastus, Lycon, & alii de statuis sibi ponendis mandarunt? An dulces videri fuisse modestiores Lyconem, Strabonem, & alios, qui circa celebritates suis successoribus nihil præscriperunt; sed mandarunt solum ut funera sibi nec illiberalia curarentur, nec superflua? Ut dicam sanè quod res est; videntur illi fuisse hac in re Epicuro longè vaniores. Et norant enim se ob hanc speciem moderationis laudatum iri, & sperabant majores sibi honores ex illa indefinitione à successibus deferendos, quam fuissent aut præ scribere: cum Epicurus ex opposito, nihil aliud verbis, aut votis ostendens, quam animo conceptum haberet, simplicissimam egerit, Prætereo autem Epicurum videri potius propexisse suis successoribus, quam replexisse ad se ipsum, dum conventus illos instituit. Certè grata illa ejus recordatio cum liberali convictu, non postremum fuisse videtur demulcendæ Sectæ condimentum. Quid de Menippo sentiendum sit, ex superiore libro constat.

CAPUT VI.

Quònam sensu Lucretius dixerit Epicurum Deum.

Uod ad Lucretium attinet, nemo dicat illum censuisse Epicurum reverà Deum: cum & mortuum depradicarit, & nos exemplo ejus monuerit, ut fortiter mortem oppetamus. Poëticè ergo loquutus est, Deum insinuans Epicurum ea ratione, qua hominum vulgus illos pro Diis habet, qui de genere humano fuerunt bene-meriti. Ut enim Plinius alicubi, *Deus est mortali, jurare mortalem*: ac statim: *Hic est vetustissimus referendi bene-merentibus gratiam mos, ut tales numinius adscribantur*. Cum itaq; homines in Deos pridem retulissent Bacchum, Cererem, Herculem, Thesum, qui suis inventis, ac laboribus generi humano non parùm profuissent, existimavit Lucretius Epicurum potiori jure Deorum numero adscribendum, hoc est, habendum esse ut virum beneficium, & celebrandum, quòd Sapientiam ad-invenisset, ex qua ampliores utilitates pomanarent ad homines. Sed reticendi verus non sunt, quos ille superius objectis attextit. Isthac nimirum subiiciuntur:

Confer enim divina aliorum antiqua reperta:
Namque Ceres fertur fruges, Liber que liquarà
Virgini laticem mortalibus infuisse;
Cum tamen his posset sine rebus vità manere:
Vt sana 'il aliquis etiam nunc vivere genteis:
At bene non poterat sine puro pectore vivi;
Quo magis hoc merito nobis Deus esse videtur,
Ex quo nunc etiam per magnas distita genteis
Dulcia se mulcent animos solatia vite.

Comparisonem habes inventorum Cereris, & Bacchi cum Epicurea sapientia; accipe jam comparisonem laborum Herculis cum eadem similiter exsuperantè;

Hercu-

Herculis arisflare autem si sacra putabis,
Longius a vera multò ratione serere.
Quid Nemeus enim nobis nunc magni hiatus
Ille Leonis obisset, & horrens Arcadus sus;
Denique quid Crete Taurus, Lernaeaque pestis
Hydra venenatis posset vallata colubris?
Quid ve tripectora ter-genuis vii Geryonid?
Et Diomedu e qui spirantes naribus ignem,
Thracen, Bistonidq; plagas, atq; Ismara propter
Tantopere efficerent nobis? unisque timenda
Unguibus Arcadia volucres Styphala colentes?
Ani eaque Hesperidum servans fulgentia mala,
Asper, ac erba tuens, inmani corpore serpens,
Arboris amplexus sarpem: quid denique obisset,
Propter Atlantaeum litus, pelagique se vera,
Quò neq; nosse adit quisquam, neq; Barbarus audet?
Cetera de genere hoc qua sunt portenta perenta,
Si non vicia forent, quid tandem viva nocerent?
Nil, ut opitatur; ita ad satietatem terra serarum
Nunc etiam scatis, & trepido terrore repleta st
Per memora, ac montes magnos, sylvasq; profundas;
Qua loca virandi plerumque 'il nostra potestas.
At nisi purgatum st peccus, qua per alia nobis,
Atque pericula tunc ingrati insinuandon?
Quantè conscindant hominem cupidinis acres
Solicitem cura, quanti que perimè timores?
Quid ve superbia, spurcicies, petulantia, quantas
Efficiunt clades? Quid luctus, desolatioque?
Hec igitur qui cuncta subegerit, exanimoque
Expulerit dicitis, non armis, nonne decebit
Hanc hominem numero Divium dignari esse?

L. 3

CAPUT

CAPUT VII.

Quo sensu Epicurus suos quasi Deos esse
voluerit.

PARI jam modo, cum Epicurus Sectatores suae sapientiae quasi Deos quosdam futuros asseruit, ridiculum foret putare, illum ad germanam naturae divinae conditionem attendisse. Nimirum ea solum fuit mente, ut cum naturam divinam describeret ex felicitatis, immortalitatisque adjunctis, censuerit sapientem aliquam ratione tum ad Deum accedere, cum, quatenus ipsi liceret, evaderet felix, atque immortalis: felix, inquam, quatenus fieret perturbationum vacuum; immortalis, quatenus bonis immortalibus frueretur, videlicet virtutibus. Ecce etenim quid praecedat objecta verba ad Menaeum: *αἰὲν ἔσθι, καὶ τὸν τέρως ἐπιπέσει πρόβλημα διὰ τὸν νότον, ἡλικίῃ, καὶ ἰσχυρῶς ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας εὐνοίας, καὶ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς.* *Ista igitur, ipsiusque assina, diebus, noctibusque semper meditare sive ipse tecum, sive cum eo, qui sit tui similis; sic fiet ut nec vigilans, nec somnians perturbaberis unquam.* En quid sequatur: *ἀλλὰ πρὸς τοῖς θεοῖς, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς.* *Animali quippe mortali haudquaquam similis est homo immortuus immortalibus bonis.* Itaque talem hortabatur Epicurus Menaeum fieri, ut nempe in tanta morum pravitate, virtutem ipse tuereur, ac proinde ut Deus quilibet inter homines corruptissimos emineret. Tales consequenter potuerunt Epicurei se habere; quamquam non negem esse potuisse in Epicurea secta, qui indigerent elboro. Quid enim mirum, cum satis conserlanctissimis etiam societatibus venire, ut ambitiosissimos quosdam, et flagitiosissimos nutriant. Porro, si cum illi se Deos, Deorumve aequalis iactarent, nihil aliud sibi arrogarent, quam celebratam illam apud suos, caeterosque sapientiam; uti verisimile est nihil eos aliud cogitasse: id sane egerunt, quod tum licitum per Ethnicam professionem fuit. Horatium audi:

Sapi-

Sapiens uno minor est Iove:

aequalis ergo Diis caeteris. Cicero animum humanum cum nullo alio, nisi cum ipso Deo comparari posse dicit: Quid Sapientis ergo animum? Seneca, Sapiens ille, inquit, plenus gaudio, hilaris, & placidus, inconcussus, cum Diis ex pari vivit. Aetius: Hoc est summum bonum, quod si occupas, incipis Deorum socius esse, non supplex. Verum res nimis perpicua est.

lib. 1. epist.

epist. 31.

CAPUT VIII.

Quae Epicuri pietas fuerit erga Patriam, Parentes, alios.

RESTARET jam impietas, quae in patriam, parentesque Epicuro obijcitur, maxime verò ab Epicteto: sed cum illa ad placita Epicuri praesertim spectet, nihil haec praeverendum est: Id refero solum, quod Laetius habet. Imprimis enim postquam scitipie pietatem ejus in patriam fuisse inexplicabilem, subjicit illum abstulisse à publicae rei administratione, *pro summa modestia, & modesta incensitate*: cum patriam tamen difficillimis temporibus non deseruerit; veluti supra attigimus. Vidimus etiam ut patria statuis aeneis eum honoravit; scilicet tanquam testibus eminentis illius candoris, quo se in omni re gesserat, *ἀποπροσδοκῆ καὶ ἀνίμωτος ἐν παντί.* Deinde commendans illius erga parentes pietatem, ipsam vocat *ἀρετήν*, hoc est, *gratam animi grati significationem*, & recordationem; ut & charitatem ejusdem in fratres *ἀρετήν*, hoc est *Beneficentiam* appellat, eam scilicet, quae causa fuit admirabilis illius amoris, cujus ex Plutarcho jam meminimus; ne aliquid dicam de iis, qui insinuantur ex testamento. Describitur continuo à Laetio mansuetudo viri in servos, *καὶ ἐπιπέσει πρόβλημα διὰ τὸν νότον, ἡλικίῃ, καὶ ἰσχυρῶς ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς.* Ex quibus sane intelligitur fuisse Epicurum summam pietate, caritate, bonitatem.

lib. 2. Tuse.

nitate in universum genus humanum. Heinc Cicero optimo jure, Epicurus, inquit, homo minimè malus, vel potius vir optimus. Alibi quasi indignabundus: Coluit Epicurus, inquit, amicitias; Quasi qui illum neget, & bonum & comem, & humanum sibi se. Huc illud etiam pertinet: Redarguitur ipse à se, venenique scripta ejus probitate ipsius, ac moribus. Nam ista commendatio puerorum (sic pergit ille, etsi suo sensu) memoria, & caritas amicitia, summorum officiorum in extremo spiritu conservatio, indicat innatum esse homini probitatem gratitiam, non invitatum voluptatibus, nec præmium mercedibus evocatum. Quod enim testimonium majus quarimus, quæ honesta, & recta sint, ipsa esse optabilia per se; cum videamus tanta esse officia morientis? Denique tacendum non est, quod habet Laertius, cum adherentis Epicuro discipulos memorans, illos detentos dogmaticis istius Sirenis dicit; ac Metrodorum Statoniceum, qui unus ab illo defecit, & ad Carneadem se contulit, idè videri defecisse, quod nimis vii bonitate veluti obnuetur, *causam hinc vix à viciis dicitur à viciis separari.*

Quo loco obiter notanda non levis difficultas est, quâ ratione fieri possit, ut Metrodorus Statoniceus ad Carneadem defecere ab Epicuro potuerit, cum Carneades ne fuerit quidem moriente Epicuro natus. Quippe cum ex Apollodoro apud eundem Laertium Carneades obierit Olympiadis clx. anno 14. natus annos octoginta quinque, vel, ut Cicero habet, nonaginta: non potuit natiuitas ejus Olympiadem CXXXVII. præcedere, sicque obitum Epicuri decem Olympiadibus, seu quadraginta annis non sequi. Et fuit quidem præter illum Anaxagoræ discipulum, cujus meminit Suidas, Carneades quidam alius Epicuro contemporaneus: is scilicet, cui, cum invisisset Arcesilam podagræ doloribus ardentem, & tristis exiret, Mane, inquit ille, Carneades noster (amore intellige, non Sectâ) nihil illi pervenit hinc, offendendo pedes, & pedes. Attamen præterquam quòd ille fuit Epicuri per familiaris, ut adnotavit Cicero, adeo ut proinde fieri ad ipsum non potuerit celebris defectio; constat profectò Metrodorum Statoniceum auditorem illius non fuisse; sed subsequenti celebri Academiâ inno-

VATO.

vatoris, & successione quarti ab Arcesila. Nempe de hoc Cicero loquens: Bene autem misse Carneadem, inquit, Statoniceum Metrodorus putabatur. Et alibi rursus: Erat etiam, inquit, Metrodorus, qui cum illis (Clitomacho, & Felschine) una ipsam illum Carneadem diligentius audierat, &c. Quid putas ergo heic dicendum? Exillimârim Laertium interpretari sic licere, quasi voluerit dicere: Ex omnibus iis, qui Epicuro ipsiusve Sectæ aliquando nomen dedissent, neminem unquam defecisse præter Metrodorum illum Carneadis temporibus. Quòd bonitas verò Epicuri gravis illi fuisse dicatur, intelligi potest de ea, quam Epicurus tamen mortuus spiraret adhuc in summa illa confessione, caritate, & sui memoriâ apud Sectatores. Sanè verò si Metrodorus à vivente adhuc Epicuro defecisset, quæritum non fuisset ex Arcesila (qui duodecim annis Epicuro supervixit) cur homines à cæteris ad Epicureos, ab Epicureis verò ad cæteros non commigrarent; Quia de re istâ dicendum est.

lib. 4.
lib. 1. de
Orat.epud Laert.
lib. 4.

M LIBER

LIBER QUINTUS.

DE OBJECTA EPICURO MALIGNITATE.

CAPUT PRIMUM.

Accusatur Epicurus Ingratitudinis erga Praeceptores.

DUO sunt praecipua objecta malignitatis capita; ingratitudo in Praeceptores, & maledicentia adversus omnes Philosophos; praeter ambitionem utriusque committam. Prius caput libro jam primo ferè indicavimus. Ut specialitè nunc declaretur; quod spectat quidem ad Nausiphaneum, scribit Sextus Empiricus Epicurum adversus ipsum gefisse inimicitias, conerdisse exiflimationem em illius obliterare; ac in Epistola ad Philosophos Mitylenae de gentis conscripte de eodem memorasse haec: *αἰσῶν δὲ ἔργων τοῦ ἀνδρός, οὗ καὶ μάλιστα τῶν διὰ τὴν ἀρετὴν αἰσῶν, ἃ ἀπογοῦντο τῶν ἐπιμαρτυροῦντων τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ* (ne id enim vide ut dicitur pro Calaubonus reponere.) *Opinor si per se ipsos exifimatus me esse Pulmonis discipulum, qui scilicet auerit ipsum cum adolescentibus quibusdam propter crapulam delirantibus. Nausiphaneum autem Pulmonem vocavit, quafi velle sensus dicere expertem, ut notat idem Empiricus, qui observat etiam appellasse illu verum improbum* *καὶ τὸν ἀνομιαν, καρφίσειε in illo studium, peritiamque disciplinam. Confimariae ac habeatur apud Laerium, qui & Epistolae illius ad Mitylenaeos meminit, & adjicit ex Timocrate, Epicurum plurima*

lib. 1. adv. Mathem.

ibid.

lib. 10.

rima contra Nausiphaneum scripsisse, ac inter alia, ad verbum sic *αὐτὸν ἐπὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐπιμαρτυροῦντα τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνομιαν, καὶ τὴν ἀνομιαν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Verum habuit ille, si quis alius, quam ore suo laboriose parturiverit, jactationem sophisticam, ut & plerique alia mancipia. Rursus ipsomet Epicurum in Epistolis de Nausiphane dicere; *καὶ τὸν ἀνομιαν* (interpunctio enim videtur haec voces praecedere debere, non dirimere) *αὐτὸν ἐπὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, ἃ καὶ ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ ἀνομιαν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Hoc in eam mentis exturbationem ipsum deduxerunt, ut, ne probus impeterecur, magistrum etiam (se in eum fuisse) ostenderet. Sequitur, quod eundem vocavit Pulmonem, & indellum, & impostorem, & cinadum. Hæc dubio procul Cic. innuit cū Epicurum notat, quod Nausiphaneum magistrū tam malè acceperit, & rursus, quod illum vexarit omnibus contumeliis. Preterea, quod ex aliis Magistris Pamphilum Platonium mirifice contempserit, quod negaverit se quidpiam didicisse à Xenocrate, quod Lyphanis, & Praxiphanis institutionem dissimularit, atque id genus cætera, quæ sunt jam antè insinuata. Ad do solum quod Cicero de Democrito objicit, Epicurum nempe in ipsum, quem sequutus est, fuisse ingratum. Confimari verò potest, quoniam, ut ille idem refert, Democriti fontibus Hortulos suos irrigavit Epicurus, & Metrodorus apud Plurarchum professus est, nisi prætisset Democritus, Epicurum nunquam fuisse ad sapientiam perventurum. Quod spectat illud, quod supra innuimus, Epicurum se longo tempore Democritum fuisse professum, honorasseque Democritum, quia rectam notitiam primus attigisset. Iamque, quod Epicurum Vitruvius appellat successorem, D. verò Augustinus hæredem Democriti. Et cū hæc tamen ita se habeat, Democritum cavillatus est, *καὶ τὸν ἀνομιαν* appellando, quasi *gravis laborasset*, hoc est, in cognitione rerum naturalium cæcussisset, ut est apud Laerium. Cicero verò in Tusculanis aperçè docet Democritum ab Epicuro insinulatum; & alibi: *Quæ mutat, inquit, & corrumpit, quæ sequitur, tota sunt Democriti, Avioni, Inane, &c. Concludit, I Democritum laudatum à cæteris, ab hoc, qui eum unum sequutus est, nollem vituperatum. Huc referri potest, quod***

lib. 1. de nat. Div. lib.

ad lib. 1. de nat. Div.

lib. 2. adv. Col.

lib. 3. c. 2. lib. 4. c. 10.

lib. 1. de fin.

M 2 tam

tam Epicurus, quam Hermachus negarunt. Leucippum Philosophum quempiam exstitisse; cum Apollodorus tamen Epicureus, & alii Democriti magistrum fateantur, ut est apud Laertium. Quasi nimirum Epicurus profiteri noluerit debere se quidpiam aut Democrito, aut illi, qui Democrito principia illa ostendisset, quae ipsi suffragatus est.

CAPUT II.

Arguitur id prae ambitione, vanitatisque studio fecisse.

ETenim sese ita gessisse Epicurus arguitur prae nimio quod in vanitatis studio, ut videlicet ex seipso doctus, sapientisque factus videretur. Id primum circa Nausiphantem ex Empirico demonstratur. Cum Epicurus enim, inquit, ipsius fuisset discipulus, proximo tamen id pernegavit, ut videtur a seipso dictum, ac per se factum Philosophus. De Pamphilo Cicero d. clarat; offendens enim quare Epicurus eum con. emiserit, metuit, inquit, ne quid unquam dicitur videretur. Ac rursus idem Cicero haec uicinatim Epicurum dicit, cum quidem glorietur, inquit, ut videtur in ejus scriptis, se magistri non habuisse nullam. Quod & non praedicanti (sic pergit) tamen facit ep'icorem creatam, sicut mali a se, & domino gloriantur se Architectum non habuisse. Huc facit, quod cum Apollodorus scripserit Epicurum audivisse Lysiphantem, & Praxiphantem: Hoc ipse non dicit, inquit Laertius, sed videtur audivisse seipsum. Quod spectat ad Democritum (quem pro Democrate substituendum jam nominamus) ecce ut occinat Plutarchus. Postquam enim proposuit aliquas ex gloria, juxta Epicurum, voluptates proficisci, excipit: Quid mirum fuerat, ipse iam insanè transiens, suavisque gloriae studio, ut praecipuos se habuisse amicos, & de illis, ac apud eos cum Democrito vixit, a quo tamen totidem verba decreta suffragatus est. Notanda haec politemata verba; liqui-

lib. 1. adv.
Mach.
lib. 1. de nat.
Deor.

ibid.

lib. 10.

lib. 2. adv.
Cic.

dem aliud continent damnatum ambitionis caput, quod exstat etiam apud Clementem, dum Epicurum praecipua decreta a Democrito surripuisse dicit. Mentio quoque ejus fit apud Laertium; & memoratur quippe Epicurus Democriti libros de Atomis, & Aristippi de Voluptate tanquam suos usurpasse. Videtur etiam Laertius indicare librum, qui Canon inscribitur, cum dicit fuisse, qui in Epicuri vita tradiderint Canonem ipsum descripsisse ex Nausiphantis Tripode. Hic porro Tripus fuit videtur liber sic inscriptus a Nausiphane. Neque enim intelligi potest, quod Epicurus ex dictamine (quasi nempe vivae vocis oraculo) librum illum scripserit; cum quid austerum Nausiphantem negent ab Epicuro fuisse auditum. Ceterum ex hac vanitate, atque ambitione factum esse con. incitur, quod Epicurus praetaverit se unum invenisse verum, ac primas sibi dicitur debere omnibus inter Philosophos. Id eum Plutarchus, tum alii inuunt; nullus est tamen, qui rem apertius, quam Cleomedes conficiat: Epicurus inquit, perinde, ac si aliquis eger, laetatur, sese repensans dignum, qui in Philosophum numeretur; non e id solus, sed & primas etiam sese occupare affirmans. In quo sane seipsum Thersia audaciorum esse ostendit, ille enim gloriantur solus tantum ex optimis hominibus, & Regem se formae aequalis; nequaquam verè sibi ipsi parci prius arrogat. At ille pra. multa sapientia, & scientia affirmat se solus verum invenisse, ac se idcirco iudicari dignum, qui parci prius teneat. Quocirca videtur quia nihil magis justum in ipsum dicitur.

lib. 2. Strom.

loc. cit.

lib. 2. e. 1.

Thersia loquens, tamen si canorus con. tator. Tace, ac paucis inter polari: Non pulet eum, ac, se ipsum Pythagorae, Heraclito, & Sociati interponere, ac ut primi, inter ipsos sedem occupet, possidare: Quod simillimum est, ac si sacros, ut et Sacerdotes, & sacrorum Antiquitates sese collocare tentarent, ut enim inter eos locum sibi vendicantes: aut si quis Sardanapalium cogitet de laborum tolerantiam cum Hercule contendere con. tem, & Clavam, Leonisque exuviam usurpantem, ipseque decemem: huc ego verbum sum te dignior. Huc usque Cleomedes. Adjici potest ad declarandum Epicuri ambitorem, atque vanitatem quod legitur apud Laertium ipsam, laudibus exstitisse, & alentatione profectura n fuisse Idomenum, Herodotum, Timocratem, ut quae ex operibus suis invulgata adhuc forent, evulgata facerent.

φανερότερον, ἢ γενεῖα ἀνακρίσει, ἢ οὐ καίποτε γυμνασίου διδασκῆς, Βασιλάου, Δημοκρίτου στίβου, & per viros iudi magistrum. Potro quia heic ἀνακρίσει lego, non ἀνακρίσει, ut vulgō; hinc fit, ut scribam, & litteraturam fuisse non referatur ad Democritum, sicut Interpretes accipiunt; non advertentes duobus pōit verbis speciale, ac propriam fieri mentionem de Democrito. Sed & ἀνακρίσει legerat Illustrius, cum ita transferberet, & res planē convincitur ex loco Athenæi, qui fuit ex eadem desumptus epistola. Adhibere hoc loco placet, quia valde illustrat quod Laertius habet tum heic, tum etiam in vita Protogoræ: ἡ Ἐπίκουρος ἔστι Πρωτογόρου Φωκῆος ἑστῆς ἐπὶ τῶν Φωκασίων (vult Causabonus Φωκασίους legi, quod apud Suidam fit Φωκασίοντες; si d duarum rerum diversarum φέρων; ἢ ἕως videatur ordo conncionii, quom si φέρων genere præmiū speciem superfluo appuleris) ἢ ἡλικίῳ τε πρώτῳ μὲν γένει οὐκ ἔστι ἀνακρίσει, ἡν ἠρεσίου δ' οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῶν πᾶσι λέγειν οὐκ ἔστι, ἡν ἠρεσίου δ' οὐκ ἔστι, ἢ διδασκῆς οὐ καίποτε γυμνασίου, ἀδ' οὐκ ἔστι ἐπὶ τῶν οὐκ ἔστιν οὐκ ἔστι.

Narrat Epicurus Sophisten Protogoram ex sportatione, ac lignorum basulo amantissimam primūm Democriti fuisse, admirationi habitum, propter scitam lignorum quorundam positum ad invicem. Hicce mitis aditum ab ipso; tum in quodam vico literas docuisse, demersitque ad argutationem applicuisse animam. Legere potro totam historiam uberius licet apud Agelliam.

in Epic.
loc. cit.
lib. 9.
lib. 5. c. 3.

CAPUT IV.

Quod vitium etiam tribuitur Sectatoribus ipsius.

CONFIRMARI porro Epicuri in Philosophos dicacitas potest, ex eo, quod videtur Sectatoribus maledicendi fuisse exemplo. Ut nihil enī dicam de Colote, cujus virulentiam, & mordacitatem duplici volumine Plurarchus repressit & cum tam male fuisset loquutus inominatim de Democrito, Platone, Empedocle, Parmenide, Melisso, docet ecce Cicero, ut Metrodorus etiam, atq;

lib. 1. de nat. Div.

Hierma-

Hiermachus contra Pythagoram, Platonem, Empedoclem dixerint; ac meretricula etiam Leontium adversus Theophrastum scribere ausa fuerit; addente Plinio, adversus Theophrastum scripsisse etiam famulicam; & proverbium inde natum, suspensio arcorem eligendam. Memorat etiam, ut Zeno, Albutius, & alii, quos tum noverat, litigarent, ac Zeno præcipue. Is enim, non eos solum; inquit, qui tum erant, Apollodorum, Syllum, cæterosque fugebat maledictus; sed Socratem ipsum parentem Philoſophiæ, Latino verbo utens, scarram Atis ausuisse dicebat: Chryſippum nunquam nisi Chryſippus (quali cacatulentem equum) vocabat. Adicit Cicero, Vellejum Epicureum sub persona Cotte alloquens: Tu ipse paulo ante, cum tamquam Senatum Philoſophorum etates, summos viros despere, delirare, dementem esse dicebas. An cæterorum omnium vice mentionem faciam Diogenis illius Babylonii, quem Athenæus describit male moratum, maledicam, obtre-

prefat. ad
Vesp.

lib. 5.

in Epic.

CAPUT V.

Generalis eorum, quæ sunt objecta, Refutatio.

LONGA huc usque objectio est; sed brevis occurrit facienda responsio. Paucis nempe illam indicat Laertius, dum enumeratis iis, quæ citata ex ipso sunt, seu ad ingratitude, seu ad ambitionem, seu ad maledicentiam pertineant; ac ut declaret seu Timocratem, seu Stoicos, seu alios, illa de viro innocente, ac immerito confinxisse, hoc uno verbo rem explicat: Magnam enim injuriam sibi verò insimulant. Quare & statim elogia, seu quali argumenta contraria opponit ex pietate, humanitate, mansuetudine, & aliis, quæ sub finem libri superioris retulimus. Idem porro etiam Illustrius uno verbo insinuat, dum illa eadem objectionum capita commemoraturus, eos qui illa objecerent

lib. 10.

N

præ-

lib. 1. trise.

præfatur esse calumniatores, *habundante*. Et sanè cum Epicurus non modò vir bonus, verum etiam optimus fuerit, ut ex Cicero-
ne elite ante perspectum; qui poterat esse erga ceteros adeò lenis; adeò comis; adeò gratus; adeò amans; in suis autem præceptores, ac professores sapientia, quos à pubertate usque tantoperè coluit. adeò accubus, adeò ingratus, adeò inlenis. Qua ratione se amici tam multi poterant illi addicere, si ejus erat virulentia, mordacitatis, malignitatis, quam, ut quid came, & angue pejus morales omnes refugiunt? à eccipimus jam unde illi quæstia fuerit invidia; unde evulgati etiam libri spurii, propter quos illius fama laboravit: quidni igitur Cicero, Plutarchus, Empiricus, alii, turbidos rivos deduxerunt ex cœnolis fontibus? Id consideratione dignum; cum tam multa in Zenone Stoicorum principe reprehendenda fuisse prædicentur, ut est apud Laertium; nihil tamen adversus illum ab Epicuro evulgatum legi. Inde profectò convincitur vel Epicurum extitisse mitissimum virum, ut qui illi maximè pepercit, qui cum gereret gravissimas simulacras; vel Stoicos illi impossuisse circa ceteros; quod ad Zenonem ipsum spectaret, nihil ausos fuisse communiaci, veritos, nec ea, quæ obicerentur, seu ea vera essent, seu falsa, fidem aliquam obtine-
rent.

CAPUT VI.

De ambitione, ob quam arguitur in Præceptores fuisse ingratus.

Vt aliquid autem specialiter dicam de scopo, quem ipsi propositum obijcunt, cum fuisse arguitur erga præceptores ingratus; probabile quidem imprimis non est, ipsum ulla unquam effudisse convicia adversus eos, quos proximo à parentibus habuit loco; at non est fortassis penitus negandum, quin illos

illos non agnoscere pro Magistris potuerit, à quibus nihil frangi forsitan didicisset. Si res potè ita se habuit, vides quam levis culpa hæc sit. Profectò satius longè videtur Præceptores habere nullos, quam fortiri minimè bonos. Siquidem potè natura sese excitare; potè lux illa ingenita veritatem perveſtigare; at prava quadam institutione præoccupatus animus, mirum, nisi se obſtinatum adversus veritatem gerat. Ex quo ille merito jure mercedem duplam ab iis poſcebat, qui ab aliis jam instituti fuissent; alteram, ut dedoceret aliena, alteram ut doceret sua. Ac non possum quidem satis Stoicos mirari, qui Epicurum hebetem, ignarumque appellitantes, ægrè tulerint quòd magistròs noluerint ullos agnoscere. Arguere potius debuerant, quod ad Magistros non accedens, hebes remansisset, ac rudis. Verum quia urgetur præſertim ipsa *avèdidiſſe*, quæſierim solum an non plurimi *avèdidiſſe* in Laertio, & plerique alii? Quidni igitur Epicurus ex hoc numero esse potuit, aut quid invidiant, si

Optimum est, sese qui novit tantùm Magistro,

ut Hesiodus habet apud Aristotelem? Sectæ cujusdam princeps *lib. 1. Niemo* fuit; nisi igitur omnia, aliqua tamen habere sua debuit. Si *da. r. 2.* dicitur, quòd supra majores innovare quidpiam ausus sit; dicitur tamen Zeno; Aristoteles, & quotquot unquam fuere celebres Sectarum, partiumque authores. Cætera quod attinet, cum quæ ratio alios docuit, eadem docere ipsum potuerit, quid est, quod si quidpiam inventum, dictumque bene ab aliis sit, idem potuisse inveniri, ac dici ab eo pernegetur? Quàm multa sunt ab ipso pium, ut videtur, inventa, & dicta, quæ usurpata ab aliis sunt, & cujus tamen usurpationis conqueri ille non debuerit? Senecam *epist. 8.* audi: Potest fieri ut me interroges, quare ab Epicuro tam multa bene dicta referam, potius quam nostrorum. Quid est tamen quare tu istas Epicuri voces potes esse, non publicas? Quam multa Poeta dicunt, quæ à Philosophis aut dicta sunt, aut dicenda, &c. Atque id quidem maximè attingo propter ipsum Democritum, qui tametsi faciem Epicuro prætulit, ejus tamen dux, non dominus fuit. Potuit Epicurus in eadem multa similia incidere: potuit imperfecta ab ipso relicta

illustriora facere, potuit in multis contradicere, (ut Anaxagoræ etiam contradixit, et si illum suspiceret;) potuit multa nova ex se invenire. Hoc satis esse Democrito debuit, si propter accepta ab ipso, Epicurus illi honorem habuerit. Porro id ita contigisse Leonteus Epicurus apud Plutarchum testatur est. Idem convincit quod ex Metrochoro in objectione est allatum: arguit nimirum gratam fuisse in Epicuri contubernio Democriti commemorationem. Ut agnoscas verò illam apud posteros propagatam, ecce L. Ucretius, tametsi illius opiniones impugnetur, propter viri tamen reverentiam non semel ita præfatus est,

Democriti quod sancta viri sententia ponit.

Quin etiam ex loco, quo obijcitur Leucippum ab Epicuro non agnatum Philosophum, posset fortassis solum deduci Epicurum adeò sublimi sensisse de Democrito, ut non putaret Magistrum ullum ac ne Leucippum quidem fuisse, à quo suas illas opiniones ipse adeò solers ac indutritius Democritus accepisset. Quod Epicurus usurparit, ac pro suis jactaverit aliquos seu Democriti seu etiam Aristippi libros, inter illa est, quæ Laertius inficitur. Inficiandum est pari modo quod asserit de Canone ex Nausiphane descripto. Profectò in tanta & serum, & verborum copia, ut ille tot volumina propriis replet sententiis, facile sibi nemo persuadeat, illum sibi aliorum libros, atque labores usurpasse; ac præsertim perspectam habens eorum temporum claritatem, quibus, vigente Philosophia, clarissimorum Philosophorum clarissima opera erant; adeò ut quis, nisi prolixus hebes, non potuerit præsumere, fore ut illud omnis lateret, quod esset vulgatilimum.

CAPUT VII.

De Convitiis in Philosophos suis.

ADDO, quod spectat ad ceteros: Cùm videam in simili causa dici ab aliquibus, licere nonnunquam infamare vitam auctorum, quòd ea ratione possint facilius dogmata ipsorum improbanda

banda distuaderi; longè me abesse, ut velim quidpiam tale vel asserere, vel in Epicuro probare. Videtur mihi hoc ipso fieri magna veritati injuria, si quis illam stabili non posse existimet, nisi ad calumnias, & maledicta confugiat. Heine si Epicurus convicia objecta in maximis viros fortè speraverit, non excusam sanè illum, quantumvis egisse id potuerit, ut Sectatores longius à dogmatibus perveris arceret. Pythagoras quidem, & Plato, & cæteri omnes fuere homines, ac proinde non modò multa, eaque gravia potuerunt peccare, verum etiam fortè peccarunt: Quid hoc tamen ad veritatem, quæ per se ipsam satis clarascens, non eget, ut illustris fiat denigratione, seu falsâ criminatione illorum, qui ipsam profecti sunt, et si fortè non assequuti? Alia est redarguendi, & repugnandi ratio. Et dissentientium quidem, inquit Cicero, inter lib. 1. de se reprehensiones vituperanda non sunt: at maledicta, contumelia, contumelia, sententio, concertatione, quæ Philosophia indigna videntur. Ex quo fit ut centies damnare Epicurum maluerim, quàm patrociniū querere, si, quæ sunt objecta, extiterint vera. Enimverò, aut longè fallor, aut longè alia ipsi fuit mens: Nimirum satis noverat, quantum esset condonandum humanæ imbecillitati. Vidimus jam ut pepercerit Zenoni omnium infestissimo, ut honoraric Democritum, ut de Pyrrhone audivit, ut Anaxagoram fuerit & Archelaum amplexatus; quid conjectandum de cæteris, ad quos tam ardentè (valere jubens Grammaticos) veritatis ergò confugit?

CAPUT VIII.

De objecta Sectatorum dicacitate.

QUOD attinet ad Sectatores, minimè negandum imprimis, quin potuerint quidam inter illos esse malè morati, ac maledicti. Nunquam hæcenus tam bene est actum cum rebus

humanis, ut (quod jam inculcavimus) societas inite sine, in quibus navinulli essent. Non ea videtur ex ullo viro, tameti probatissimo, exigendi constantia, ut non aliquando peccet, secumque ipse dissensiat. Quanto minus id requirendum ex ea multitudine, quæ non potest non constare mirâ varietate ingeniorum, ut nemo à recto tramite deceret. Deinde dico, ut Epicuro multa falsò adscripta sunt; sic adscribi etiam potuisse Epicureisini professoribus, ut qui eandem causam tuerentur. Ac fatendum quidem est libros ab ipsis fuisse conscriptos adversus alios Philosophos; verùm neque veri id cœptum ab ipsis, neque in ipsis desit. Ea semper fuit, ac etiamnum est opinionum diversitas, ut nullus unquam dicat pro uno, quin simul dicat adversus decem. Hoc est, quod arguit veritatem in obscuro positam esse, dum singulis diversa sequuntis, sic quique ipsam ab aliis prætermissam existimat, ut vero fiat simile abs nemine arreptam fuisse. Dammandam hæc proinde est, si quis ita suæ confidat solertia, ut non modò verum se advenisse gloriatur, sed etiam eos, qui secus sentiant, dictis suis ausit impetere. Magna hæc est infirmitas mentis, ac speciei quedam malitia. Quamobrem ab ipsis ab ea videntur Epicuri Sectatores, cum vel ipsomet Cicero teste, nullam fuerit genus hominum minus malitiosum. Desunt nobis libri ipsorum, ex quibus rei veritatem liceat plenius olfacere; cum unus superstiti Lucretius, conjicere ex ipso licet, ut in antiquos Philosophos ceteri fuerint animati. Is igitur resutaturus opinionem Empedoclis, inter cætera sic præfatur, loquens de Sicilia, ex qua ille erat oriundus:

*Rebus optima bonis multâ manita virtus vi,
Nil tamen hoc habuisse viro præclarus in se,
Nec sanctum in agis, & vitæ, carumque videtur.
Carmina quin etiam divini peccatoris ejus
Væferantur, & exponant præclara reperta:
Ut vix humanâ videatur stirpe creatus.*

Et

Et vide ut lenire pergat, quæ sive in ipsam, sive in alios dicturus est:

*Hic tamen, & supra quos diximus, inferiores
Partibus egregie multis, multoque minoribus,
Quamquam multa bene, ac divinitus invenientes
Ex adyto tanquam cordis responsa dedere
Sanctius, & multò certâ ratione magis, quam
Pythia, quæ Tripode ex Phœbi, lævæque profatur,
Principis tamen in regnum fecere ruinas, &c.*

LIBER

DE OBJECTA
EPICURO GVLA.

CAPUT PRIMUM.

Exprobratur Epicuro Gula immodica.

Gredimur hoc, & sequente libro accusationes re-
texere, quæ sunt maxime populares. Siquidem ne-
mo non novit Epicurum, dum humanis audit,
appellari delicatum, mollem, enervem, lascivum,
esse minatum; dum verò asperius, heluonem, lurconem, ga-
neonem, temulentum, perditum, nequam, eleratum; & id
genus cætera, quæ Theologi, Philosophi, Oraiores, & omnes
ferè cuiuscumque conditionis homines in ipsum effusiunt,
perinde ac si tradiderit fœdissimam, nefandissimam, luxu solu-
tissimam vitam, ac Bacchanalia, Saturnalia, Lupercalia intro-
duxerit, & Philoxeno, Aristoxeno, Apicio, Heliogabalo,
Sardanapalo, similibus; intemperantior fuerit. Ut pauca por-
rò selegamus, quæ apud auctores celebrata sunt, Mitto, quod
suprà iam visum est, Epicurum à Chylippo induci illius Arche-
strati discipulum, qui fuit author Gastrologiæ. Hoc adnoto
potius inter Comicos, qui Epicurum circa Gula voluptates
proficerent, memorari Damoxenum, apud quem Coquus in
Syntrophis, ubi totam artem suam verbis sane plurimis ab
Atheno recitatis peccatissimè exposuit, præfatus se tribus pro-
pè annis Epicuri discipulum fuisse (quo loco inter cætera non
est oblitus Canonem, seu Epicuri Dialèctam, ut rem coquo
pernecessariam, & quovis pretio comparandam) hæc carmi-
ni-us concludit:

Epi-

Epicurus ipse sic voluptatem aggerit,
Manditque studiosè; ille quid bonum fiet,
Agnovit unus. At qui in ipsa Porticu,
Semper requirunt, nesciunt que quale sit.
Quare nec ipsi quod bonum ignorans, habent,
Nec dare alijs valent.

Mitto etiam quod observatum à Timone objici, debitas Di-
is victimas apud Epicurum vocari; illudque subnecto, quod
idem apud Athenæum, dum in libro tertio Sillorum de Epi-
curo loquitur, ait:

Indulget alio quàm protervius nihil.

Mitto demùm quod sequitur, Epicurum Idomeneo, ac Me-
trodoro adulatum fuisse, ut gulam expleret, aliisque corporis
voluptatibus inferviret; itemque, quod Laertius habet fuisse *lib. 10.*
turpiter assentatum Mythri Lyfimachi administratori. cum il-
lum in Epistolis *trascia vpi ad eum, Apollinem, & Regem* diceret;
nempe ut ille, unde gula consulerecur, suppeditaret. Illud ar-
tecto, quod Plutarchus refert Metrodorum scripsisse ad fratrem *lib. 1. adv.*
suum Timocratem: *Quanto sum, inquit, gaudio persusus, quam à Col.*
audacia animatus, quod ventri ritè gratificari ab Epicuro didici (nem-
pe illius contubernalis) & nihil, ò Timocrates. *juvat Græcorum*
servatorem fieri, nihil item coronas ab iis propter sapientiam obtinere.
Lavat mandere, ac potare vinum, quantum quidem ventri non nocet,
& illi tamen gratum sit. Et rursus: *Quippe, ò naturæ persecutor Ti-* *lib. 1.*
mostrates, circa ventrem est summum bonum. Quæ quidem etiam
de Metrodoro refero, ut intelligas, quorsum sancti Patres, ut
Olympiodorus, asserant vitam Epicuri, sciorumque ejus apud
Salomonem describi, cum dixisse referat intra se cogitantes non
rectè: Exiguam, & cum radio est tempus vita nostra, & non est restri-
gerimus in sine hominis, & non est, qui agnitus sit reversus ab inferis.
Quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus, tanquam non fuerimus;
quoniam sumus afflatus est in naribus nostris, & sermo scintilla ad com-
no ventum cor nostrum, &c. Ac lastim: Venite ergo, & servamus bo-
nis, que sunt, & utamur creaturæ tanquam in juventute celeriter. Vi-
no pretioso, & unguentis nos implicamus, & non prætereat nos flos
reu-

Enarrat in
Kleof. Sa-
lem c. 7.
Sap. 2.

lib. 1. offi.
cap. 12.
in Pfabn.
73. & al.
1. 8. Orig. c.
6.

temperis. Coronemus nos rosus, antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertinet ad luxuriam nostram. Nemo nostrum exorsus sit luxuria nostrae; ubique relinquamus signa latitiae; quoniam hoc est pars nostra, & hoc est fors. Plura sancti Patres obijciunt, ac nominatim B. Ambrosius, dum Epicurum appellat ebrium, & voluptatis patronum, irridere dicit ab iis, qui sobrii putantur Philosophi, &c. Itemque D. Augustinus, ac illum sequitur Sidorus, dum commemorat Epicurum à Philosophis nominatum Porcum. Fortassis etiam respexerunt ad illud Horatii in oro omnium frequentissimum:

epist. 1. 2.
ep. 4.

Me pinguem, & nitidam, bene curata cute vises,
Cum ridere voles, Epicuri de grege Porcum.

sermo 5. de
auro fil.

Heinc Epicurus à plerisque comparatur cum Prodigio, cujus in Evangelio est mentio. En ut parabolam attingens loquatur B. Chrylogogus: Cum nil divinum, nil salutare, nil profuturum, nil gentilis inveniret; in talibus desperans, de Deo, de Providentia, de Iudicio, de futuris, ab schola ad ventris se deponere ingluviem, cupiens saturari delectis, quas Porci manducabant. Hoc norant Epicurei, qui cum Platonicas & Aristotelicas percurrerent scholas, nullamque illic aut divinitatis, aut scientia invenirent disciplinam, Epicuro se tradunt ultimo desperationis, & voluptatis auctori, & manducant siliquas, hoc est, voluptatibus corporis male dulcibus inhiant, & pascunt Demones, qui semper corporum vitium saginantur, & sordebant.

CAPUT II.

Exprobatur praesertim gula saeva, & noxia.

SED levius fortasse ista obijciuntur, nisi proferamus Timocratem, illum scilicet Metrodori fratrem, qui postquam deseruit Epicuri scholam, se ea, quae in ipsa vidisset, declarare professus est. Is ergo in libris *ὀφθαλμῶν*, hilaribus inscriptis, refert, ut est apud Laërtium, Epicurum bis in die vomere solitum

praec

praec luxu; commemoratque, ut ipsem effugere vix potuerit nocturnam illam Philosophiam, ac myseriis plenum conventiculum. Ut luxum verò intelligas Philosophicam frugalitate indignum, idem Timocrates narrat paulò post, Epicurum, cum bene multa ignorasset in vita, consuevisse minam quotidie in mentem impendere, hoc est aures nostras septem, cum paulò plus sextante. Ex quo mirari nemo debeat, si Seneca, dum praecipuorum Philosophorum affectum circa pecuniam comparans, hoc habeat: *Obijciat Platoni, quod perierit pecuniam; Aristoteli, quod acceperit; Democrito, quod neglexerit; Epicuro, quod consumpserit.* Ad Laërtium porro ut redeam, cum testetur ipse bonà fide, noluisse à vivis Epicurum excedere, quin meri haultum prius sorpisset; nonne quis inde arguat, extremum actum aptè respondisse antea actae fabulae? Audivimus supra Stoicos extremum Epicuri morbum ad edacitatem referentis; Quid tum porro contigit? Non est passa, inquit Suidas, divina Iustitia pompa ipsum interesse: ejus deliria divitiis non tulit, insanam rabiem compressit, cum pernicie valere jussit. Cum hæc autem verba legantur apud eundem Suidam: *Saxæas mensas, & donaria in sepulchro hic bellus, & obsequiarum voratar collocari jussit; non est quòd mirere, si sint, qui comparent ipsum cum Sardanapolo: hic scilicet, ut Cicero refert, incidi jussit in bullo:*

l. de vi. br.
cap. 27.

in Lex.

lib. 5. Trist.

Hæc habeo, quæ edo, quæque esaturata libido

Haurit; ad illa jacent paucera, & prælara relicta.

Sive, ut Athenæus habet, Chærilii versus referens, qui ex Chaldaica scriptura Epitaphium Græcè interpretatus fuerat: *Ego regnavi, & quandiu lucem solis sum intuitus, bibi, comedi, venerem exercui; & quia scirem breve tempus esse, quo vivunt mortales, idque multis perturbatissimis, atque molestissimis inquietum; ac eorum bonorum quæ sum eliciturus, fructum, & delicias alios percipienturus. Itaque nullo cessari die, quin id agerem.* Nihil verò opus, ut referam Assyriam illam inscriptionem quam idem Athenæus habet: *Sardianapalus ibid. Anacyndarastis filius, Anchialen, & Tarsum uno die condidit. Hæc, bibere, haurire; reliqua ne digitorum quidem strepsu digna sunt.*

lib. 12.

O 2

CAPUT

serm. de con-
su. & sa-
briet.

226 dicitur, & 237 dicitur, & 238 dicitur, & 239 dicitur. *Aquā, & pane utenti, sive-
vitate personarum in corpore, insinuatque in voluptates, quas ex splendidis ca-
pitam mensis, hoc est, quod apud eundem dicebat: insinuatque ego me
dū vixi de deliciis, de voluptatibus, de curis, de vitiis, habentem se maxime,
& aquam, paratum esse etiam cum love de felicitate certare. Hæc sunt
causæ cur procuraret, ne domi suæ frumentum, seu hordeum,
seu legumina desissent. Optime verò id cum illi, tum familiari-
bus cessit, quod Demetriæ oblationis tempore asseruisset fabas,
ut primo libro dictum jam est. Nimirum non solum sibi provi-
debat, sed discipulis etiam indigentibusque amicis. Sic legimus
apud Plutarchum, quod interdum, & frumentum, & farinæ hor-
deaceæ, & fabas, modios, ad aliquos miserit. Et dicitur quidem
Plutarchus (vide tamen meritò) quod hæc verbis ad amicos
ab Epicuro scriptum est: *Imparatus sum tibi mihi magis de vitiis, quam de
deliciis, ut quædam dicitur, & 237 dicitur, & 238 dicitur. Quod attinebat ad frumentum
nobis comparandum, studiose egisset, & bona vestra erga me benevolentia eli-
distis ad calum si que pertingentia. Quid fecisset, si obliuisset. Epi-
curum commendasse non rei necessariz, sed supervacaneam de-
liciarum curam? Esto vox illa, ad calum usque, paulò figuratior:
quàm sunt tamen ejusmodi figuræ frequentes, dum viris præferti-
m de nobis bene meritis, & amicis gratitudinem testamur? At
res non est magni momenti, seu frumentum, seu quid simile. Ita
quidem apud vulgus, quod ambitioni inserviens vera bona pro-
vilibus habet, verum Epicurus ut cuiusque rei pretium genuinum
noverat, sic naturæ bona summa æstimabat: & hac quidem in
parte Alcibiadem imitatus, qui nihilò secius commendarat Cleo-
cratem, quòd oleum, mel, frumenti modios, alia id genus suppe-
ditasset. Hac de re aliam & succinctam jam laudasse illum, & procu-
rasset, ac ad ea se rediisse, que cum sibi eripere vix ulla fortuna iniquitas
posset, ut verbis utar Senecæ, maximam posset percipere, vel ex
hoc ipso voluptatim. Hanc verisimile est sentisse ipsum Metro-
dorum, cum sic fidenter apud Ciceronem exclamasse legitur: *Ocu-
pantes te, fortuna, atque cepi, omnesque aditus tuos interclusi, ut ad me ad-
spicere non posses. Qui prope ut ex Seneca jam superius retulimus, Metro-
dorum, & alios Epicuri contubernium, potius quàm schola magnos
viros fecit.***

lib. 2. ad v.
Col.
lib.

in epist.

epist. 10.

Tuscul. 5.

epist. 6.

CAPUT

CAPUT IV.

Solvuntur ea, quæ objecta de gula immodica
sunt.

Quæ cum ita se habeant, non est, quòd multum immotetur
in diluendis iis, quæ objecta sunt. Quòd enim tam multis
ex media plebe, seu plebi gratificantes innocentem lacerent vi-
rum, pro genio suo faciunt. Popularem auram sequuntur popula-
res homines; per paucis veritas est cordi. Epicurus non caupo-
narius, non edax, non bibax fuit; adeò fuit frugi, & sobrius, ut
vix cum ipso Curi videantur esse comparandi, Contrà tamen au-
dit; quid facias? neque is fuit primus, neque erit postremus,
cujus virtuti vulgus obloquatur. Satis esse illi debet, si, cum pau-
cis, bonis viris innotuerit, suam apud illos laudem consequatur.
Dicerem de Chryippo jam, nisi ea sufficerent, quæ sunt secundo
libro allata. Quod speçtat ad Damoxedum, cæteròsque Comi-
cos, nihil dicendum apud illos, quibus perfectum quæ fuerit ve-
teris Comædiæ libertas. Etenim aperte non Socrates solum ac
Plato, cæterique Philosophi à Comicis profcendebantur; verum
etiam & Pericles, & Alcibiades, & quotquot erant principes, il-
lustræque in civitate. Porro adversus Epicurum tantò erat liber-
tas major, quantò erat anxia captata facilior, tum ex verbis, tum
ex fama, & rumusculis, quos olores disseminarent. Timon non
solum in Epicurum, sed in omnes etiam alios dogmaticos Phi-
losophos, ipse Scepticus, effudit convitia. Id testatur Laërtius, lib. 5.
memorans treis libros ab ipso conscriptos, quos inscripsit *eidæ*,
hoc est *Maledicta*. Fidem porro faciunt antè recitata. Epicurus
ne suo ventri sic indulserit, ut vicimas etiam fuerit voraturus? I-
pse certè aqua abundè in potum suffecit, cum Timon *quidam*,
quali *inexplebilis pator*, vini scilicet, dictus fuerit, ut à Laërtio est ad-
notatum. Circa objectam assentionem, cogita, qualem, quâ ra-
tione seu Idomeno, seu aliis adulari poterit, ut gulam ex plerèq;
impensius, cui tam pauca erant superque, & satis; ac præfertim
quidem

quidem cum ad illos scribens, præcingendarum cupiditatum mentionem sapè fecerit, ut ad Idomenicum: Si vis, inquit, Pythias divitem facere, non pecunia adhibendum, sed cupiditativum detrahendum est. *Quam sententiam nobilem dictam, memoratamque Senecæ, aliisque, suo loco plenius referemus.* Heic verò attingo, ut intelligas futurum fuisse ut Epicurus coram Idomenico, aliisque erubesceret, si aliâ ratione voluisset apud illos vivere, quam vendendum esse ipsis persuaderet, Ut tacem ipsam non tam ad lautos illorum mensas accessisse, quam illi ad ipsam venerunt edocendi frugalitatem. Penè enim tempore toto, ex quo virum agnovimus, commorati apud illum sunt.

CAPUT V.

Satisfitque proinde iis, que sancti Patres attingunt.

JAm illa fuisse supposita, ex quibus plerique sanctorum Patrum desumpserunt, quæ Epicuro exprobarunt, partim ex dictis libro secundo manifestum sit, partim convincitur ex dictis circa viri frugalitatem. Illud certe de Metrodoro sic à Plutarcho inducitur, ut planè confictum appareat: quando apparet ex supradictis, quæ Plutarchi mens iis in libris fuerit; & aliunde perspicuum est, quod paulò antè retulimus, ut frugalitati studens Metrodorus sese adversus fortunam composuerit, magnus vir Senecæ dictus, & quem aliàs divinè loquuntur B. Clemens asseruit. Heine propter illa, quæ sequuntur ex Solomone desumpta, Sæctatoribusque Epicuri attributa, cum opponi possent varia testimonia circa virum Epicureorum, satis erat tamen si loco ex Porphyrio antè citato illud Ciceronis adjunxerimus: Ita vivimus quidam, ut eorum vitam resellatur oratio. Atque ut ceteri existimantur dicere melius, quam facere; sic hi (loquitur de Epicureis) mihi videntur facere melius, quam dicere. Ut tamen habeas vicîas exemplam, ac veluti specimen

men in germano Epicureo, accipe ut de Pomponio Attico Cornelius loquitur: Nemo, inquit, in convivio ejus aliud ac roama audit, quàm in anagnosens. (quod nos quidem invidiosissimum arbitrator, neque inquam sine aliqua lectione apud eum versatum est, ut non minus amicos, quam in convivio deleclarentur. Nonquam eos vocabat, quorum mores à suis abhorrent. Pergit: Cum tanta pecunia facta esset acceptio, nihil de quotidiano vitæ mutavit, nihil de vita consuetudine; tamquam usus est moderatione, ut neque in seipso viciis, quod à Patre acceperat, parum se splendide gesserit, neque in seipso viciis, assuetum viveret, quam instituerat, & parique fastigio stetit in utraque fortuna. Haecenus ille. Quæ memoro, ut intelligas quantæ honestatis mensa fuerit profitentium Epicureis; cum vix etiam simile quidpiam observetur in ceteris. Nihil atroxerudam de Philosophis, qui Epicurum apud sanctos Patres & irriserunt, & porcum vocarunt. cum manifestissimum sit etiam inter Philosophos regnavisse invidiam; & non esse statim quempiam seu ex barba, seu ex pallio judicandum Philosophum. Præ ceteris Stoicos fuisse, qui hanc Epicuro infamiam quaesierint, superius declaravimus; eisdem jam esse, quos Patres innuant, indicare videtur vel illud, quod allatum est ex B. Ambrosio. Clarum est enim Philosophos, qui sobrii putantur, ipsos esse Stoicos, cum videri tales semper affectaverint, tametsi Curios simulantes Bacchanalis sæpè deprehensi sint vivere. Certè haud abs re videtur interdum ex ipso Zenone quaesitum, quonobrem, anseris cum esset, inter potandum tamen hilaris esset? (ne prolationem, aut nimiam potationem interpretet illud *εὐφροσύνην διακρίνει*, quod est apud Latinos) cum ille respondit, etiam maledictor a lib. 7. qua lapsus dalecseret. Hæud abs re etiam memorant Chrypsippum lib. 7. idcirco interisse, quod suave merum, & dionis & cyperis, ebibisset inter sacrificia. Tandem haud abs re Stoici notantur aliter dixisse, aliter vixisse, propter illud Satyrici:

*Egerunt trepidi verâ, ac manifesta canentem
Stoicidæ. —*

nec desunt, qui putent ad eos pertinere, quod Quintilianus habet, dum, Non, inquit, virtute, ac studiis, ut habeantur Philosophi

Jovent. Sert. 2.

P laivo.

laborabant, sed vultum, & tristitiam, & dissentientem à ceteris habitum
pejissimis moribus praeindebant. Quanquam ut id de omnibus inter-
pretandum censent, abdit. Ad Horatium quod attinet, ille, cum
esset Epicureus, scemina id vulgare jocando aduulsi, ut suauem,
& tranquillam vitam melius persuaderet amico, cui statim antè
dixerat:

Omne crede diem tibi diluxisse supremum;

Grata superueniet, quae non sperabitur hora.

lib. 1. epist. 4.

Ad illud B. Chrylogi nihil aliud dicendum est, quàm quod elic-
ticitur ex dictis libro secundo circiter finem de adfectu sanctorum
Patrum in Epicurum declamantium.

CAPUT VI.

Respondetur demùm objectis de Gula facta, & noxia.

lib. 10.

lib. 26. c. 3.

RESPONDENDUM foret specialius, & accuratius ad eas, quæ alla-
ta sunt ex Timocrate circa foeditatem vomitionum quoti-
dianarum, & similia; sed ea excutuntur uno verbo à Laertio,
dum insanire illos dicit, qui Epicuro talia objiciunt. Et fortassis
quidem potuit Epicurus vomitione uti ad stomachum exoneran-
dum humoribus superfluis, ac praertim longè à fastu, digestio-
neque jam peractâ, cum & hanc praxin fuisse Romæ ante tem-
pora Asclepiadis frequentissimam narret Plinius: sed vomere il-
lum solitum præ luxu, aut potatione liberiore, ingurgitationeq;
quadam, admittit sibi ipsi fidem. Ut enim præteream quantum id
repugnet iis, quæ memorata sunt de summa viri frugalitate, itiq;
etiam, quæ de tenui victu ab ipso conscripta referunt aliàs, quæ-
so quæ frons adeo perfriçta, ut huic vivendi instituto sapientie
studium præterere auser, præcipuè verò in oculis tantæ civitatis,
in qua professorum sapientie tantus numerus, & æmulorum ob-
servantium, obtere tantumque tantum studium. Fidem quoque
dero-

derogat sibi quod objicitur de immodicis, ac fortunæ Epicuri
imparibus sanè impensis. Ubi certè panis hordeaceus, abe, a-
qua, aslis unius viticim impendium, & similia solum audiuntur;
nihil est opus tantâ profusione. Quanquam etiam illæ impensæ
elevarentur, si dice es tantum fuisse convitium, simul neme-
pe cum Epicuro philosophantium numerum, ut vix etiam Atti-
ca mina tam multis, licet parcissime victum curarent, foret facti:
cumq; reditus Epicuri tanti esse nequiverint, factum supple-
mentum ex iis, quæ opulenti amici conferrent. Verùm, seu Ti-
mocratis libi i sunt suppositi; seu Timocrates re. erâ ab Epicu-
ro discessit, graviter videlicet ferens illius objur gationem ob
Metrodorum fratrem offensum, uti apud Plutar. hum est; pos-
sunt esse omnia proflus commentitia. Quod ad vinum attinet
ab Epicuro postulatam, cum jam propè deficeret; quæso te, cui
nisi inhumano, intolerabile sit, hominem vexatum tam magnis,
tamq; diuturnis doloribus, atq; etiam præ balnei debilitatione
animo deficientem, vini puri aliquid ad exhilarandum cor, exci-
tandumq; spiritus sorbere? Nisi verò tantâ agendum, censlen-
dumq; invidiâ est (ut istud erapule tribuatur: quemadmodum
feri videas apud aliquos, qui ex vulgata vesium Laertii inter-
pretatione illud desumunt, ac in ore habent:

— sitentis hausit

Suave merum; hinc Stygias vorans hausit aquas.

Sanè & textus Græcus id non habet, & si haberet, lusus foret, ac
licentia poetica; cum præsertim nosset Laertius Epicurum non
vino ingurgitatum, neq; inter vomitus exhalasse animam; sed
fana mente præditum; ad absenteis amicos scribentem, eos, qui
aderant, commententem. Quid dicent isti, si ut Plato in nupris
cœnans mortuus esset? Si ut Arcefilas, facturus calicibus hausit,
de quo in epistola 100; si ut Laeydes, factus prius paralyticus ex
uberiore potatione, in medio est; quæ omnia sunt apud Laertium, &
ex Hermippo maxime. Ne referam quod Athenæus memorat
de Xenocrate, illum scilicet uno haustu sorpsisse vini congium,
hoc est pintas treis Parafinas, atq; semissem. Ut ista autem præ-
teream, sufficit mortem obitam ab ipso constantius, quam aut

à Zenone Stoicorum patre, qui ex Læthio sese strangulavit; aut sexcentis similibus, qui pari modo vitam finierunt; Speusippo Menippo, Metrocle, & aliis. Fortitudinem certe ejus in stranguria, & torminibus Cicero aperte commendat; & cum Stoici hos morbos ad edacitatem potius, quam ad nativam complexionem, cujus sibi nemo est author, referunt, patet quo genio ducti id faciant. Ac declamat quidem, & metas Grammatici excedit Suidas. Quis tamen non videat frequenter viros optimos eodem morbi genere, & cum eisdem doloribus, quibus obiit Epicurus, interire? Sunt, qui id statim referant ad ulticem Dejustitiam, quemadmodum Suidas. Sed hoc ut negandum omnino non est, ita omnino asseri non potest, quin injuria fiat eidem justitiæ, quæ plerisque fonteis prætergreditur. Si enim ex acerba morte inferas prorsus ultionem divinam, nonne prorsus ex tranquilla benevolentiam in feres? Quid dices verò vel de uno Dionysio, cujus impietatibus gravissimis enumeratis pergit Cicero: *hinc nec Olympum Iovis fulmine percussit, nec Aëtolios misero, distansque morbo tabescentem interemit, atque in suo lectulo mortuum in Tynopandis regum illatum est.* Sed hæc altioris sunt disquisitionis: & quod præsentem attinet locum, memorare sufficit Aristotelem optinè sensisse defectus, qui nobis à natura insunt, esse non exprobratione, sed commiseratione dignos. Plutarchus certe humanè se in eo uno gessit erga Epicurum, quòd referens morbos, qui tam Epicurum, quam amicos ejus abduxerunt: *Hæc quidem, inquit, non exprobramus, quippe qui nosmetipsi & Pherecydem, & Heraclitum gravibus morbis laboravisse: sed possumus, &c.* Ut Pherecydem potèd memoravit, qui mortuus est phthisi, & Heraclitum, qui intereunte sic adjicere poterat Antisthenem, & Polemonem, qui interiere phthisi; Lyconem, qui podagra; Cleanthem, qui gingivæ putredine; & sic de innumeris aliis. Quod postremò spectat ad ea, quæ Epicurus sepulcro suo incidendi jussisse urgetur, constat profectò Suidam studiosè nimis collegisse rumculos omneis in Epicurum ventilatos, dissimulatis interea iis, quæ seu vera, seu fide digna aut cõpererat, aut comperire potuerat. Verba sanè quæ obijciuntur, nullo modo exstant in tota serie testamenti, quod apud Læthium

lib. 2. Trist.

lib. 3. de nat. Deor.

L. 2. adv. Col.

tium conservatum integrum est. Seu verò testamento, seu codicillis Epicurus illud mandasset, Cicero non prætermisisset, qui curiosè adèd observavit Epicuri omnia, quibus posset disciplinam illius coarguere. Heine nihil necesse refellere comparationem Epicuri cum Sardanapalo, cæterisve similibus; maxime cum perspicuum sit, eos, qui hujuscemodi comparationes instituunt, longè prorsus abesse ab ea Epicuri sobriitate, quæ superiùs descripta est.

lib. 1. de sup.

LIBER SEPTIMUS.
DE OBJECTA
EPICURO VENERE.

CAPUT PRIMUM.

Declamatur in Epicuri Hortum, quasi in
Lupanar infame.

lib. ad v.
Cal.
lib. 10.
lib. 2. c. 1.

loc. cit.
lib. cit.

lib. 5.
lib. 10.

lib. 13.

A Idetur imprimis Epicuri hortus, fuisse quasi prosti-
bulum, quò Scorta Græciæ convenirent. Ecce
enim partim à Plutarcho, partim à Laërtio, partim
à Cleomede recententur meretrices Leontium,
Themista, Philænis, Niccedium, Eroïum, Hedia, Marmarium,
Bodium, Phædrum; præter Cyzicenam illam meretricem,
quâ communi jure cum Polyæno Epicurum fuisse in horculo
utam Plurarchus testatur. Scribitur porro apud Laërtium E-
picurum simul, atque Metrodorum rem habuisse cum eisdem
meretricibus, ac nominatim cum Leontio. Ac ne munus
quoddam ad Lupanar necessarium desse posset, ibidem ad-
jicitur, unum ex memoratis illis Epicuri fratribus lenocinium
exercuisse. Cum autem Clemens Alexandrinus sapientem in
Horto quaternionem cum meretrice memorat, significare, opi-
nor, Epicurum, Metrodorum, Polyænum, Hermachum, ac
meretricem Leontium. Ut verò de ipsa Leontio, quoniam
evasis præ ceteris celebris, aliquid adjiciam, Athenæi verba
hæc sunt: *iste igitur Epicurus amicam habuit Leontium, quæ propter
artem meretriciam rumore crebro celebrata est. Hac verò cum Philoso-*
phia

phia cognisset operam dare, scortarum in celsitu; sed in hortum ven-
tibus cum Epicuro enutritis, ac præparatis cum Epicuro, adeo ut ipse fuisse
se multum de esificitum in suis ad Diemachum. Epistolis declaraverit.
Non memero heic Danaen hujus. Leontii filiam scortatam si-
militer fuisse, existisseque non inam Sophonis Ephesii a-
massiam, ut apud et m. e. m. Athenæi m. est. Pessimus jam ad-
texere, quod superius attingimus circa nocturnam illam Philo-
sophiam, synagogenque mysticam. Si quidem præter comel-
sationes, & computationes possunt ea intelligi, quæ in noctur-
nis Bonæ Deæ sacris parati quodam obiecta sunt: Et non
ineptè quis intelligat ex hæc contumelia desumptum, quod ^{lib. citat.}
Plurarchus scribit Cornidem quasi ex Ephemeride repetere
solutum, quoties cum Hedia, & Leontio rem habuisset, Tha-
sum bibisset, opiparè cœnasset. Ex hoc certè esse videtur cur
Epicurus iterum cum Sardanapalo conferatur, dum inter scor-
ta purpuram nens, sua illis pena distribueret. Cur item illud
sodalitium comparetur gregi lociorum Ulyssis, ac jam à no-
florum plerisque dictæ Niagorum Synagogæ. Cur denique
hortus Epicuri similis dicatur Circes, Augiæque stabulis, &
ut nostrorum plerique declamant, Paradiso illi Mohammedis, ^{dial. cum}
in quo, ut ipse Mohammedes (ex vulgari versione) ait: *Quis-
sap. ind.*
*quid veluti beati presb. est, & quascumque, & quomodo cumque voluit,
voluptates habent, & qualiter, & ubi, & quando, & quantum, & quoties
volunt, sine mora, & discipulato. Ita quidem, ut quas hic exores
habuerunt fideles, habeant & illi; & cetera concubina erunt; ancilla-
rum verò non erit numerus, &c.*

CAPUT II.

Iterum Epicuri amores, & accepta ex iis damna.

Sed ut specialius aliquid circa Epicuri amores dicamus, ex-
stat ecce apud Laërtium velut fragmentum in pistolæ, quam
ille ad Leontium scripsit: *Amoris amorem, fides amoris amor, via veritatis*
et

inquit, Epicurum quam celeritè in catalogo dimittebat, unguento in caput ipsius effuso, ut qui omnia esset voluptatis. Epicuri, inquit Maximus, ne nomine qualem ipsum sero. Neque enim Philosphiam aduicuo, qua læsi viuat, nisi neque Imperatorem, qui discedat ex acie. Ipse Laërtius cum aliis sæpè Epicurum stultitiæ damnet, tum re-lais illis jam ante citatis ex Lucretio versibus;

lib. 3.

Qui genas huius non ingenio superavit, & omneis
P' astrinxit, stellis exortus uti atherius Soli.

lib. 3. cap.

Subdit: Quis equidem versus nunquam sine risu legere possunt. Non enim de Socrate, aut Platone hoc saltem dicebat, qui velut Reges habentur Philosophorum? sed de homine, quo sano & vigente nullus ager ineptius deliravit. Sed ne id genus plura confister, obliuolum quod Arcefilas apud Laërtium interrogatus, cur homines ex ceteris ad Epicureos, ex Epicureis autem ad ceteros non migrarent, re-

lib. 4.

spondit: Quomam ex viris quidem galli sunt, ex Gallis vero iri non sunt. Alludens scilicet ad Gallos sacerdotes Cybeles exlectos, & effeminatos. Ii possent quidem benè multi hoc loco enumerari ex Epicuri familia qui Philosphiæ asperferunt labem: sed omnium instar esse potest ille ex Seleucia Diogenes, cuius jam ante facta est mentio. Scilicet narrat Athenæus quemadmodum ille à Rege Alexandro petierit, obtinuerit, ac deinde Lyfiodo meretrici, quam deperibat, dono dederit tunicam purpuream, aureamque coronam virtutis effigie insignem. Itemque, quemadmodum in convivio celebri risus ingens fuerit excitatus, ubi huius insignibus exornata muliercula apparere iussit; cum vix tamen Philosphus ejus laudandæ faceret finem. Ad hunc locum spectat quod memorant Suidas,

lib. 5.

Ælianus, & alii Epicureos fuisse à Romanis publico Senatus decreto expulsos, itemque à Messeniis, quod Adolescentium corruptores essent, ac propter molliem, & impietatem, commu-larent Philosphiam. Addunt verò illis ejectis quod quidem fieri ante Solis occum oportuit iussisse Messeniis, & à Sacerdotibus templa lultrari, & à Timuchis urbem purgari; quasi scilicet à piaculis, fordisque liberam factam. Referunt etiam ut Lyctii appellentis illic Epicureos abegerint. lege

in not.

Epic.

lib. 9. not.

Iust. cap. 12.

apud

apud ipsos lata, ut effeminata, degeneris, & turpis sapientia inueneret, atque adeo Diis inuisi homines per præconis vocem Lyctio pellerentur: si verò quis eò venire audeat, ac legem istam contemneret, in sua catassa vincitur teneretur diebus XX. prope Curiam, & nudus melle, ac lacte persusis apibus, & musis intra illud tempus ferret pabulum, eoque exalto, si superstes esset, veste indatus suminea, & saxo præcipitaretur. Ue verbo dicam, sic Apollinaris:

in epist.

At Epicureos eliminat unâque virtus.

CAPUT IV.

Epicurum castè vixisse docetur.

Abes huc usque quid Epicuro circa Veneream in temperantiam possit maxime obijci. Placet porro initio statim his omnibus opponere testimonium viri & docti, & sancti, quem merito innumeræ obloquentium turbæ præferendam censas. Is est Gregorius Nazianzenus, qui cum in suis Jam-bicis continentiam aliquorum Philosphorum commendaret, de Epicuro sic cecinit:

Iam. 12.

Isam voluptatem putavit premium

Epicurus exilare omnibus laboribus,

Mortaliumque tendere huc bona omnia.

Ac ne ob voluptatem improbam, hanc laudaret.

Quis crederet, moderatus, & castus fuit.

Dum vixit, ille, dogma moribus probans.

Nihil sanè hoc elogio illustrius; demonstrat enim ut Epicurus non modò casta docuerit (scilicet aliam voluptatem, quam Veneream, damnaramque defendendo) sed castè etiam vixerit, hoc ipso arguens se voluptati obsecrari non patrocinari. Scriberit porro Seneca, cum de Epicuro loquens: Miram est, inquit, aliquid fortiter diu ab humane molliem professo; ita enim plerique judicant. Apud me verò Epicurus est, & fortis, licet manneaturs. Verumtamen quid Epicurus seu docuerit, seu dixerit, suo

epist. 33.

Q 2

re-

referendum est loco, ubi scilicet quemadmodum ille amorem tam mulierum, quam puerorum penitus damnaret; cum & interea succedere possit, quod ex Epistola ad Menecem superius iam relatum est, Non enim poterunt mulierumque fructiones, &c. De moribus hec agimus, quos etiam castos non dissentire, qui opiniones ipsius fuisse impudicas existimant. Unus audiatur Cicero, dicit, inquit, aliquis, Quod ergo? ta Epicurum existimas ista voluisse, aut libidinosos ejus fuisse sententias? Ego vero minime; video enim ab eo dici multa severe, multa praeclare. Itaque, ut saepe dixi, de acumine ejus agitur, non de moribus. Quamvis spernat voluptates eas, quas modo laudavit, ego tamen memero quod videatur ei summum bonum, &c. Quamobrem tamen si supposuerimus Epicuri doctrinam fuisse obsecram, & exhibendam quod suo ut recipimus, loco declarabimus, quam à vero abhorreat) adhuc tamen quod spectat ad vitam, & mores, continentiſſimus existit. Certè cum audis Ciceroni memorare Epicurum aspernatum fuisse voluptates, est quòd putes Metrodorum sermò de se, & Epicuro dixisse, quod Plutarchus alicubi refert, videlicet, in voluptates corporis se inspuere.

Postremò verò, ut habeas testimonium ab inimico, atque idèò omni exceptione majus, ecce ut Chryſippus de Epicuro sentierit. Scribit Stobæus, quempiam fuisse, qui & non in captum amore virum sapientem dixerit, & ipsius Epicuri exemplo inter ceteros id probavit: Chryſippum autem contraxisse, & Epicurum quod attineret, exceptisse nihil ex ejus exemplo conclusit, quamquam foret de ad Deos, sensu (seu passione concupiscibilis appetitus) carens. Quo loco vides Epicurum tum citari ab aliis in exemplum continentia, quæ sit viro sapientem digna: tum adversarium ejus Chryſippum non negare ejus continentiam, sed illam solum tribuere stoliditati, potiusquam virtuti; quòd ut nihil aliud, saltem fidem facit Epicurum incontinentem, libidinosumve non fuisse. Hæc porò Chryſippi redargutio cum ea consonat, qua Galenus Epicurum taxat, non sanè circa nimium, sed circa nimis partem Venereorũ usum; cùm, ut jam antè meminim⁹, censuit ipsum

3. Tufc.

lib. 2. adv.

serm. de
Fav. & Cass.in 3. Epid.
com. 1.

nonquam prodesse, multamque esse nisi & nocere; verum hæc de re a libi. Adnoto heic solum nihil esse mirum si Chryſippus existimavit hominis esse stupidi, ac bardi amore non capi; contra verò amore capi solertis esse, ac ingeniosi: quando se ipse hæc ratione factoque ipso planè solertem, ingeniosumque esse probavit. Sanè, ne cætera conflecter, legitur ecce apud Laertium ^{lib. 7.} turpia, infanda scripsisse. Quippe in commentario de antiquis philosophis, quæ de Love, & Luone tradit, turpiter confingit, (verba sunt Laertii) sexcentis versus ea scribens, quæ nemo in ore quidem inquinatissimo scriberet. Turpissimam enim, ut ajunt, illam scribit historiam (tranet si laudat ut Physicam) scortis potius, quam Djs congruentem, ac præterea ab iis, qui de tabulis scripservnt alienam. Neque enim apud Polemonem, neque apud Hypsicraten, ac ne apud Antigonum quidem in veni, sed ab eo confictam esse. In libro autem de Republica, etiam cum matre, & filia, ac filio committere corpus concedit. Hæc, & plura sunt quæ Chryſippo attribui scribit Laertius.

CAPUT V.

Purgatur Epicuri Hortus ab infamia ex mulieribus.

Cum itaque Epicuri mores nihil impudicum habuerint, existimare par est non fuisse Hortum ipsius infame lupanar, tamen si mulieres nonnullæ commoratae in illo sint. Vel omnes enim, vel certè plures ex iis, quæ enumerantur, cum Epicuro sunt conversatae, non ut se prostituere, sed ut cum eo philosopharentur. Scilicet hoc novum non fuit, ut ingenuæ, præstantesque ingenio feminae in Philosophorum scholis atque, ac vici convenirent. Ecce enim in Academia audivimus Platonis fuerant, & Isathenia Mantinica, & Axiothea Philasia, perinde ac Xenocrates, Aristoteles, & alii viri, ut Laertius memorat, adjiciens Axiotheam virili etiam habitu, ex Diocarcho, fuisse

fuisse indutam; cum addat easdem quoque fuisse Spensippi discipulas. Enimvero Pythagoras, nonne mulieres plurimas in disciplinam suam admisit, quemadmodum Porphyrius, Jamblichus, & alii scripserunt? Nonne etiam ex Laertio plurimi uxores suas erudiendas ipsi tradiderunt, quae Pythagoricae dictae sunt? Ex harum fortè numero ipsa quoque Theano fuit; quippe quam nonnulli voluerint uxorem fuisse cujusdam Brontini, Pythagorae vero exstitisse non uxorem, sed discipulam. Quid memorem id etiam moris consequentis scilicet fuisse. Audi enim Porphyrium de preceptore suo loquentem: *Audiebant Plotinum etiam mulieres novissimae, admodum sapientiae ejus deditae, quarum in numero erat Gemina, in cuius etiam laribus habitabat. Item Geminae hujus filia nomine similiter Gemina. Amphibichia quoque Aristonis filia, & filii Laumbichi uxor. Multi quin etiam viri, multa & mulieres generis nobilitate pollentes, cum mortui iam propinquus essent, liberos suos tum matres, tum feminas una cum omni substantia Plotino, tanquam sacro cuidam, divinòque custodi tradebant, atque commendabant. Quocirca Plotini domum plenam jam puerorum, virginumque videres, &c.* Hæc commemoro, ut intelligas haud absimilem Epicuri scholam, quemadmodum intelligi vel ex uno ejus Testamento liquet. Atque, ut cætera omittam, potuerunt illæ feminæ cum Epicuro conversatæ Pythagoricarum instar, uxores esse commemorant etiam eam ipsò familiarium. De Themistâ certè, quod fuerit Leontii uxor, perspicuum est. Leontium quoque tamen fuerit Metrodori concubina, pro more tamen patrio uxoris instar illi esse potuit, quemadmodum fuerat Aristoteli Herpyllis, ex qua susceptus Nicomachus. Porro, ut Leontium serio Philosophiæ operam dedisse agnoscas, repetendum id solum est, quod superius attigimus, videlicet habuisse illam, unde librum adverterit Theophrastum Philosophum scriberet. Et ne quis putaret ipsam quidpiam solum esse utiis muliebris, testatum fuisse M. Tullium, opus hujusmodi conscriptum suo sermone, & Attico: *Quibus verbis, & eruditio, & elegantia indicatur. Quin etiam scribit Plinius Leontium Epicuri cogitantem depictam fuisse; ut ipsam nempe intelligamus Philosophicis meditationibus deditam. Quippe si illa meretrix fuisset, profectò non cogitabundam,*

in not. P. 1. h. lib. 8.

in 11. Plot.

L. aert lib. 5.

lib. 1. de mor. Deor.

lib. 35. c. 11.

dam, seise subfultranti oris habitu mulierem pingi oportuerat. Ut agnoscas etiam I hemistam philosophatam serio fuisse, notandum solum est Laetantium, cum philosophari neget feminas, unam tamen excipere ex omni memoria Themistam: & Ciceronem ita illius suspexit sapientiam, ut in L. Pisonem agens, ironice dixerit: *licet sis Themistâ sapientior*: Nempe eo sensu, quo mox ante: *Tu eruditior, quam Piso* (avus scilicet prænomine Marcus) *prudensior, quam Cotta, abundantior consilio, ingenio, sapientia, quam Crassus.*

Edisserendum fortè heic esset, admittere, ut sunt imbecilla feminarum ingenia ad Philosophiam debeant? Sed paucis, constat non sine invidia posse arceri à Philosophia, seu summi boni prosecutione, adeptioque felicitatis, si qua judicio, & affectu philosophico fuerint: cum & ejusdem nobiscum naturæ participes, easdem nobiscum dotibus possideant, & pleraque ingenii acmine, ac robore præsentent vitis plurimis, etiam ex iis, qui existimant se optimè philosophari. Atque id quidem, ut experientiam plurimarum Heroïdum, vereque doctarum præteream, (quas inter semper eminebit, quæ rarâ nostris sæculi felicitate efflorescit Ultrajectensis illa puella Anna Maria Schurmana, omni genere non virtutis minus, quam eruditionis ornatissima prætereamque etiam, si Plato voluit mulieres porinde ac viros sese immiscere Reipublicæ, non esse quod eadem à rerum speculatione prohibeatur. Deinde quæri id etiam posses, an non imbecillum videatur castitatis præsidium in tanta familiaritate committeri feminas vitis. Verùm ut contendere nolim rem se in illa consuetudine perinde habuisse, ut si quæ sapiam marmoribus copulavisset marmora, (puta cum magno temporibus illis non daretur vitio, si quis à se nihil humani alienum esse arbitrareretur, ac damnarum solum haberetur etiam à Philosophia, si quispiam intemperanter, cumque legum, sanitaris, ac famæ dispendio sese Veneris dederet.) ita potuit tanta in illa conversatione esse moderatio, ut peccatum nihil fuerit adversus temperantiam; maximeque cum tanta illic coleretur sobrietas, quæ inimica est Veneris, & cum ipse qui præerat, infli-

lib. 3. c. 24.

lib. 5. de Rep.

instituebatque Epicurus, sic continens foret, ut iam diximus, & adversus Venera ita declamaret.

Dices, si Epicurus celibem, continentemque vitam traduxit, ac neque uxorem, neque concubinam habuit; cur non eandem rem familiaribus, ac Metrodoro præsertim persuasit? Ratio esse potuit, quia fragilitati illorum consuluit, nec jugum ipsis imponere, quantum subire ipse, voluit. Sic visum superiore libro; cum ipse dietam non toto asse pasceretur, concessisse Metrodoro, qui non tantum profecerat, ut pasceretur toto.

Postremò, quòd Leontium non negetur fuisse Metrodori concubina; disquirendum esset an id fuerit Horto, seu Epicureo contubernio indecorum. Sed notum satis superque est, vix Philosophum illum celebrari, cujus concubina aliqua non memoretur.

Rem habes luse ab Athenæo, inter cæteros demonstratam. Et cum res temporibus nostris diffamata jam fuerit, existat tamen leges Civiles, & Canonica, ex quibus evincitur fuisse aliter majoribus nostris usurpatum. Quod quidem attingo, non sanè, ut vitio quaeratur patrocinium; sed ut intelligas tantò minus damnari posse concubinarum ulum apud Ethnicos, quanto olim, per ea, quæ nobis morum, pietatisque principia, regulæque sunt, prohibitus minimè fuit. Nihil heic adiciendum est de nocturno illo conventu; cum ex dictis superius constet rem esse commentitiam. Illæ omnes comparationes cum Sardanapolo, cum Sociis Ulyssis, cum Agniæ stabulo, cum Paradiso Mohammedis, declamationes mera sunt. Quod spectat ad Corniaden, non fuit ille Epicureus; sed Plutarchus solum innuit non debere virum sapientem similes turpis cogitatione repetere, ut faciebat Corniades, homo scilicet perditus, quem etiam ab Epicuro improbatam non obscurè colligitur ex ipso Plutarchi contextu.

lib. 13.
In concub.
ff. de concub.
Dist. 14. c. 5.
Ibid. cum 4.

CAPUT

CAPUT VI.

Reselluntur Epicuri amores, & damna ad ipsos relata.

RESPONDENDUM ad ea restaret, quæ ex Plutarcho, Cleomede, ritèque ex aliis apud Laërtium objecta sunt: Sed & notum ex antè-dictis quàm mente illi animati adversus Epicurum fuerint; & repetitum est aliquoties, ut Laërtius dixerit insanos, qui talia comminiscerentur. Sanè quod attinet præsertim ad amatorias Epistolâs, nemo ambigat illas ex iis fuisse, quas Diotimus Stoicus Epicuro imposuit. Ac de Leontio, & Themistâ, quarum altera concubina, altera uxor familiarium fuerit, res ipsa planè reclamant; maximè verò cum Laërtius referat hanc commentationem ad obrectatorum insaniam. Opinor autem, si Laërtius recitavit ex Alciphronè Leontii Epistolam habuisset ad manum, idem de ea fuisse laturum iudicium. Nempe sive Alciphron ipse, sive alius confinxerit, apparet sanè captata nimis, affectaque declamatio. Heine non memoro ut Leontium; veluti etiam Metrodorus, ante Epicurum diem obierit, cum Epicurus filii ipsorum Epicuri nomine, tanquam pupilli in testamento, & meminere, & curam habuerit; ut intelligas qui Leontium scribere ad illum potuerit, & jam quidem octogenarium; cum ipsi Epicurus supervixerit, ac deinceps obierit, vix annum egressus septuagesimum primum. Quod ad Pythoclem attinet, cæterisque adolescentiis, parem causam Laërtius facit, cum ex eadem insania Epistolâs depromptas refert. Et certè cum Pythoclem ipsam, ac etiam Menæceum, & alios Epicurus ita ad philosophandum, excolendumque virtutes, ac nominatim continentiam adhortatus fuerit; ut quæ supersunt Epistolæ partim integræ, partim per fragmenta, declarant; longè omnis suspicio evanescat, aboleturque. Nisi porro Stoici fateantur potuisse illâ de Epicuro præter verum, ac jus vulgari, quid dicant ad ea, quæ de iplo quoque Zenone in vulgus abierunt? Antigonas enim Carystius (Athenæo referente) in

R

ejus

ἀντὶ τοῦ εἶναι (ita videtur, pro ἀντὶ, *scilicet* ἵ δὲ δόξα μὴ μνημονεύουσα
 (videtur, pro ἐπιμαρτυρούμενον) τὰς ἐν τῷ Καταλόγῳ κείμενας, ἀνεπίγνωστος
 (videtur, pro ἀνεπίγνωτος) ἐν ἑαυτοῦ ἀπορίας ἐπιπέσει· ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἰσχυρῶς
 ἐπιπέσει ἰσχυρῶς, ὡς ἢ κενὸν, ἀλλὰ ἢ πῶς ἔπειτα ἂν, ἐπὶ τοῦ εἶναι. Dum
 moribus teneret, familiares sermone non erant mihi de doloribus, quos tuus
 perpetuabat in corpore; neque cum illis, qui accedentes impiebat me, hisse
 de rebus quibus inquebar; sed in discedendo de rebus natura praecepit de-
 terere ab temporibus. Cuiusmodi ad hoc invidiosum forem, ipsa interim mens motu-
 inum in corpore exiit aliarum non particeps imperturbata, ac bonum suum
 inmemoratum servans, constabat. Quin etiam ne Medicis, quidem tanquam
 remedia adhibendo quidquam praestitutum permittebam me; & vita nihil-
 omnino non male, neque indecoro congruebat. Cui profecto loco accom-
 modari potest quod habet alia occasione idem Epicurus apud Sen-
 necam, dum, Magnificenter, inquit, mihi crede, sermo tuus in grabato
 videbitur, & in panno: Non enim dicentur tantum illa, sed & probabun-
 tur. Itemque Senecam, dum post commendatam illam Epicuri
 de Sapientia, ac beata vita in Phalaridis taurinum descensuram sen-
 tentiam, de qua dicendum aliis, tum multis interpositis, memo-
 rat illam male valetudinis, & dolorum gravissimorum percussorem, in qua,
 inquit, Epicurus fuit illo summo, ac fortunatissimo die suo: At enim se
 vesper, & excolerati reus tormenta tolerare, viderentem doloris accessum
 nem non recipientem; esse nihilominus sibi illum beatum dum: beatum au-
 tem agere, nisi quae est in summo bono non potest. Et statim: non potest dici
 hoc non esse par maximum bonum, quod beate vita clausulam imposuit, cui E-
 picurus extrema voce gratias agit.

epist. 10.
 epist. 66.

CAPUT VII.

Restituitur Epicurus in Philosophorum
 chorum.

Nunc, quod Epicurus abactus est Philosophorum choro à be-
 ne multis esse videatur, nihil profecto mirum est, Alii enim
 ex

ex studio Sectae male affecti in ipsum fuerunt, ut Epicetus, Cleo-
 medes, alii, praeter Stoicos illos antiquiores. Alii seu ignora-
 verint, seu dissimulaverint quanta fuisset in Epicuro seu doctri-
 nae castimonia, seu vitae continentia; praeter quaedam tamen fe-
 flivitate, virum perinde exceperunt, ac si fuisset tam moribus,
 quam dogmatibus voluptuarius; ut Pater ille Themistii. Alii,
 cum fervore quodam declamationis abripserunt, facile eo de-
 lapsi sunt, ut de Epicuro sermonem haberent iuxta vulgarem
 sententiam, quemadmodum Maximus Tyrius. Alii pro stu-
 dio virtutis, affectuque pietatis sic expedire iudicaverunt; ut
 nonnulli sanctorum Patrum, quibus accensetur Lactantius.
 Enimvero, quid putas est dicendum de Arcesila Epicuri con-
 temporaneo? idem profecto, ac forte pejus, quam de ipsis
 Stoicis. Imprimis quippe Arcesilas ex eo oderat Epicurum,
 quod cum auram popularem insolenter prorsus captaret
 (ἐπιπέσει, ἢ ἐπιπέσει) exempli causa, vocibus illis, quae sunt
 apud Laetium, *Mis ego, & non assentietur his quisquam?* Epicurus *id est*
 aliquando ipsum sic taxaverit, quasi nihil iactaret proprium,
 sed desumptum solum ex Platone, Pyrrhone, Diodoro. Id in-
 nuit Plutarchus Epicurum scribens dixisse de Arcesila, *id est*
pejus dicitur idem dicitur, ἐπιπέσει ἢ ἐπιπέσει, ἢ ἐπιπέσει ἀδύνατον ἀπομαρτυρῶναι,
 ipsam, cum nihil proprium esseret, opinionem de se, gloriantique apud
 hominum illiteratos parasse. Deinde mirum, qui Arcesilas Gallos
 vocaret Epicureos, ipse palam usus Theodora, Philaeteque
 scortis, itemque Demetrio, ac Leochare adolescentulis; adeo
 ut proinde illum corruptorem juvenum, & cynaëdo digna lo-
 quentem Aristi Chius dixerit; quod memoratur apud Lae-
 tium. Sed haec ut nulla faciam, magnosque quosdam viros
 opponam, qui Epicurum inter summos Philosophos habue-
 rint. Occurrit imprimis Menander, Epicuri coetaneus, ac
 proinde morum ipsius, placitorumque intelligens. Huius te-
 stimonium quanti sit faciendum cognoscat ex Plutarcho ve-
 lim, quo loco eius comparationem cum Aristophane instituit.
 Ipse itaque Epicurum cum Themistocle ita confert, ut quem-
 admodum libertatem patriae ad Themistoclem, sic ad Epicu-
 rum

id est
 id est
 id est

rum sapientiam ejusdem patriæ referat, memorabili illo disticho in Anthologia asseruato, indicatquo superius.

*Χαίρει Νεοκλήϊδην διδάσκοντάς τε, ὡς ἰσχυρὸν ἄνδρα
Μακρόν τε βάρβαρον ἀνὴρα καὶ, ἴσ' ἀδύνατον αὐτῷ*

Pat Neoclularum, quorum nullus libera ut esset,

Alter ut saperet Patria, fecit, Ave.

lib. 10.

Sequitur ille Athenæus, cujus quoque supra ex Laertio meminimus. Is nempe celebrem sententiam ex Epicuro descriptam prosequitur hoc disticho:

*Τὴν Νεοκλήϊδου τὴν εἰς τὸν μακρὸν Μακρῷ
Ἐλάττω, ἢ Πλοῦτι ἰσχυρὸν ἄνδρα.*

Hic Neoclii natum sapientem dogma Camæne,

Aut Phœbi Tripodæi educere sacri.

lib. 1. de libem.

Adtextur ille etiam memoratus Constantinus Porphyrogeneta, Imperator eximie doctus, qui Insulam Samum describens: Ex hac, inquit, prodierunt viri sapientia laude insignes, Pythagoras Samius Mnesarchi filius, & Epicurus Neoclii, & Melissus, alique non pauci.

lib. 8.

Quod porro cum Pythagora Epicurus heic copulatur, id in memoriam revocat, quod habet Laertius in fine vitæ Pythagoræ, dum Epicurum Philosphis ex Pythagora propagatis, & memoratu dignis accenset. Nihil verò necesse est tiberius Laertii testimonium adicere, cum de illo jam satis constet, quin etiam nihil videtur opus corrigere loca seu ex Sexto Empirico, seu ex cæteris auctoribus Græcis, qui Epicurum non postremum inter Philosphos habent. De Latinis res Latia constat. Nam Cicero etiam non modò interdum nobilem Philosphum dicit, sed passim quoque nobilissimas Philosphorum intermiscet. Sic Seneca, dum iis respondet (ut cætera reticcam) qui obijciunt Philosphos aliter vixisse, quam docuerint: hoc, inquit, per malignissima capita, & optimo cuique inimicissima, Platoni obiectum est, obiectum Epicuro, obiectum Zenoni.

in lib. de fin. & c.

lib. de vit. de. cap. 17.

in Apolog.

Sic Apulejus, ubi adnumeravit Epicurum Anaxagoræ, Leucippo, Democrito, cæterisque, ut loquitur, rerum naturæ patronis, ac enumeravit deinde Epimenidem, Orpheum, Pythagoram, Ostanem, Empedoclem, Socratem, Platonem, subiungit: Gratulor igitur mihi, cum & ego tot, & tantis viris adnumeror.

Præ

Prætereo Patres, ut ex Græcis B. Gregorium Nazianzenum, *lib. 18.* quem antè citavimus; ex Latinis B. Ambrosium, qui docet *lib. 11. c. 1.* Epicuri hortos tolerabiliores esse Lyceæ Aristotelis.

Hoc verò addo: Cùm Epicurus, infamis fuisset habitus totâ illâ penè seculorum serie, quâ literæ bonæ sepultæ jacuerunt; vix tamen libros humaniores, pulvere excusso, rediisse in manus ante duo sæcula, quàm omnes penè eruditi symbolum pro eo contulerunt. Accipere vis aliquos? Ecce Franciscus Philephus in Epistolis: *lib. 8. ep. 7.* Quamvis, inquit, improbetur Epicurus à multis; video tamen ab illo eam voluptatem maximè omnium laudari, que sit animi, que sapientiam, virtutemque consequatur. In Libris autem de Morali disciplina, & sapientem, inquit, Epicurum, & vitæ continentissimam existisse constat. Alexander ab Alexandro in diebus genialibus: Epicurus, inquit, summus voluptatis as-

lib. 8. ep. 7.

sertor, victum frugali, & modesto contentus, aquâ, & potentâ, aut pane *lib. 3. c. 11.* bordeaco victum quaesivit, contraque paupertatem in victum animum gessit; non quid voluptates averfaretur; sed quid in tenui victu se plus voluptatis experiri ajebat; cujus res argumentum est, quod oleteribus & pomis, ac vitibus cibis, quibus vivendum censuit, libros re, ersit. Cælius Rhodiginus in antiquis lectionibus: Cæterum, inquit, quod utique mirari me plurimum fateor, ille voluptatis asserter Epicurus omnes libros suos replevit oleteribus, & pomis, vitibusque cibis, adstruit esse vivendum. Raphaël Volaterranus in Anthropologia: Epicurus, *lib. 13. c. 25.* inquit, summum bonum, non ut Aristippus in voluptate corporis, sed in doloris vacuitate ponebat: honestam vitam, & tenuem victum diligebat, quod parabilior esset, & anxietas animi in parandis laetioribus vitabatur. *lib. 1. cap. 2.* Joannes Franciscus Picus Mirandulæ Comes in examine doctrine vanitatis gentium: Neque, inquit, ut Simplicius ait, voluptate voluptatem renabantur Epicurei; sed laboribus maximè & continentia. Verùm nunquam finis esset, si vellem suffragia simillima colligere, & recentiorum maximè ad usque Erycium Puteanum, cujus Eulogium de Epicuro inter præfandum allatum est, vel potius usque ad teipsum, L U I L I E R I amicissime, qui cùm illud Menandri ex me accepisses, excepisti itaism fuisse Epicurum nomine suo dignissimum (nempe auxiliatorem sonat)

lib. 3. c. 11.

lib. 13. c. 25.

lib. 17.

lib. 1. cap. 2.

sonat) ac multò amplius illi debere non Atticos modò, sed & omnes homines ob purgata amantiam, quam Philagenes Apollini, quem Epicurus cognominavit, templo constituto, ob depulsum pestem.

Enimverò heic tacere non possumus duos, aut tres eximios viros, qui seu de Secta Epicuri, seu Apologiam pro Epicuro conscribere aggressi sunt. Unus est Baptista Guarinus Veronenfis, quem Epicurus cognominavit, templo constituto, ob depulsum pestem. Etiam de Secta Epicuri librum scripsisse Titthemius refert; etsi neque nos viderimus illum; neque Naudæus etiam noster comperire usquam, etiam in Italia potuerit. Alius est M. Antonius Boncarius Parisiensis Professor, qui in catalogo Operum suorum, se composuisse librum, testatur, cui titulum fecerit, *Epicurus, sive dialogus de antiqua Philosophia*, in quo efficacibus argumentis, & doctorum virorum testimoniis probatur, nimirum ex priscis Philosophis accessisse propriam ad veritatem, quam Epicurum; contra, nullos ab ea longius recessisse, quam Stoicos. Tamen si ille quoque liber, nunquam fortassis editus, nec nobis est visus, nec amico nostro, quem vix tamen ulli rarissimi fugiunt. Tertius est Andreas Arnaudus Forcalqueriensis in hac Provincia Profenscallus, qui in libello, cui nomen *Ioci*, Apologiam pro Epicuro inter cætera edidit, brevem illam quidem, & folioli paucis; se dein qua tamen ea delibantur ex Laertio præferim, atque Seneca, unde convincatur, quod vir ille pereruditus initiò proposuit, *scripsisse Epicurum in justis lacessitum, & laudatum ab obredatoribus*. An oppositam tandem coronidis vice, quod Poeta Stellatus ante centum annos de Epicuro cecinit ex Zodiaco vitæ desumptum?

*Obvius ecce senex quadam mihi venit acerno
Immixtus baculo, nitidoque indutus amictu:
Cana tenens meos pendebat pectore barba,
Pulcracutis, leta & facies, varioque colore
Florea candentis decorabant seræ capillos.
Cominuit ut dedimus citroque, ultròque salutem,
Quæ pergant, quis sim, quò dicar nomine, querit.
Respondi, atque eidem pulcherrimè voce rogavi.*

At

*At postquam proprium nomen mihi reddidit (ipse
Namque Epicurus erat) stupui, cen rusticus, agrum
Qui sudens reperit lactantem obstrictus arcam.
Atque ego tunc: venerande senex, sic numina semper
Cuncta tui saveant votis, sapientia quando
Mira tuis habitat fibræ; nisi falsa loquantur,
(Ut plerumque solent) homines, præcepta salutis
Da precor; & juvenem prudentibus instrue dicitis, &c.*

CAPUT VIII.

De exalâs Epicureis.

Quod ad pullos ex urbibus Epicureos attinet, neque negavi sanè inquam, neque negaturus sum, quin Spurius seu fuerint, seu esse poterint, qui depravato vitæ instituto, unà cum sectæ dedecore Philosophiam commacularint. Verùm istud commune fuit Sectarum omnium vitium, ut adulterinos, ac degeneres fetus educarent, à quibus demum infamarentur. Athenæus quoque ipse statim post enarratam illam de Diogene historiam, pejorem aliam recitat fufius de Athenione Peripatetico, ut de cæteris nihil dicam. Scilicet ea est humanæ imbecillitatis conditio, ut modum diù servare non possit. Quantumcunque enim regiam viam prætendas, sperandum non est, ut vel omnes illam ingrediantur, vel ex ingressis nemo defleat. Ea est fors rerum, ut optima queque vel multis, vel crebrò displiceant. Recensè vitæ institutum tamen innocens, & sanctum, in quod qui fuerint cooptati, omnes exhibuerint sese insontes, atque impollutos, & Apollo magnus mihi fueris. Atque hoc dico propter illos, qui Epicuri familiæ inscripti ab exemplo, præceptisque ejus honestissimis defecerunt. Siquidem negandum aliunde non est, quin plurimi, ac fere omnes vestigijs ipsius insisterint constantissime. *Ac mihi quidem, in-*

S

quit

lib. 2. de
fin.

quit Cicero. quod & ipse bonus vir fuit, & multi Epicurei fuerunt, & boni sunt & amicitia fideles, & in omni vita constantes, & graves, nec voluptate, sed officio confilia moderantes, hoc videtur major vi honestate, & minor voluptatis. Spectari hinc posset, quod est supra ostensum, Epicureos diuissimè floruisse in urbibus, etiam cum aliorum deficerent Sectarum: tunc fuisse etiam aliquibus postas stultas, &c.

Quod aliquæ autem civitates Epicureos eiecerint, Primum contingere id potuit propter paucorum aliquot vias; neque enim insolens est, ut pauci delirent, & multi plectantur. Deinde seu Messenii, seu Lycii, seu Romani, seu populi alii iudici facile poterunt ad abigendum Epicureos: quod perfraderentur ab aliorum Sectarum professoribus, qui, quod essent populares, ideo voluptatis exagitant nomen, ut inde calumnias facilius, speciosiusque contexterent. Nihil repero de Stoicis, cum Epicurei omnes usurpare semper potuerint quod Torquatus apud Ciceronem: *hic Stoicorum more nos vexat.* Ad-

lib. vii.

ibid.

dere solum iuvat quod ipse Cicero in Epicureorum causa habet. Professus enim se de ingenio, non de moribus querere: *Sit ista, inquit, in Græcorum levitate pervertitas, qui maledictis insectantur eos, à quibus de veritate dissentiant.* Postremum verò, quod caput est, non Epicurei modo, sed & alii Philosophi urbibus sæpe expulsi sunt. Notum ut omnis Antiochus è suis provinciis, Lyfimachus è suo regno, Athenienses ex Attica publicis edictis, decretisque excedere, exulareque iusserint, uti Athenæus, & Laertius habent. Meminit etiam Xenophon late à Critia legis adversus Philosophos, & Tertullianus eiectionem confirmat Philosophiam à Thebanis, Spartiatis, Argivis. Alia ut reiceam, ac ne memorem quid Caro Cenforius agendum censuerit occasione legationis Carneadis aliorumque Philosophorum à Plutarcho expositum, sufficere potest Senatusconsultum per ea tempora Romæ factum, nempe C. Fannio Strabone, & M. Valerio Messala Coss. (hoc est anno ante Christum cix.) quod refertur ab A. Gellio in noctibus Atticis. Ad-

lib. xv. c. 11.

tibus: Neque illis solum temporibus nimis rursibus, necdum Græci doctrinam expositis Philosophi ex urbe Romæ pulsi sunt: verum etiam, Domitiano imperante, Senatusconsulto eiectione, atque urbe, & Italia interditi sunt: Quæ tempestate Epictetum quoque Philosophum propter id Senatusconsultum Nicopolin Romæ deiecit. Ex quo licet intelligi non posse Epicureos infamis haberi, quod expulsi fuerint, nisi infames etiam habeantur Philosophi cæteri, ac nominatim Epictetus, cuius virtus adeo emicuit. Ac ne obicias Epicureis eiectionis additam causam, quod Magistri essent voluptuati, & adolescentum corrumpere mores; ecce aliis quoque Sectis prætexus quaesitus, notatusque est. Nam, ex Sexto Empirico, Socraticæ obiectum est, quod floccifaceret divina: & Caro censuit ablegandos ex urbe Philosophos, quod ipsi ad literarios ludos regressi apud Græcorum filios dissererent; Romana autem pubes conterret se, ut antè, ad obtinendum legibus, & Magistratibus. Quæ, & plura de odio Catonis adversus Philosophos, ac nominatim in Socratem, videre licet apud Plutarchum.

lib. 2. ad v.
Matib.

lib. ciat.

LIBER OCTAVUS.
DE OBJECTA
EPICURO ODIO LIBE-
RALIUM DISCIPLINARUM.

CAPUT PRIMUM.

Obijcit, quod Disciplinas universè oderit.

Ibrum tandem hunc circa mores Epicuri atroximus, quod disciplinas odisse, ut Epicuro obijcitur, maxima labe morum videatur. Adde quòd ejus Philosophiam explicatius postmodum, operæpretium videbitur præmississe peritus-ne, an imperitus fuerit liberalium disciplinarum, quas antiqui soliti fuerunt à Philosophia sejungere; nisi quòd Aristoteles Mathematicas Philosophiæ speculatiuæ partem fecit. Mitto easdem esse, quas artis ingenuas, & bonas literas appellant, quasque qui callent, tum eruditii, tum Encyclopa, diam pericessile dicuntur. Arguitur ergo Epicurus, quòd adversus illas tum in genere, tum in specie peccaverit. Ac generaliter quidem, duplici ex capite. Primum, quòd ipse averfatus disciplinas fuerit. Testatur id verò Sextus Empiricus, causâ additâ, quòd exiitumaret illas ad sapientiam nihil pertinere; quòd hic esset illi prætextus inscitia; quòd malè affectus foret adversus Platonem, Aristotelem, & alios disciplinarum peritissimos; quòd denique inimicitias ageret cum Nausiphane, qui & disciplinarum erat admodum studiosus, & propterea multos habebat adulescentes apud se. Confirmatur & ex Quin-

lib. 5. Me-
toph. c. 1.

lib. 1. adv.
Ma.

tiliano, qui manifestis verbis scribit fugisse Epicurum omnes discipli-
nas; & ex Cicerone addente, quòd prope eâ nihil eleget ex Academia, 18.
nihil ex Lyceis, nihil à peritibus quidem disciplinis; Et ex B. Hierony-
mo, cujus hæc sunt verba: *Exceptis his, qui cum Epicuro literas non di-*
dicentur. Deinde, quòd alios etiam ab eisdem disciplinis abster-
ruerit. Ecce enim apud Laërtium citatur ad Pytholeon Episto-
la, in qua scripserit, *quod illas & minus ego ipse & alii, disciplinam omnem,*
ò beate, derita. Commemoratur idem à Plutarcho, Athenzò, &
aliis. Adit verò Plutarchus: *Pytholeon omnes & viros, & summæ*
(ex Epicuri intellige Sectâ) per Epicurum erant, obsecrântque, ut disci-
plinam non affectet, quæ liberalis dicitur. De Apelle verò quòdam miram-
di, & a plex abundant scribunt, quòd jam ab initio à disciplinis abstinent, pu-
rum se coneraverit. Hæc Plutarchus, Athenzous autem: *Epicu-*
rum, inquit, memoremus, qui non initiatus circulo disciplinarum, beatos
prædicavit illos, qui eodem modo, quo ipse, ad Philosophiam accederent, e-
jusmodi voces effundens: Fortunatum propterea te, quòd ab omni puræ disci-
plinâ (quod dicitur enim, non ut nos videtur esse legendum) ad Philosophi-
am te conferas? unde & Timon de ipso ait:

Edoctus minimum viventium, Ludi-magister,

(Scilicet *ad magister* appositè magis in verbis illis Timonianis
edoctus minimum, seu *meritissimus* veritatis, quàm *imemperantissimus*,
ut aliqui seu Laërtium, seu Illustrium interpretantes, acceperunt.)
Ad Ciceronem attendamus: *Ille Epicuri, inquit, non pro-*
bo: de eo terto, vellem equidem aut ipse doctrinam suam artem, quas qui tenent, erudi-
ti appellantur) aut ne deternisset alios à studiis. De Sectatoribus con-
sequenter; *Qui sit, inquit, ut ego nesciam, sciam omnes quicumque Epi-*
cure esse voluerunt, quòd videri quidem vel optime disputant, nihil opus esse
eum, qui Philosophus futurus sit, scire literas?

lib. 2. inst. e.

lib. 1. de nat.

Deor.

ad Magn.

lib. 10.

lib. 2. adv.

Col.

lib. 13. de iun.

lib. 1. de fin.

lib. 2. de fin.

CAPUT II.

Itemque speciatim, quòd Grammaticam,
Poëticam, &c.

Specialiter porò de Grammatica, lapsus Epicuro circa sermonem objecti, videntur omninò rem conficere. Si loquendum, inquit Cicero, si consuetudinem verborum tenuisset, nunquam in tantis sceleribus incidisset. Et rursus: In hac exposita sententia, inquit, sunt qui existimant, quòd Epicurus instituta plane loquendi fecerit, scisse consilio, De homine minime vestro male existi nant. Heine legimus apud Lærtium Epicurum multa circa sermonem ignorasse. Et, Epicurus, inquit Empiricus, convinctus esse in multis indoctus, neque parè etiam loquens in communi consuetudine. Jam Cleomedes, postquam hæc proposuit ex Epicuro corrupta, *Κερειο δὲ τῶν ἐπιεικῶν, καὶ τῶν ἀπὸ βουτῆς ἀπὸ ἰδιότητος, constantis carnis habitus, certasque de ipsis spes;* notantur etiam voces *ἀσπείρι, ἀσπείριον* à Clemente Alexandrino.

ἀσπείρι δὲ θαμνῆς, οὐλοτέρων πρὸς κλινῆναι (lacrynam videlicet ἰσθῆ ἀνακαταρτῆτος, sacras vociferationes; ἀσπείριον δὲ σπῆρῶν, titillationes corporis; ἀσπείριον, blandimenta; tum subditi, alias quoque esse ejus voces graves, atque infelices, quæ utrum aliquid quissiam dicat, inquit, ex loquacitatis esse; quædam similes illi, quæ profertur à mulierculis Cerealia celebrantibus; nonnullas ex media profectus, & coram, quæ in ipsa (legendum enim esse videtur ἀσπείρι, non ἀσπείρι) deprecantur, Inducias velint, & adaliterinas, ac homini repensius multò hautiliores. His affine est, quod habet Plutarchus; Nam, Paridus, inquit, Epicurus est, cùm de amicorum epistolis loquens, καὶ τῶν ἐπιεικῶν παρ' ἀποτῶν tumultus ἀπλησίαν excitari ab ipsis dicit. Omitto, quòd idem Plutarchus impatienter ferat Platonem ab Epicureis postulari reum confusionis verborum; scilicet à viris, qui Græco sermone utantur adeò accuratè? ac illis etiam deinde objiciat, quòd veros tollant sanctitatis, cæteraque similia.

Attexere juvat contemptum, negligentiamque Poëticas,
Quip.

Quippe Heraclides Ponticus, Epicurum, inquit, nihil moratur, quò in alleg. Rom. qui voluptatis obsecra sive in horis cultor est) universum simul Poëticum repudiat, tanquam pernicissimum salutarium medicamentum *ἀσπείριον* (ex Heraclide scilicet quatuor hæc verba Rhodiginus sumpsit.) Hinc Plutarchus, Heraclides Grammaticus, inquit, hæc reprehendit gratum delictis Homericis cùm sit ex verba poëtica, ut illi quidem appellat, sen etiam ex eo commotus, quòd Metrodorus totus fuit in scriptis adversus Poëtam contra effuderit. Et rursus, an, inquit, aures à sole scemur, quò aud. po. veluti libæcentium solida quædam cerâ obturantes, cogemus ipsos, ut arripere Epicuri linte Poësin fugiant, ac pratervehantur? Quo verò quispiam minus admittetur Epicurum à Maximo Tyrio in Poëtis non haberi, audiatur illa apud Ciceronem Torquati excusatio; declarat enim ut Epicurus ne Poetas quidem legere voluerit. Anille, inquit, tempus in Poëtis evolvens consumeret, in quibus nulla solida utilitas, omnisque puerilis est delictatio? Cui sane sententia accedit quòd Plutarchus habet, cùm exposita voluptate, quæ ex Poetarum lectione percipitur, ejus inquit, Epicurei neque sunt, neque proficuntur, neque volunt etiam participes fieri. Cæteri ùn eadem habet Plutarchus circa notitiam historiarum. *De de historiæ, inquit, ut alia omittam, apponam solum Metrodori verba, cùm in opere de Poëtis sic scribit, pròinde ignorare te dicens ab utra parte fuerit Hector; aut qui primi versus habeantur in poësi Homeri, & rursus qui in medio sunt, minime expareat. Patrem omitto varietatis linguarum ignorantiam; inde enim, M. Tullius, Epicureis nobis, inquit, Græcè serè nesciam, nec Græci Latini. Uno verbo docet Plutarchus, ut Epicurus noluerit sapientem suum occupari nisi φιλολόγιον καὶ ἐπιεικῶν, eruditus illis consorium literatorum quaestiones.*

CAPUT III.

Quòd Rhetoricam.

DERhetorica idem propè est, quòd de Grammatica dictum. Imprimis enim illa vocum germanarum ignorantia, sermo-

CAPUT VI.

Respondetur ad objecta de Discipulis
universè.

HAECENS recitavimus quæ Epicuro obijciuntur circa odium, contemptumq; disciplinarum. Nunç, ut videamus quid respondei generaliter primum debeat, considerata duo sunt. Unum est, cum artes omnes, ac disciplinae sint excogitatae utilitas alicujus gratia, in repleta tamen in omnis fiducia plurima inutilia. Id observari facile est in artificibus de mortu, vestim, cæterisq; mechanicis, quæ nec illas aliqua cum pepererit, dictum, quàm superfluum deinde luxus ecei parit: verum idem quoq; observare licet in liberalibus disciplinis, quarum cum usus esse debeat simplicissimus, stupendum, quanta intrinsecus fatigine rerum minime necessariarum. Ipsa etiam Philosophia, qua nihil esse debuit purius, ita conspurcata est, ut nihil iam aliud esse videatur, quàm Sophisticæ officina. Sed ita nimirum evenire solet. Nihil est adeò laudabile, quod attractum manibus impuris, non illico emaculetur. Est conditio rerum humanarum, ut consistere in summo non possint, neq; perfectione prius allequantur, quàm degenerare incipiant. Itaq; in disciplinis etiam liberalibus distinguenda sunt aliqua utilia, & multa quoq; (prout vulgò possidentur) superflua. Alter est, Epicurum, cum Sapientiam illam describere voluerit, quæ pareret felicitatè, idcirco iudicium tulisse de scientiis, & artibus, quantum scilicet, aut illas valere, aut parum conducere, ad sapientiam investigandam. Censuit porò maximè omnium conferre Physiologiam; quod scilicet rerum natura, conditioneq; perspecta, eliceretur, quis esset vitæ constitutus finis, quatenus huius, aut illis rebus consequendis insudandū foret; & quomodo multa, quæ nos propter imperitiam tenerent, ubi perspecta fuerint, animi pariant tranquillitatem. Quod attinet ad cæteras, ut Grammaticam, Rhetoricam, alias

alias, parum illas habere virium ad sapientiam, ac felicitatem consequendam opinatus est. Quare & retinendum quidem quod in ipsis foret non inutile, censuit; verum in his terere tempus, quæ & vana sint, & mentem excrucient, absurdum esse iudicavit.

Ac Epicurus quidem ita sentit, ut singillatim demonstrabimus; hocque ipsum est, quod Torquatus innuit, cum à Cicerone loquens sic inducitur: *Quod Epicurus parum tibi videtur eruditus, ea causa est, quod nullam emendationem esse duxit, nisi quæ beata vitæ disciplinam juraret. Et paucis in eis positus: Non ergo Epicurus verum itus, sed in mediis, qui quæ pueris didicisse turpe est; ea potius usque ad senectutem esse discenda. Credas Senecam ad hoc respicere, cujus verba sunt: Quid quod ista liberalium artium consecratio in levis, verbosus, in tempestivos, sibi placentes facit; & ideo non discendo necessaria, quia super vacante dicerent. Quatuor millia librorum Diodorus Grammaticus scripsit: miser, si tam multa supervacua legisset. In his libris de atria Homeri quaerit: in his, de Evæ matre vera: in his, libidinosos Anacreon, an elyosior vixerit: in his, an Sappho publica fuerit; & alia, quæ erant discenda, sicites. Hæc Seneca qui & superius: De liberatibus, inquit, studium quid sentiam, scire desideras? Nullum sustulit, nullum in boni numero, quod ad ea exit. Meritoria autem sunt, hæc tenuis utilia, si preparant ingenium, non detinent. Tancum enim istis immorandum est, quandiam nihil animus agere majus potest. Rudimenta sunt nostra, non opera. Quare liberalia studia dicta sunt, videt, quia homine libero, digna sunt: ceterum tantum studium verè liberale est, quod liberum facit. Hoc sapientiam fundam est, sublime, forte, magnanimam: cetera pusilla; & puerilia sunt. Et intra: Tantum itaque ex illis retineamus, quantum est necessarium.*

Sed ad Epicurum ut redeam, ut ille in cæteris fuit variis calculis obnoxius; ita ex eo, quod ex supervacua ex disciplinis rescindi voluit, arrepta est occasio evulgandi quod ex disciplinis oderit, centen plerumq; distulerit, insecutus fuerit. Celebrissimum præ cæteris fuit desumptum illud ex Laetio *lib. 10.* &c. ex ipso enim cæteræ videntur excitate utagecitate. Cum ille

ille potèd locus fuerit ex suppositiis, ut Laertius indicat; quid putas, dicendum erit ad Athenæum, Plutarchum, & alios, qui amplificationes suas vel ex eo loco sumperunt, vel ex aliis ejusdem farinae (spuriiis puta) operibus? Nam quod attinet ad Empiricum, ille dubitanter, & ex conjecturis loquitur; cumque alias Epicurum non sine elogio sæpè memoret, declarat etiam, non disdisciplinas absolute damnaverit. Addo verò tantum abesse, ut Epicurus censuerit minimè posse disciplinas cum Physiologiæ atque adèd cum sapientiæ studio coherere, ut Epitomas potiùs in eorum gratiam scripserit, quibus altius in studia disciplinarum demeris non vacaret grandiora quædam volumina pervolvere. Istud habes in præfatione illius Epitomes, quæ ad ipsūmet Pythoclem scripta existat apud Laertium. Etenim dicit ea, quæ in ipsa, similibusque aliis traduntur, profutura esse, cum alijs quidem multis, qui tunc in Græciâ *καθ' ἑσπερινὰ τῶν ἰσοκράτους τῶν ἐκ τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας τῶν ἐκ τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας* tum in etiam, qui profundiore studio alicujus artium liberalium sunt occupati. Quàm-multum proinde abfuit Epicurus, ut disciplinas averfaretur, quantum Cynici, Stoici, & alii, quos præsertim Laertius notat? Veniamus ad specialia,

lib. 10.

lib. 6. 7. &c.

CAPUT VII.

Ad Objecta de Grammatica.

lib. ad. Gram.

Quod spectat ad Grammaticam, audiendum solùm est Empiricus: is enim ita dicitur: *Chon sit duplex Grammatica, alia quidem quæ profertur se tradituram elementa, illorumque connexiones, & quæ, ut paucis dicam, scribendi, ac legendi ars quædam est; alia autem, præter hanc, facultas profundior, quæ non in nuda literarum cognitione sita est, sed in examinanda etiam earum inventione, ac natura, & præterea in orat' ovis partibus, quæ ex iis consistant, & si quid hujusmodi consideratur: dicere jam contra præteritum institutum nobis non est;*

in hoc enim conveniunt omnes, quòd ea sit utilis; inter quos est etiam adnumerandus Epicurus; tamen si videatur inimicus eorum, qui profitentur disciplinas. Pergit Empiricus de Epicuro loquens: *In libro certè de donis, & gratia docere abundè conatur, in ἀπομνημονεύσει τῶν ἐκ τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας τῶν ἐκ τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας quòd sapientibus necessarium sit addiscere literas.* Duo heic vides: Unum, Epicurum non reprobare omnem Grammaticam; Alterum, non dissuasisse, imò persuasisse Grammatices eruditionem. Dices, ac negari non potest, quin utile admodum sit nòsse varietatem partium orationis ut cognoscatur, quæ textura in dictionibus copulandis adhibenda sit; itemque vocalium, & syllabarum quantitatem, ne ignoretur quæ ratione dictio qualibet pronuciari debeat, & si quæ sunt hujusmodi. Verùm, cum istud illos attineat, qui & scientias edocentur, & imbui student linguis peregrinis: apud illos tamen qui linguâ patriâ & erudiuntur, & loquuntur, quemadmodum fiebat in Græcia, Epicuri temporibus, res profectò est minùs necessaria. Quia enim ferè fugimus cum lacte, atque edocemur tum phraeis, tum accentus vocum; immorari cerè deinde in iis ediscendis, vel observandis, quæ per se habentur, & cognita sunt, id potest quidem ornamento ipsa esse Philologis: ac percurtantibus res ipsas adjumento sanè non magno. Et necessarium quidem est, ut præter vocum significatus, ac loquendi normas, quarum lex penès usum est, noverimus & legere, quæ cæteri scriptis consignant; & scribere quæ vivâ voce mandare aliis non possumus, quæ utraque est germana Grammaticæ functio; sed quidpiam ampliùs vel proficere, vel exquirere, aut alterius est facultatis, aut hominum certè otio abundantium. Heinc Epicurus, cum præter voces, & vocum significaciones apud vulgus notas, deprehenderet nonnullas ului esse Philologis solis, aliisque artificibus; idcirco ad illos accedendum censuit, docendus & specialium vocum, & rerum ipsarum noticiam; cum sufficeret didicisse priùs à Ludi-magistro & legere, & scribere voces, quas Philolophi, cæterique & loquerentur, & scriberent. Porrò cum Philolophiam calluit, ut, quantum posset, studiosorum laboribus consuleret, dictio-
ne

de. co.

ne usus est propria, atque familiari, & quam-maximè licite res ablutiores accommodavit vulgaribus vocibus, seu vulgaribus potius voces ipsis rebu. Propterea enim Grammaticus Aristophanes dictionem ejus reprehendit, adnotante I acritio, *invidiosior, quàm maxime propria, seu familiarissima esset.* Quasi vero vitiosum sit ita loqui, ut te omnes facillè intelligant, & quæ cæteri enunciant obscurius, explicare aperiùs? Quod auct sit, cùm à communi consuetudine non abhorret oratio. Utcumque sit captata hæc Epicuro facilias, & Stoicis, & aliis anam præbuit cavillandi, *quòd verborum vim non teneret, quòd impuras voces usurparet, quòd tolleret sanctius voces,* cæteraque similia. Ita nimirum fieri solet, ut cùm Sophistæ voces illustreis notionibus suis barbaris daturaverint, barbarici acculent illos, qui nitorem ipsiusum, ac germanum usum relictuere adaiuntur. Usu-venire etiam videmas, ut qui mysteria quædam magna occultata videri volunt sub ampullacis, aut à vulgo inauditis vocibus, inclament illos, tanquam profanos, atque barbaros, qui dictione simplici, vulgarique eadem explicant, & Apinas esse, Tricacque ostendant. Id declarabitur præsertim, cum de virtute disputabitur. Dico interea voces à Cleomede, & Plutarcho objectas, desumptas videri ex epistolis, librisque aliis suppositiciis, ut apparebit maximè ex disputandis de voluptate, cùm interea sufficiat exaggeratos *superbia* haberi in spuria illa ad Leontium epistola superiore libro citatâ. Addo concedi alimède posse Epicurum forte esse xixile, aut usurpavisse voces aliquas, quæ in usu quidem admodum crebro non essent, sed quæ tamen fierent peripicæ, & cum energia quadam, quod liberet, significant, v. c. *in Leontio, in dionysio, &c.* Hoc autem, ut peripicuum est, & semper licuit, & semper licebit.

Illud Plutarchi insinuat quidem non fuisse Epicureos adeò eleganter, ac Platonem loquutos; at non probat: tamen quin saltem loquuti clarè fuerint, ac jure ambages, fabulacque etiam in Platone improbaverint, ut circa Coloten est ante notatum.

qu

Quod

Quod legitur verò apud eundem Plutarchum in Colotenum disputat, *tollere Epicureos voces sanctius,* facit admodum obiter & mendosè legi eum locum, & sensum verborum fugillè Interpreteres. Locus sic vulgò legitur, *ἵνα μὴ αὐτὸν ὑμῶν ὑπερβαίνειν πρὸς τὸ δόξαν; ἵνα δὲ ἀποκρίσθαι γὰρ ἀποκρίσθαι, ἀπὸ δὲ ἀποκρίσθαι πρὸς τὸ δόξαν, ἵνα δὲ ἀποκρίσθαι γὰρ ἀποκρίσθαι, ἀπὸ δὲ ἀποκρίσθαι πρὸς τὸ δόξαν.* Interpretatio sic vulgò habet, *et quis magis in sermone peccat, quàm vos? qui cum genui essetiorum substantiam sermoni subternatis, sanctius tollitis voces, & obvia tantum velinquentes vocabula, interim significaciones eorum, per qua discimus (puta à dextrinam, notiones anticipatas, notitias, animi impetus, assensiones) prorsus nihil esse dicitis.* Notandum porrò est Plutarcho ita illic loci in Epicureos agere, ut si Stoicorum opinionem probe. Stoicorum opinio fuit, ut est apud Empiricum, dum adversus Logicos disputat de vero, tria quædam esse conjugata inter se, scilicet 1. *τὸ σημαίνει, quòd significat;* & est ipsa vox, v. c. Dion. 1. *τὸ σημαίνει, quòd significatur;* & est res ipsa significata, quatenus est in mente, seu mente percipitur ab eo, qui intelligit vocem (quippe qui non intelligit, habet quidem in aure vocem, at non in mente significatum) 3. *τὸ πρὸς αὐτὸν, quòd est;* & est ipsamet res extra intellectum existens, veluti Dion domi, aut ruri. Ex his autem tribus fecere primum, & tertium corporea; at incorporeum ipsum secundum, quod & universè vocarunt *ἀείρον* *Dictum*, & speciam *ἀείρον* *Essatum*, si nempe sensu esset perfectò, & ob affirmationem, aut negationem dici posset verum, vel falsum. Jam apud eundem Empiricum, Epicurus & Strato admiserè solum ex istis tribus primum, & tertium; videlicet voces, & res, *ἵνα μὴ αὐτὸν ὑμῶν ὑπερβαίνειν, ἵνα δὲ ἀποκρίσθαι γὰρ ἀποκρίσθαι:* repudiavere autem secundum seu *τὸ σημαίνει* *Dictum*, & maximè quidem prout Stoici habuere illud incorporeum: quod quidem etiam Epicureis Empiricis non semel tribuit. Posterius enim, *ἵνα δὲ ἀποκρίσθαι γὰρ ἀποκρίσθαι:* videremus esse aliquos, qui existentiam dictionum tollant, quemadmodum Epicurei. Et in hypotypoibus,

lib. 2.

41

ipsa nocuerint vocibus Poëtarum fusa, qui, inquit, & in inflammatos, & libidine furentes inducerunt Deos, feceruntque, ut eorum bella, pugnas, praelia, vulnera videremus: odia pratercæ, dissidia, discordias, ortus, interitus, querelas, lamentationes, vincula, cum mortali genere concubitus, mortalesque ex immortalis procreatas. Præterea loca similia: Hoc sufficit, si quidpiam boni ac veram voluptatem patriens proficiscatur ex Poëtica, Epicurum id non respuisse. Vides proinde quid sit dicendum ad ea omnia, quæ objecta sunt, Observo solum Heraclidem merito tacere Platonem ejusdem cum Epicuro reum criminis, in fabulis Homeri damnandis. Siquidem Plato quam-longissimè & Homerum, & cæteros Poetas eliminat à Repub in qua pietas, fortitudo, temperantia debeat eminere. Poterat verò etiam reum Heraclitum facere, qui Homerum asseruit ex certaminibus ejiciendum, imò cadendum colaphis, Archilochumque similiter, quod à Lærtio memoratur. Poterat Zenonem Stoicorum parentem, qui, ut idem refert, pronuntiavit nihil esse magis à perceptione scientiarum alienum, quam Poëticen. Poterat omnes Philosophos, quibus virtus curæ fuit. Quid de ipso Plutarcho dicam, qui cum locis illis citatis ita Epicurum commordeat; aliàs tamen ejus sententiæ ac adeò Vellejo præclare subscribit, dum Poetas damnat, quod ineptis suis opinionibus conturbantes nos, seipos irriteriam suis poematibus, quando locum, in quo Deos dicunt degere, securam appellant; & tranquillam sedem; non ventis obnoxiam, neque nubibus, sed placidâ serenitate, & purâ ac perpetuâ æqualiter circumfulgentem lucem, quod talis statio naturam beatam, ac immortalem deceat maximè. (Notum est porro heic indicari versus illos ex Odyssæa, qui & referuntur ab Authore libri de Mundo, & Latinis versibus redduntur à Lucretio) intercæ verò Deos introducunt perturbationis, odij, iræ, ceterarumque passionum plenos, à quibus sanè homines, quibus mens fuerit, abhorreant. Quod de historia objicitur, cum videatur suppositivum, suam tamen adhuc responsum præ se fert. Siquidem sunt minutæ quædam in historicis, quas negligere longè præstat, quam, quod plerique faciunt, laboriosè consuetari. Historia

cet-

in n. Reg.
Hem.

lib. 1. c. 3.

lib. 9.
lib. 7.

* Pericle.

Odyss. c.
cap. 6.
lib. 3.

certe est vitæ lux, quippe quæ non solum præteritorum temporum obscuritatem discutiat, confusionemque explicet; sed exemplis etiam innumeris instruat, mentique ansam præbeat intelligendi ex præteritis, quid sperandum sit de futuris; quis sit vitæ statuendus finis; quò hæc universa hystoria tendat, quorūm nihil novum, aut lupendum sit; adeò ut nemo persuadetur Epicurum, qui tam multa, tamque præclara est philosophatus de vita, & moribus, potuisse sic ratiocinari, nisi notitiâ temporum, actionumque humanarum, quæ ex historia elicitor, quasi fax illi præluxisset (certè vir ille omninò bonus, ac eruditus Vossius Epicurum etiam recenset inter Græcos historicos, propter librum *lib. de hist. ejus de vitis.*) Verùm enim verò, quia solent per multa exquiri planè infructuosa, & quæ intercæ mentem excrucient, idcirco potuit Epicurus negligenda hæc dicere, sicut & ipse Metrodorus. Eodem spectat illud, quod objicitur circa Philologiam: Nam quod de linguis variis, patet nullius esse momenti, si quis possit consequi idiomate suo quicquid ad sapientiam necessarium est; Cum aliunde varietas linguarum ornamento quidem sit, verùm homines, quantum est ex se, nihilo doctiores, meliores, beatiores efficiat.

CAPUT IX.

Ad objecta de Rhetorica.

Rhetoricam etiam Epicurus non prorsus abjecit, sed solum intra fines proprios contentam esse voluit. Cum Grammatica enim solum doceat connexere elementa, & vocabula, ita ut sermo fiat congruus; munus deinde Rhetoricæ est, tradere delectum verborum, & phrasen, quibus sermo efficiatur ornatus, atque elegans. Sicque cum legibus Grammaticæ servatis possit adhuc quispiam confusus, & obscure loqui, occurrere Rhetorica debet, quæ ejusmodi confusionem, & obscuritatem tollat, verbis perspicuis

V 3

cuis

cuis appositus, eaque ratione collocatis, ut illi qui audiunt, nullo labore intelligant, & cum delectatione quadam ea, quæ dicitur, percipiant. Epicurus porro librum scribens de Rhetorica, singulare ipsius munus assignat claritatem, seu perspicuitatem, nec quicquam amplius ab ea exigit, *ut æquæ potest dicit, & cavet ut a moris*, quod memoratur à Laërtio. Ipsemet proinde erit admodum dilucidus, *more lã*, ut idem Laërtius notat. Cicero de ipso loquens, vide inquit, quantum fallare, Torquate, oratio me istius Philosophi non offendat; nam & complectitur verbum quod vult, & dicit planè quod intelligam. Ac rursus, Epicurus nec non vult, si potest, planè, & aperte loqui. Ex hac autem claritate ea nascebatur in animis audientium voluptas, ut, referente Laërtio quasi catenis, seu potius Sirenum regionè detinerentur. De scriptis, Seneca demonstrat, dum commendaturus librum, quo mirificè fuisset delectatus, quàm disertus fuerit, inquit, *ex hoc intelligere licet, brevissimè mihi visus est, cum esset nec mei, nec tui temporis, sed qui primo aspectu aut Tui Livii, aut Epicuri posset videri. Tanti autem dulcedine me tenuit, & traxit, ut illum sine ulla dilatione perlegerem. Sol me inviabat, fones adamobat, nubes minabantur, tamen exhausti totum: non tantum delectatus sed gavisus sum. Quid ingenij iste habuit? quid animi? dicerem, quid impetus? fuitneque visset, si ex intervallo surrexisset, nunc non fuit impetus, sed tenor, & compositio virilis, & sancta. Haec enim Seneca.* Omitto illa ejusdem loca, aliquam magnificam vocem Epistola secum ferat: ecce occurrit mihi nescio utrum verior, an eloquentior: cuius, inquit, Epicuri. Item, eleganter itaque ab Epicuro dictum est. Ac rursus, & apertior ista sententia est, quam ut interpretanda sit, & disertior, quam ut adjavanda. Mitto illud Themistij, cum de Patre Eugenio loquens Epicurum, inquit, Neolis filium, scitum altoquin, & elegantem putabat. Mitto id genus alia. Sufficiat ista oppoluit luxurianti Ciceronis, & aliorum stylo, qui Rhetoricæ limites in immensum producentes, offendebantur, quod Epicurus vilis fuisset illam redegit ad tantas angustias.

Cùm primà verò fronte obijciatur, quod sensuerit scribere nimis esse rem laboriosam, id argui solum, non debere eum, qui scribit, si lapsus sit, sic digitos corrodere, sic inducere lituras, & reponere, sic versare omnia, atque reversare, ut qui lectionibus suis

est præbiturus voluptatem, ipse se excruciet. Profectò verò longè præstat vel aliquos relinquere nervos, vel omninò non scribere, quam tantam sibi, quod multi faciunt, figere, & refingere crucem. Dummodo verba sponte fluant, nec oratio sit planè indocora, qui vel solam, vel maximè veritatem qua ferunt, factum habebunt superque, & satis: Suo cuique stylo scribitur; cui libet potest sua esse lux; Bene res habet, si, quantum potest, quisque devitet obscuritatem. At illud de numeris, & Rhythmis, nihil aliud dicendum est, nisi vix ullum scriptorem esse, cui, non cogitanti, tale quid eveniat, ut Quintilianus fusè demonstrat sufficere que, si in fragmentis, qui ex Epicuro supersunt, vix quidpiam tale reperitur. Omitto verò, uti superius observavimus, Plotarchum nonnulla immutasse verba in Epistola illa Epicuri moribundi ad Idomeneum; ita relata à Theone videri desumpta ex quadam simile pillola, cum magna quadam immutatione. Utcumque sit, non est propter eam locus oblectus, & inelegans. Illud circa Nauphanem esse jam intelligitur ex antè-dictis refutatum. Quod verò dixit *malam artem*, imitatus Platonem est, dum artibus bonis, ac legitimis opponens prava, ac spurias, ut Medicinæ artificium coquorum, Exercitatrix Mangonum (qui scilicet colorem fucò, & verum robur inani sagina mentiuntur) ac Legali Cavillatricem; sic ipsi iustitiæ oppolitam Rhetoricam habuit. Jurene porro fuerit imitatus, annon, intelligitur ex mox dicendis, cum ostendetur Rhetoricam adversus veritatem esse comparatam. Intelligitur verò etiam confluxisse illum non injuria, naturam esse, non verò artem, quæ orationem rectè instituat, ac eloquentis homines faciat; maximè que si alia ars, quàm perspicuitatis studium requiratur. Illud *si perperam videris*, non pugnat contra perspicuitatem, sed contra pravam, affectatamque multorum dicendi rationem, ac nominatim Sophistarum, & Demagogorum, quibus ludo est facere sycum veritati, excitare turbas, innocentia imponere, querere plausum, & similia. An aliunde Epicuri Philosophia politico viro inutilis sit, quod Cicero innuit, explicandum suo loco est. De Quintiliano, nihil dico, nisi quod non videtur integram Epicuri mentem fuisse assequutum.

Quod

Quod Athenæus carpit Epicurum, præter rationem fortassis fit. Suis cuique est genius, & suas quisque veneris habet. Non præfulerit Epicurus, ut Plato, aut Xenophon; at illa ex improviso percentatio sæpe delectat. Lucianus est in suis Dialogis Epicurum imitatus; quam lepide verò ubique rem ex abrupto aggredditur? Cicero quoque non est in suis omnibus Dialogis præfatus, non Plutarchus, non alii. Epicurus porò modò hoc, modò illud agitarum fecerit; hic ipse noster est convivorum. Convivas omnes induxerit atomorum doctrinam callentis; quid mirum est, cum illos omnes philosophanteis habuerit? Cæterum ut quæstiones varias non sine delecta, ac intempèlivè tractaverit, indicatur satis ex ea, quam Zopyrus Epicureus apud Plutarchum explicat libro Sympolicon secundo. Quæ restant, vel laudes Epicuri sunt, ut quòd salubris ad irridendum caruerit; (hoc enim arguit morum illius simplicitatem, & innocentiam, ac eam simplicem veracitatem, ob quam ne probaverit quidem hominem sapientem ironicè loqui: nam & Cicero in eomprobatur quòd ironiam Socrati familiarem reprehenderit) vel certè occurrunt ex iis, quæ dicta sunt, interpretanda; quatenus nimirum nihil aliud ex Rhetorica, præter perspicuitatem exegit, & quæ exiguntur præterea parum curanda existimavit. Adiciendum aliquid foret de eius Sectatoribus; sed cum negandum minime sit, quin multos esse potuerint sermone barbari, & rudes; ita enim ulu venit in omnibus Sectis (ut enim de Peripateticis nihil dicam, tot vestros Stoicos regerem, inquit Cassius ad Ciceronem, ut Cæcilius Atheni natum esse dicas) Attamen etiam negandum non est, quin multi fuerint valde elegantes. Sicut sermone, & Attico scripserat Leontium, ut Cicero habet, Diogenem Epicurum præcipuum, & disertum facit Athenæus; dilucidum intelligentiâ, & interpretatione, Laetius, Cornelius nepos scribit libris Attici nihil esse posse dulcius. Græci illius Pisoniam Cicero describit poemata sua festivum, ita concinnum, ita elegantem, nihil ut fieri possit argutus. Zenonem, Vellejum, Phædrum non memoro; quoniam de illis jam est dictum.

Sed superesse scrupulum sentio, quorsum assignata præcipua Rhetoricæ munera Epicurus excluderit, ut invenire, & disponere;

quæst. 5.

lib. de clar. orat.

lib. 1. s. p. 19.

lib. 1. de nat. Deor. lib. 5. lib. 7. in vi. Att.

Orat. in Pif.

ut exordiri, & perorare: ut amplificare, &c. Verùm inventio argumentorum, eorundemque apta collocatio aut Dialecticis propria est, aut ex conditione materiæ subjectæ erumpit; aut ex nativâ oratoris sagacitate, & sollertia, non ex ullo Rhetoricis artificio enascitur. Quasi verò, dum tot magni viri orationes aut parant, aut habent, animum intendant ad artem Rhetoricæ, quam fieri potest, ut ne labris quidem primoribus attingerint? At orationis, inquires, partitio Rhetoricæ propria est? Enimverò, si Dialectica est ars non definiendi modò, sed & dividendi unamquamque rem; ipsius quoque dicenda erit orationis distributio. Sin minus, confugiendum erit ad propriam materiæ naturam, quæ hoc modo, potius quàm illo usurpari debeat: Quis sanè in re naturale iudicium, accedente plurimarum rerum experientia, quàm plurimum potest, artificium quam-minimum, aut nihil omnino. Nisi verò, si sit agendum, ut exemplo dicam, de pato inveniunda, de testamentis rescindendo, de Geometriæ laudibus, respicere quis ad artem Rhetoricam debeat, ut sciat quâ serie sermonis procedendum sit; cum Rhetoris non sit cognoscere de pace, & bello, sed politici; nec de natura testamenti, ac relictionis illius, sed Jurisconsulti; nec de præstantia Geometriæ, sed Mathematici; neque proinde possit Rhetor tradere, aut juvare quidpiam circa argumentum, quod ipse ignoret; vel certè, si nòrit, nòrit profus non tanquam Rhetor, sed tanquam alius artifex. At, inquires, negari non potest, quin sola Rhetorica doceat exordiri, perorare, & figuris tum translativis, tum sententiarum, verborumque uti, quibus auditores orator commoveat, & finem Rhetoricæ proprium, persuasionem putâ assequatur. Verumtamen, cum repeti possit quæ jam facta responsio est, hoc addo, ista omnia, ob quæ maxime sese esset Rhetorica, videri nihil esse aliud, quàm suum factum veritati; ac idcirco tum Rhetora non prorsus inepè à Maximo Tyrio cum Magonibus comparari; tum ipsam Rhetoricam non prorsus malè ab Athenæo; ut apud Quintilianum est, desiniri, fallendi artem. Nempe veritas ejusmodi est; ut nativâ placens pulcritudine le-

orat. 2.

lib. 2. c. 15.

no.

nocitiis illis non egeat; mendacium verò ejusmodi, ingeni-
ta feditate dispiciens ipsa necessariorum, ut placeat, præterdat.
Quare & solent merito jure laudari illi Judices, qui illi tantâ
sarragine tribunalia exonerarunt. Nôrant, ut simplex, & inge-
nuum privati hominis confessio, ac testificatio mendacium
minus convelare possit veritatis specie, quam elaborata oratio
ab oratore callido; cum aliudè ad sanum, & rectum ferendum
judicium, solâ facti expositione Judices indigeant; quippe
qui debeant ipsi scire. Quo loco præclarè omninò admo-
net Aristoteles, non esse Judicem pervertendum, & sit, dum
ad iram, aut odium, misericordiamve impellitur. *Id enim, in-
quit, perinde est, ac si quis, qua usus est regula, eam reddat perva-
sam.* Neque dicas eloquentiam per se jure ad inno-
centiam incolumitatem: Quippe cum sepius valeat ad
incolumitatem sonium, clarum est aliudè totum artificium
comparatum esse contra innocentiam. Videlicet æquitas ipsa
non erubescit se prodere; Injustitia est, quæ ut elabatur, colo-
res alienos conquirere debet. Neque rursùm dicas, cum nihil
fuerit opus ubi Judices & eruditione, & integritate insignes
existant ubi res tamen secus se habuerit, innocentes etiam
indigere artificio. Etenim, ut est supponendum Judices peri-
tiam, & probitate pollere; sic ubi vel alterutra, vel utraque ca-
ruerint, tantò ars erit periculiosior. Nisi forte Judices hujus-
modi habeas, qualis ille à Titio apud Macrobium describitur,
qui, dum oratores, quarum est negotium narrare, testes, inquit, posuit,
ipsum ita munitum; ubi redit, ait se omnia audivisse, tabulas posuit, &c.
Judex quippe hujusmodi Rhetoricâ indiger nulla. Dices, quid
igitur sentiendum de Rhetorica in administratione publicarum
rerum? Sed quid aliud sentiendum sit, quam illam excitandis
turbis, atque seditionibus esse comparatissimam? Gentis pro-
fecto videre licet, apud quas neglectus Rhetoricæ sit, & quæ
tamen leges patrias conservent intactas, ac ut ita dicam peren-
neis; cum eæ, quibus illa est curæ, novas serant quotidie, &
nullis tamen contineri possint; ut verè liceat dicere, quod Pla-
to ille veteris Comædiæ, si quis peregrè abfuerit tres menses, non
agnoscit amplius civitatem. Cum aliqua tamen oratoria vis con-
tinen-

a. Rhet. 1.

lib. 3. Stat.
cap. 16.

apud Empir.

tinendis in officio populis necessaria sit; cogita nervosâ illas
& ferventis Leonidæ, similitumque exhortationes; quam il-
læ quæso præstant meditati, & olentibus lucernas, ac demor-
sos unguis istorum orationibus? Me certe plus persuaserit
quisquis ingenia, & amore patriæ incalente oratione ab-
que artificio usus fuerit, quam qui oratoriam ex professo co-
lunt; qui præterquam quod plerumque frigidiusculè, & non
revera animati agunt, il sunt, à quibus sibi cavendum merito
quispiam existimet, quod latentis artificio captari sese suspec-
tât. Heinc cum tota fore ars in eo sit, ut ars ipsa lateat, natu-
ramque æmuletur, nonne intelligere licet persuadendi vim ma-
gis esse firam in bonitate naturæ, quam in illis præceptio-
nibus? ut proinde mirum non videatur, si mendici, ac supplices
oppressi angustiis, melius petorent, moveant vehementius,
persuadeant efficacius, quam magnifici isti Oratores. Verum hæc
satis, ne Quintiliano rem indignam facere videat, hoc est
orandi viribus uti in Orationis accusationem.

CAPUT X.

De objectis de Dialectica.

AD Dialecticam quod spectat, non est quod hoc loco ali-
quid dicamus. Primum enim suo ostendetur loco ut Dia-
lectices nomine in Canonice nomen commutat Epicurus
tradiderit, & retinuerit omnia, quæ videri possunt ex Dialecti-
ca esse necessaria. Unde & comprobabitur ipsum non omnem
penitus rejecisse Dialecticam; sed, quod habet Empiricus, Dia-
lecticam solam Stoicorum. Quo alluisse videtur D. Hiero-
nymus, dum adversus Rufinum scribens, quoniam, inquit, Stoici
Dialecticam sibi vendicant, & tu hujus sententia deliramenta contemnis,
in hac parte Epicureus es. Deinde, cum illa eadem, quæ obijci pos-
sunt adversus istam Dialecticam, disputata jam habeantur in
nostris adversus Aristotelicos exercitationibus, non est quod
X 2 actum

adum rursus agamus. Sufficiat vel solam naturam veritatis investigandæ magistram esse optimam; vel, si quæpiam arte adiuvanda sit, indigere illam regulis, vel observationibus paucis: non immensâ istâ congerie argutiæ Dialecticæ. An Epicurus fuerit in Dialecticis inermis, nudus, &c. quæ Cicero præsertim opponit, ex dicendis circa illius Canonem colligendum est. Observo heic solum Ciceronem quoque non semel præserte Epicurum Stoicis ipsis circa consequutionum vim: Veluti, cum in libris de Divinatione, Ergo it, inquit, circuntione quadam deos tollens, rectè non debuit divinationem tollere: sed non ut hæc sibi constar, item Stoici. Illuc enim Deus nihil habens nec sui, nec alieni negotij, non potest hominibus divinationem impertire: reser autem Deus potest non impertire, ut nihilominus mundum regat, & hominibus consulat. Cur igitur vos inducitis in eas captiones, quas nonquam explicetis? Ita enim, cum magis properant, concludere solent. Si di sunt, &c. Ad objectum illud à Plutarcho, nihil adjiciendum ad ea, quæ Gellius ipse referit: Prætermiserat Epicurus in explicatione illius de morte argumenti propositionem; Plutarchus istud carperat. Agellius ergo, sed Epicurus, inquit, cuiusmodi homo est, non inscitia videtur partem illam syllogismi prætermisisse. Neque id ei negation fuit syllogismum, namquam in scholis Philosophorum, cum numeris omnibus, & cum suis finibus dicere. Et profecto, quia speratio animi, & corporis in morte evidens est, non est ratus necessarium esse ejus administrationem, quod omnibus prioris erat obvium; sicuti etiam quod conclusionem syllogismi non in fine possit, sed in principio: Nam id quoque non imperite factum quis non videt? Apud Platonem quoque multis in locis reperitis Syllogismos repudiatos, conversioque ordine isto, qui in docendo traditur, cum eleganti quadam representationis contentione positus esse. Hæc ille.

CA-

CAPUT XI.

Ad objecta de Mathematicis.

Denique circa Mathematicas, hoc imprimis fatendum est, Epicurum non eas caluisse, ut Pythagoras, & Plato caluerunt. Sed imitari Socratem potuit, qui pronuntiatum cum fuerit mortalium sapientissimus, Astronomiæ tamen valedixit, ut scientiæ morum totus vacaret, quod adnotavit Cicero; & quidquid est five in illa, five in Geometria, five in Arithmetica scrupulosum, & ad vitam inutile, eliminatum voluit, quod à Xenophonte declaratur fusiâ. Imitari etiam potuit Diogenem, qui, scribente Laërtio, Musicam, Geometriam, Astrologiam, tanquam inutiles neglexit. Nihil de Aristotele dico, qui utcumque non rarè jacter celebres quasdam propositiones, & interdum quidem, cum non valdè est opus; aliquando tamen, cum valdè expediret, uti in sphaerarum caelestium determinando numero, difficultatem ad Mathematicos, tanquam peritiores remittit. Nihil de Zenone, quem vel minimum matheos peritum exstitisse, nullum est vestigium. Nihil demum de cæteris; neque enim hæc memoro, ut vel negligendum studium Mathematicum suadeam; vel Epicurum, quod in illis eximius non fuerit, commendatum faciam. Innuere dumtaxat contendò, non posse illi vitio verti, quod Mathematicas ignorarit, nisi veretur & aliis, qui sunt oppidò viri celebres, Principesque Philosophorum. Deinde addo, cum Socrates astrorum scientiam repudiavit, ut de moribus philopharetur, Epicurum tamen sic eam excoluisse, ut esse quoque ipsius studium ad moralem Philosophiam utilissimum comprobaverit. Hinc sunt illæ in Epistolis ad hoc studium adhortationes, factæque in gratiam adolescentum compendia, quæ referentur alibi: tantum abest,

X3

ut

ut deterere adolescentis voluerit ab ullo studio liberali. Ee certe, cum speculationibus tum rerum cælestium, tum etiam aliarum, quæ demonstrationibus Mathematicis nituntur, sine delectabilissima, quod experiri cuique licet, & exemplis bene multis comprobari facile potest; quoniam modo potuisse illas Epicurus despiciere, qui ipse finem omnium bonorum delectationem statueret, ac illam quidem potissimum, quæ ex virtute, seu animi cultura proficisceretur? Verumtamen ansam declamandi præbuit, quod Epicurus duo quedam circa Mathematicas improbarit. Unum est inutile studium plurimarum rerum, quæ cum sint nimis intricatæ, crucem defungunt animis, neque interea conferunt quicquam ad traducendum felicem vitam, sive ad corrigendum mores, ut Philo circa eandem rem habet. Hoc ipsum est, quod Epicurus apud Laërtium innuit, cum eatenus esse invigilandum cælestibus censet, quatenus faciunt ad felicitatem; docetque, ut etiam noticia huiusmodi rerum negligenda foret, nisi ad scopum hunc teneret. Ea causa est cur minus probarit Astrologiæ studium, quasi scilicet laboriosum, & incertum magis, quam ut solidam voluptatem pariat; quod suo loco declarandum est. Alterum est abusus nimis, ac degeneratio in luxum, & nequitiam. Heinc cum notitiam Musices averfatus non fuerit (nam & de illa librum scripsit) neque sapientem ab illius speculationibus deterruerit (quippe Sapientem solum censuit de Musica rectè disputare) & quod Plutarchus objicit, arguat dumtaxat Epicurum noluisse de illa disputari intemptive (ut suo etiam loco demonstrabitur.) Damnavit tamen Epicurus illam Musicam, quæ ex usu legitimo eò deflexit, ut vitiorum nequissimorum incentivù evaserit. Ita docet Empiricus, declarans ut Epicurei negaverint ipsam esse suscipiendam, quod (velut Platenici quoque) illam ad felicitatem non tendere existimant; addecerint verò, *διὸν ἀνεπιθυμῆσαι τὴν ἀπὸ τοῦ ἀγῶνος φωνῆς παρασκευασμένην ἀρμονίαν. Ἔσθ' ἰσπῆν ἰνὸς ἰσπῆν, σὲν γῆν, βιβῆν, περὶ τὴν τὸν προδῆν.* Quo loco agnoscis Epicuri genium non tam Musicam averfatum fuisse, quam quæ ipsam vitam, ac mala fe-

lib. de arg.

lib. 10.

lib. natu.
Mus.

penumerò consequuntur; quæque interdum causæ fuere, ut integræ etiam nationes eam respicerent, ut apud Diodorum lib. 1. Ægyptij. Ut paucis dicam, Epicurus circa hæc arteis sic fuit animatus, ut si quidpiam peccaverit (nihil autem peccasse contendere nolum) id præ nimio quodam virtutis affectu, ac felicitatis studio (si potest tamen in hæc rebus esse quid nimum) egerit: sicque videatur tantò esse excusatione dignior, quantò fuit ipsi pro sententia, quam tuebatur, finis laudatior. Clarum proinde ex his fit, quid ad objecta ex Cicerone, aliisque responderi possit. Quod si scrupulus aliquis superfit; is, cum, Deo bene propitio, de Mundo, de Syderibus, de argumentis cæteris speciatim disputabitur, eximendus speciatim erit.

Hæc jam de vita, & moribus Epicuri dicta sufficiant.

RERVM AC VERBORVM
INDEX.

- A
- A** Lsurius Epicureus. pag. 44
 Alcaeus & Philiscus Pleudo Epicurei, Romæ pulsi, quod essent turpium voluptatum adolescentibus auctores. 64
 Alexandri ab Alexandro æquum de Epicuro iudicium. 135
 Alexander Philosophus Epicureus. 49
 C. Amasianus Epicureus. 44
 D. Ambrosius de Epicuro & Epicureis quid senserit? 73, 106
 S. Ambrosius docet Epicuri hortos tolerabiliores esse Lyceo Aristotelis. 135
 Amici & familiares Epicuri quinam? 14, 15
 Amynomachus Philocratis filius Batiches, Epicuri discipulus. 17, 29
 Andreas Arnaudus Forcalqueriensis breuem Epicuri Apologiam composuit. 136
 Anna Maria Schurmana, Ultrajectensis puella doctissima. 127
 Annus natiuitatis Epicuri. 3
 M. Antonius Boncarius Parisien-
- sis Professor, Epicurum ceteris antiquis Philosophis præfert. 136
 Apelles Epicuri discipulus. 16
 Apollodorus Cepotyranus. 41
 Arcefilas fecundis calicibus haustus moritur. 115
 Arcefilas in Epicurum odium, unde? 133
 Arcelie podagræ doloribus ardentis vox fortis. 88
 Aristobulus frater Epicuri. 2, 14
 Aristoteles an Mathematicarum peritus. 165
 Aristoteli obijci ab Epicuro ajunt, quod voratâ paternâ substantiâ militasset, ac medicamenta vendidisset. 95
 Aristotelis lyceo S. Ambrosius præfert hortos Epicuri. 135
 In Arceis ac disciplinas, quæ utilitatis alicuius gratia excogitate sunt, studia inutilia ac vana plurima irrepleverunt. 147
 Atilis valor. 109
 Athenæ, patria Epicuri. 1
 T. Pomponius Atticus Epicureus. 43
 Atticis olim alia mensium civilium, alia Lunarium principia. 5

Aucto-

AC VERBORVM.

- Auctores aliqui de Epicuro bene meriti. 135, 136.
- B
- B** Apista Guarinus Veronenfis librum scripsit de secta Epicuri. 136
 Bassus Aufidius Epicureus. 48
 Beatus Epicurus, etiam in acutissimis doloribus. 132
 Boethus Geometra, Epicureus. 49
 Bona in commune conferenda Amicis non censuit Epicurus, & quare. 13
- C
- C** Alius Rhodiginus de Epicuro bene sensit. 135
 Callistola Epicuri familiaris. 24
 C. Cassius Bruii focus, Epicureus. 43
 Catus infuber Epicureus. 45
 Catonis odium in Philosophos. 138
 139
 Celsus Epicureus. 48, 50
 Chredemus frater Epicuri. 2, 14
 Chredemus, unus ex Epicuri familiaribus, cuius nomine librum Epicurus inscripsit. 20
 Chæreltrata, Epicuri mater. 2
 Chaos occasio fuit Epicuro philosophandi. 8
 Chryppus Chesippus, quasi cacaturiens equus, dictus. 97
 Chryppus librorum Epicuri parafitus. 17
 Chryppus de Dialectica supra trecentos scripsit libros. 61
- Chryppus quoddam suave merum in sacrificia ebullisset, interit. 113
 Cicero male affectus in Epicurum: cur? 66, 67
 Cicero Epicurum appellat virum optimum. 88, 98. Epicureos laudat. 138
 Ciceronis locus arduus ex Epistola xix. lib. v. ad Atticum, explanatus. 11, 12
 Clemens Alexandrinus Epicuro infensus. 72
 Colotes Epicuri discipulus. 15
 Concubinarum usus olim non omnino prohibitus. 128
 Congij mensura qualis. 115
 Constantia Epicuri in acutissimis doloribus. 131, 132
- D
- D** Amis Epicureus. 49
 Democritum honoravit ac sequutus est Epicurus. 91
 Deum ut coluerit Epicurus. 77, 78, 79
 Divinos honores an affectarit Epicurus? 75. usque ad 84
 Deus est mortali, iuvare mortalem. 84
 Dialecticæ Stoici impensè addidit fuere. 61, 62
 Dialecticam ut supervacaneam rejecit Epicurus. 145, 163. De ea Chryppus supra trecenta volumina scripsit. 61
 Diem ab occasu in occasum supputabant Attici. 5

47 Dio-

- Diodorus Epicureus. 48
 Diogenis Laertij locus de Metrodoro Epicuro discipulo emendatus 16
 Diogenes Epicureus, promptus & disertus. 160
 Diogenem Babylonium maledicem Antiochus Rex jugulari mandavit ob ejus maledicentiam. 97
 Discimus multa, quae si sciremus descendenda forent. 149
 Dositheus Epicuri discipulus 17
- E
- Loquentia. *Vide* Rhetorica.
 Epicurus Atheniensis fuit, quamvis alij eum Samium, alij Lamplacem crediderint. 1.
 Gargettus dicitur, quod Gargetti natus. 2. Epicuri parentes, *ibid.*
 Epicurus Neocles dicitur à patre Neocle. *ibid.* Quo tempore natus? 3.4.5.
 Epicuri fratres tres, Neocles, Chæredemus, Aristobulus. 2.14
 Epicuri in fratres amor ac reverentia. 2
 Epicurus ubi pueritiam, adolescentiam, juventutem exegerit? 5.6
 Fuit Epicurus constitutionis non multum firmus. 3.2.33. Fuit morbis obnoxius, non vitæ intemperantia, sed constitutionis naturalis vicio. 131
 Epicurus anno ætatis xiv. ad Philosophiam accedit. 8. *αὐτὸν ἠδύνατο*, magistrum nullum habuit. 7
- Epicurus vanitatis arguitur. 92. Sed per calamitiam. 98
 Epicuro in Præceptum ingraticudo obijctur. 90. Ab ea purgatur. 98. 99.100.
 Epicurus maledicentiae erga omnes antiquiores Philosophos accusatur. 94. Defenditur. 97.100.101
 Epicurus impietatis arguitur. 74.75. Defenditur. 79. Affectu hunc honores divinos? 82.83.
 Epicuro Venus impura obijctur. 118.119. Nec non gula fedæ & noxia. 106.107
 Epicurus cum Prodigio Evangelico à plerisque comparatus 106
 Epicuri sobrietas, frugalitasque eximia. 108.109
 Epicurus in exemplum continentiae citatus. 123.124
 An disciplinas universè oderit. 140. 141.148.149.
 Epicurus è Philosophorum choro pulsus, 121.122. In eundem merito revocatus. 131.132
 Epicuri erga Deum pietas. 78.79
 Epicuri pietas erga patriam, parentes, alios. 87.88
 Epicurus vir optimus, Cicerone teste. 88.98
 Epicurus vir mitissimus. 98
 Epicurus quàm multa conscripserit. 17
 Epicuri volumina recensentur. 18. 19. &c.
 Epicuri Epistole. 25

Epi-

- Epicurus, ubi literæ prius sepultæ revixerunt, à multis authoribus commendatur. 135.136
 Epicurus clarus, perspicuus, disertus. 138
 Epicuri constantia extrema ex ipso Cicerone & aliis. 131
 Epistola Epicuri statim morituri ad Idomeum. 33
 Epicuri Testamentum. 29.30. &c. *Mors*, 32.33. Quo tempore obiit? 34
 Epicurus cum Themistocle comparatus. 133.134
 Epicurus à D. Gregorio Nazianzeno laudatus. 123. & à Chrysisso quamvis hoste. 124
 Epicurus graphice descriptus à Poëta Stellato. 136
 Epicuro (quod nomen *Auxiliatorem* sonat) ob purgatum amensiam multum debent homines. 135. 136
 Epicuri Horti tolerabiliores Lyceo Aristotelis, teste S. Ambrosio. 135
 Epicuri successores. 40.41
 Epicuri memoria sectatoribus illius quàm cara. 36.37
 Epicureorum quanta inter se consensio. 38.39
 Epicurei *σιναιδισαί* dicti: quomobrem? 36
 Epicurei clarè locuti, ac sine verborum ambagibus. 151.152
 Epicurus Sacerdos: Luciani jocus. 75
- Epigramma de eo qui laqueum pro auro reperit. 47
 Epitaphium Sardanapali. 107
 Lucraidas Philolophus Epicureus. 41
 Eurydicus Epicuri discipulus. 17
- F
- M. F. Abius Callus, Epicureus. 45
 Famem maligne extinguebat Epicurus. 109.110
 Femina ingenio præstantes in Philolophorum scholis. 125.126
 Franciscus Philephus Epicurum commendat. 135
 Fratres Epicuri tres, Neocles, Chæredemus, Aristobulus. 2.14
 Frugalitas Epicuri qualis. 108
- G
- Galenus cur in Epicurum malè animatus? 69.70. Aliud de Epicuro scivir, aliud vulgavit. 70
 Gamelion cui ex nostris mensibus respondeat? 35
 Gargettius fenex, & Gargetticus Author dicitur esse Epicurus. 2
 Grammaticam qui neglexerit Epicurus. 142150.151
 Grammatica duplex. 151
 D. Gregorius Nazianzenus Epicurum laudat. 123
 Gula immodica Epicuro exprobat. 104.105. Item Gula fedæ & noxia. 106. Objecta de utraque solvuntur. 111

Z 2 Hege-

INDEX RERUM

H Hegesanax Pyrrhonis frater, Epicuri discipulus. 17
 Hemina, qualis mensura. 108
 Herculeos labores longè exuperat sapientia. 81, 85
 Hermachus Agemarchi filius, Mitylenæus, Epicuri discipulus ac successor. 17. Quos scripserit libros? *ibid.*
 Hermocles Epicureus. 50
 Hermodorus Epicureus, *ibid.*
 Hermon Epicureus. *ibid.*
 Herodorus Epicuri discipulus. 16. Ad eum Epicurus Epitomen parvam Physices scripsit. *ibid.*
 Hesiodum Poëtam Epicureus Philosophus accessit Albertus Magnus. 51
 Historia commendatur 157
 Q Horatius Flaccus Poëta se Epicureum proficitur. 48
 Horatius, quod esset Epicureus, se porcum dixit, vulgare scoma jecundo admittens. 106, 114
 Hortus, Epicuri schola. 10
 Hortus Epicuri ab infamia ex multis purgatur. 125, 126
 Hortulum Epicuri describit Seneca. 109
 Horti Philosophici plures. 130, 131

I
 I Domeneus Epicuri discipulus. 15, à literis Epicuri celebris *ibid.*
 Ironiam Socrati familiare reprehendit Cicero. 160
 Ironicè loqui sapientem vix probavit Epicurus. *ibid.*

L
 L Acantius in Epicurum male animatus. 72
 Lacydes ex uberiore potatione paralyticus. 115
 Leonteus Lampfacenus Epicuri discipulus. 15
 Leontium Epicuri discipula. 16. Amica. 118, 119, 126. Librum elegantem adversus Theophrastum Philosophum scripsit. 126. Scito sermone & Attico. *ibid.* & 160
 Lepidus Epicureus. 50
 Libri, quos Epicurus scripsit, recensentur. 18, 19, &c.
 Lucianus Epicureus. 50
 Lucilius Senecæ Epistolis illustris in Epicurus? 48, 49
 T. Lucretius Carus Epicureus, Poëta insignis. 42
 Lucretius Epicurum quo sensu dixit Deum? 84

M
 M Ahometis Paradisus. 119
 Maledicta, contumelia, contentiones, concertationes Philosophi indignè videntur, Cicerone teste. 101
 Mathematicas artes an oderit Epicurus? 146, 147, 165, 166
 Maza, quod cibi genus. 108
 Memmius Epicureus, cui Lucretius libros suos dicat. 70
 Menander Epicurum quanti faciat? 189, 190
 Menæceus Epicuri discipulus. 45. Ad

ACVERBORUM

Ad eum Epicurus epistolam de rebus ad mores pertinentibus scripsit. 46
 Menium civilium & Lunarium alia principia olim apud Atticos. 5
 Metrodorus Lampfacenus Epicuri discipulus, familiaris, amicus. 15
 Vir bonus & adversus molestias mortemque ipsam inrepidus 16.
 Penè alter Epicurus. 15. Quos scripserit libros. 16. Magnus vir Senecæ dictus. 112
 Metrodorum divinè loquutum B. Clemens asserit. *ibid.*
 Metrodorus Stratoniceus an ab Epicuro ad Carneadè defecerit. 88, 89
 Metroon, magna Deæ Templum Athenis. 29
 Minæ valor. 107
 Minarum LXXX. valor monetæ nostræ respondens. 11
 Mors Platonis & Arcefilæ. 115
 Mors acerba ultrici Dei justitiæ non est semper adscribenda. 115
 Mulieres olim in Philosophorum scholas admisæ. 125, 126
 Mulieres nonnullæ cum Epicuro philosophatæ. 16, 125, 126
 Mus Epicuri servus ac discipulus, Philosophus non incelebris. 16
 De Musica librum scripsit Epicurus. 24, 166

N
 N Aturæ bona summè æstimabat Epicurus. 110
 Naturæ in nobis vitia, non exprobratione, sed commiseratione digna. 116
 An in Nausiphanem præceptorem ingratus fuerit Epicurus? 90
 Neocles pater Epicuri. 2. Ludimagister fuit. 2
 Neocles frater Epicuri. 2, 14
 Nicanor Epicuri discipulus. 17, 30

P
 P Amphilum Platonicum contempnit Epicurus. 91, 92
 Panfa laudatur à Casto quod voluptatem sequens virtutè retineat. 45
 L. Papius Prætor, Epicureus. 44
 Paradisus Mahometis. 119
 Paralyticus ex uberiore potatione Lacydes factus. 115
 Parietinæ Epicuri ades. 12
 Patro Epicureus. 12, 45
 Perpicuitas primum Rhetoricè minus. 157, 158, 160
 Phædrus Philosophus Epicureus, quem Cicero audivit. 45
 Philænis Epicuri discipula. 16
 Philaidæ quinam? 2
 Philiscus Pseudo-Epicureus. 64
 Philodemus Epicureus. 46
 Philomarus Epicuri sectator. 51
 Philosophia contumelias, maledicta, contentiones, concertationè que respuit, teste Cicerone. 101
 Philosophia ita conspurcata est, ut nihil jam aliud esse videatur quam Sophisticæ officina. 148
 Philosophi urbibus sæpe expulsi. 148
 Pietas Epicuri. 78, 79
 Z 3
 L. Piso

INDEX RERUM

- L. Pifo Epicureus. 44.64
 Plato *aurus* dictus, cur? 94
 Plato pueros sedē adamavit. 130
 Plato in nuptiis cenans moritur. 135
 Plato Sardinus, Epicureus. 46
 Plutarchus commendatur. 68. Cur Epicuro inuentus? *ibid.*
 Plutarchus Epicurum deridet, an merito? 110
 Poëtarum signenta, Epicurus, quod esset veritatis amans, improbat. 155
 Poetas è Republica eiecit Plato. 156
 Item Heraclitus & Zeno. *ibid.*
 Poëticen an contemplerit Epicurus? 143. 154. 155
 Pollius Surrentinus Epicureus. 49
 Polyæus Lampfacenus, Athenodori filius, Epicuri discipulus, magister Mathematicus. 17
 Polymedes Epicuri familiaris ac discipulus. 24
 Pomponij Atrici Mensa qualis? 113
 Populum sive popularem auram merito contemnit Epicurus. 55.
 57. Hanc studiosè captabant Stoici. *ibid.* 63
 Præceptores quos audierit Epicurus? 67
 Præceptores habere nullos fatuus, quam non bonos. 99
 Prodigus Evangelicus cum Epicuro compositus. 106
 S. Aurel. Propertius Poëta, Epicuro additus. 48
 Protagoras baiulus dictus, Democri-
- ti scriba, per vicus ludimagister. 95.96
 Providentiam divinam asseruere Stoici, malè hanc negavit Epicurus. 62
 Providentiam fatidicam animum Stoicorum appellat Vellejus apud Ciceronem. *ibid.*
 Pyrrhon & Hegesifax fratres, Epicuri discipuli. 17. Ad hos Epicurus consolatoriam ob patrem mortuum scripsit. *ibid.*
 Pythagoras plurimas mulieres in disciplinam suam admisit. 126
 Pythocles Epicuri discipulus. 33. Ad eum Epicurus de Meteoris scripsit. 16. Eius indoles præstantissima *ibid.*
 Pythocles puer meritorius. 120
- R
- Raphaël Volaterranus Epicurum laudat. 135
Rarsa sententia, Epicuri libellus ex Panætio apud Ciceronem ad verbum ediscendus. 139. 37
 Religio alia pura, alia spuria. 79
 Rhetoricam quanti fecerit Epicurus. 144. 157
 Rhetorica munus præcipuum, claritas, seu perspicuitas. 158
 Rhetorica an foro, iudiciis, Rerum-publ. administrationi utilis? 180
 Rhetorica, *ars magna*. 144. 159. ars fallendi. 179
 Rhetores à Maximo Tyrio cum Manganibus comparati. 179
 Sacer.

ACVERBORUM.

- Sacerdos Epicureus: Luciani iocus. 75
 Salutatoriae Epicuri voces illius Epistolis præmissæ. 26
 Sapiens uno minor Iove. 87
 Sapientis animum nil cogit ut vulgaria capiat. 81
 Sapientem ironicè loqui an deceat? 160
 Sapientia vera Herculeis laboribus præfertur. 84.85
 Sardanapali Epitaphium. 107
 L. Saufeius Eques, Epicureus. 43
 Scholæ Epicuri succellio quam constantans. 38.39
 Secta Epicuri. 9
 Seneca veri studiosus, in vitis Stoicis, Epicurum commendat. 59
 Seneca Stoicorum inanem subtilitatem carpit. 61
 Seneca an fuerit Epicureus? 49
 Staryllius Epicureus commendatus. 46.
 Sobrietas Epicuri qualis? 108
 Stoici in dialectica penè toti. 61
 Stoici in suis disputationum ineptiis vix ferendi *ibid.*
 Stoici aliter dixere, aliter vixere. 113
 Stoici ad Ducis sui Zenonis imitationem, retricos se a sepectu, & maxima parte ad eum de rafos exhibebant. 54
 Stoicorum iactationes. *ibid.*
 Stoicorum in Epicurum calumniæ. 56.57
- Stoici odij in Epicurum occasio quanam. 56.60.61
 Stylus in scribendo quis comparandus. 158. 159
 Successores Epicuri quinam? 40.41
 Superstitionem improbat Epicurus. 79.80
 Syron Epicureus. 46. Notat Servius hunc esse quem Virgilius in Eclogis sub Sileni persona loquentem inducit. *ibid.*
- T
- Tæstamentum Epicuri 29.30 &c.
 Themista Zoili filia Lampfacena, Leontei uxor, Epicuri discipula. 16. quàm seriò Philosophiæ operam dedit. 126
 Theotimus quod scripsisset libros aliquot contra Epicurum capite multatus. 66
 Timagoras Epicureus. 46
 Timocrates Lampfacenus Metrodori frater, Epicuri discipulus. 16
 Timocrates alter Demetrii filius Potamius Epicuri discipulus. 17. 29
 Timonis Maledicta. 111
 L. Torquatus Philolophus Epicureus. 43
 C. Trebatius Epicureus. *ibid.*
- V
- L. V. Arus Epicureus. 46
 Quintilius Varus item Epicureus. 47
 C. Vellejus Senator Epicureus. 43
 Verrius Epicureus. 44
 Veri professoribus nullum signenti genus

INDEX RERUM AC VERBORUM.

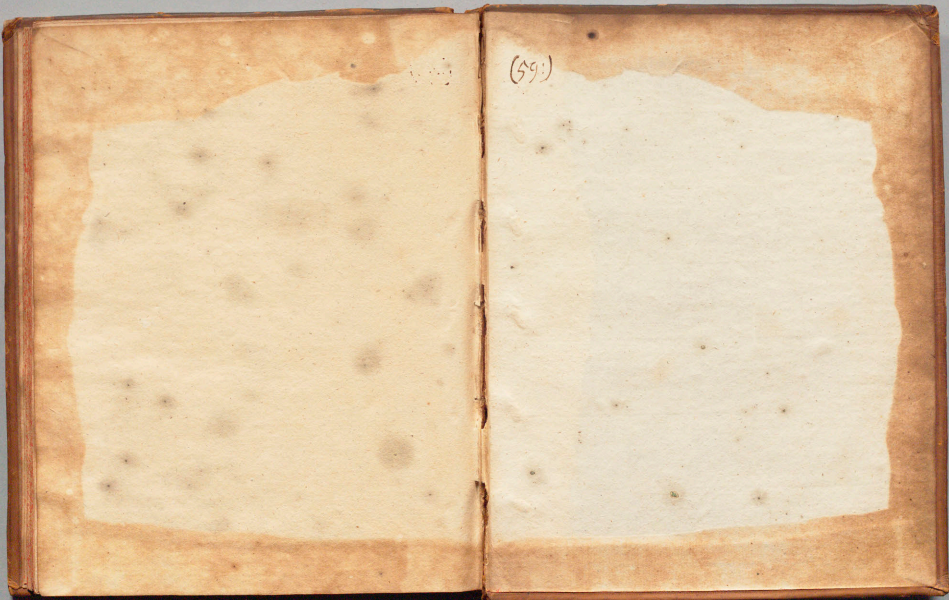
- genus convenit. 15
 Vini congium uno haustu sorpsit Xenocrate. 115
 Virgilius Poëta sub Epicuro militavit. 47
 Volumina Epicuri referuntur. 18. 19. 20. 21. &c.
 Voluptas, in qua Epicurus summum bonum constituit, quenam? 55.
 Describitur ab ipso Epicuro. 56
 Voluptates impuras spernit Epicurus. 124
 Vomitus ad stomachum exonerandum humoribus superfluis olim Romæ frequentissima. 114
 Vossius Epicurum inter Historicos Græcos recenset. 157
- Vulgus ex iis solum quæ apparent omnia iudicat. 63
- X
 X Enocrates congium, i. pintas tres vini cum semisse, uno haustu sorpsit. 115
- Z
 Z Eno Stoicorum princeps Epicuro contemporaneus. 53. 54.
 Auram popularem magnificis vocibus, & efflicta morum gravitate captabat. 55. pæderastix in simularus. 129. 130
 Zeno Sidonius Epicureus Philolophus. 41
 Zopyrus Medicus, Epicureus. 49. 160.

F I N I S.

(59:)

